

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DOĞU EKSPRESİNDE CİNAYET GELİYOR

221B

2 AYLIK POLİSİYE DERGİ
KASIM-ARALIK 2017 SAYI: 12 FİYAT: 12TL

Reportajlar:

WOLFGANG SCHORLAU •
KENNETH BRANAGH •
PENELOPE CRUZ •
MANUEL GARCIA-RULFO •
DAISY RIDLEY •

OSMANLI'DAN GÜNÜMÜZE

"bizim" polisiye-2

ISSN 2149-9950

9 772149 995004

DA VINCI ŞİFRESİ
YAZARI

DAN BROWN BAŞLANGIÇ

**Kim olursan ol,
Neye inanırsan inan,
Çok yakında her şey değişecek...**

TÜM KİTAPÇILARDA!

Eylül- Ekim sayısında başladığımız “Osmanlı’dan Günümüze Bizim Polisiye” dosyamıza devam ediyoruz. 1929-1990 arasında ve 1990’dan günümüze, bu toprakların polisiyesi nasıl ilerlemiş, nereden nereye gelmiş didikleyerek.

Üstadımız Erol Üyepazarcı detaylı yazısıyla 1990’a kadar yayımlanmış polisiye romanları ve yazarları inceledi. Eser ve yazarların çoğunu belki de ilk kez okuyacaksınız. Erol Üyepazarcı’nın bıraktığı yerden yani 90’lardan bugüne yayımlanan tüm polisiye romanların listesini de paylaşıyoruz sizlerle, hiçbir yazarı atlamamaya çalıştık, hatamız olduysa affola... Yazıyı ve listeyi okuduğunuzda ne kadar zengin bir polisiye kültürümüz olduğunu bir kez daha göreceksiniz. Oğuz Eren, Server Bedi müstear ismini ilk kullanan, sonra bu ismi kardeşi Peyami Safa’ya devreden İlhami Safa’yı ve eserlerini inceledi. Doruk Tatar, gerçek bir yaşamdan esinlenerek önce kitap, sonra da filmlerle efsaneleşen İngiliz Kemal’in öyküsünü aktarıyor. Fulya Turhan, Dedektifler Ne Yer Ne İçer bölümünde, usta yazar Celil Oker’in çok sevdiğimiz dedektifi Remzi Ünal’ı; Oylum Yılmaz ise Algan Sezgintüredi’nin romanlarını inceledi.

Geçtiğimiz sayıda Türkiye’deki seri katilleri aktaran Ercan Akbay, “bizde olmaz” denilenleri tüm detaylarıyla aktarmaya devam ediyor: İnsan eti yiyenler, vahşi cinayetler işledikten sonra afla serbest bırakılanlar...

Hepimizin heyecanla beklediği, 2017 yapımı *Doğu Ekspresinde Cinayet* filminin yönetmeni ve yeni Hercule Poirot’su Kennet Branagh ve film ekibiyle *Doğu Ekspresini*, romanı ve filmi konuştuk.

Mavi Liste, *Münih Komplosu*, *Koruyan El* romanlarıyla tanıdığımız, yeni romanlarını merakla beklediğimiz usta yazar Wolfgang Schorlau, Ufuk Kaan Altın’ın sorularını yanıtladı. Dengler’in maceralarından Almanya’nın politik atmosferine, 68 kuşağının ideallerinden günümüzün karanlığına satır altları çizilecek bu röportajdan sonra yazarın eserlerini mutlaka okuma listenize ekleyeceksiniz.

Tülay Güneş Kılıç, “Polisiyenin Divaları” serisine çok satan romanları ve çalkantılı yaşamıyla dikkat çeken Craig Rice’ı mercek altına alıyor.

İngiltere’de 65 yıldır sahnelenen “Fare Kapanı”ndan, ülkemizdeki tiyatro oyunlarına... Polisiye oyunları bu sayıdan itibaren oyuncu ve yazar Ayşe Erbulak’ın kaleminden okuyabilirsiniz.

Çizgi roman inceleme sayfalarımızda, Barlas Omay, Can Barslan imzalı *Dedektif Sanlı*’yı; Dr. Batuhan Cantürk ise meşhur *Julia* serisini inceledi.

Okurlarımıza gönül rahatlığıyla iki polisiye dizi öneriyoruz bu sayıda. David Fincher imzalı, FBI’ın seri katillerle ilgili ilk profil çıkartma çalışmalarını anlatan, John Douglas’ın aynı adlı romanından uyarlanan *Mindhunter*’ı Kaya Heyse imzasıyla; 2. Dünya Savaşı’nda Nazilerin kod sistemlerini çözen kadınların, savaştan sonra cinayetleri nasıl çözdüğünü konu edinen *The Bletchley Circle*’i Ezgi Özcan’ın değerlendirmesiyle okuyabilirsiniz.

Öyküler, polisiye roman incelemeleri, hatta polisiye video oyunları... Yeni eserler ve dedektifler keşfedebileceğiniz bir sayı daha elinizde.

Keyifli okumalar...

221B, Sayı 12, Kasım-Aralık 2017,
İki Aylık Süreli Yayın

Yayın Kurulu:

Ahmet Ümit, Algan Sezgintüredi, Ece Özbaş,
Erol Üyepazarcı, Özlem Özdemir, Sevin Okyaz

Editör: Özlem Özdemir, Yoldaş Özdemir

Kapak Tasarım: Cansu Özcömert

İç Tasarım: Eren Taymaz

Reklam: Kamile Karakadılar
(kamile@221bdergi.com)

221bdergi.com | bilgi@221bdergi.com
facebook.com/221bdergi | twitter.com/221bdergi

Mylos Yayın Grubu Yayıncılık Danışmanlık Hizmetleri Ltd.
Şti. adına İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Özlem Özdemir

Adres: Caferağa Mah. Zuhul Sok. Banu Apt. No:1, Daire:1,
Kadıköy - İstanbul - Tel: 0543 345 46 00

Baskı: Pasifik Ofset Ltd. Şti.
Cihangir Mah. Güvercin Cad. Baha İş Merkezi, A Blok,
No: 3/1, Haramidere, İstanbul

Sertifika No: 12027

Dağıtım: DPP (0212) 622 22 22

221B’de yayımlanan tüm yazı, çizim ve karakterlerin
yayın hakları saklıdır. Yayınevi, yazar ve çizerin izni
olmaksızın hiçbir yazılı, basılı ve görsel yayın organı ve sanal
ortamlarda kullanılamaz.

POLİSİYE ROMANIN TÜRKİYE'DEKİ ÖYKÜSÜ
(1929-1990)

EROL ÜYEPAZARCI

34

221B

ÖYKÜ: SAHİPSİZ HAYVANLAR BARINAĞI 4

OĞUZHAN ASLAN

**EĞLENCİLİ POLİSİYELERİN EKSANTRİK
KRALİÇESİ: CRAIG RICE 8**

TÜLAY GÜNEŞ KILIÇ

TAKIM OYUNU MU, BİREYSEL MÜCADELE Mİ?... 18

CEYHAN USANMAZ

GİTME, KAL BENİMLE... 20

VERDA PARS

**PSİKOLOJİ, SİNEMA VE POLİSİYE EDEBİYAT:
JULIA 24**

DR. BATUHAN CANTÜRK

HAYAT İŞTE..... 32

CENK ÇALIŞIR

SERTLİK DERECESESİ..... 56

ERCAN AKBAY

48

OĞUZ EREN

**"ÖTEKİ" SAFA İLHAMİ SAFA'NIN
FANTASTİK POLİSİYELERİ**

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

68

DOĞU EKSPRESİNDE CİNAYET GELİYOR

REMZİ ÜNAL NE YER NE İÇER?..... 60

FULYA TURHAN

SUÇ, İNSANIN TA KENDİSİDİR! 62

OYLUM YILMAZ

**ASIL MACERA ÖLÜMDEN SONRA:
GRIM FANDANGO 64**

YİĞİLANTE KOCAGÖZ

CANLI CANLI POLİSİYE... 70

AYŞE ERBULAK

DEDEKTİF SANLI 72

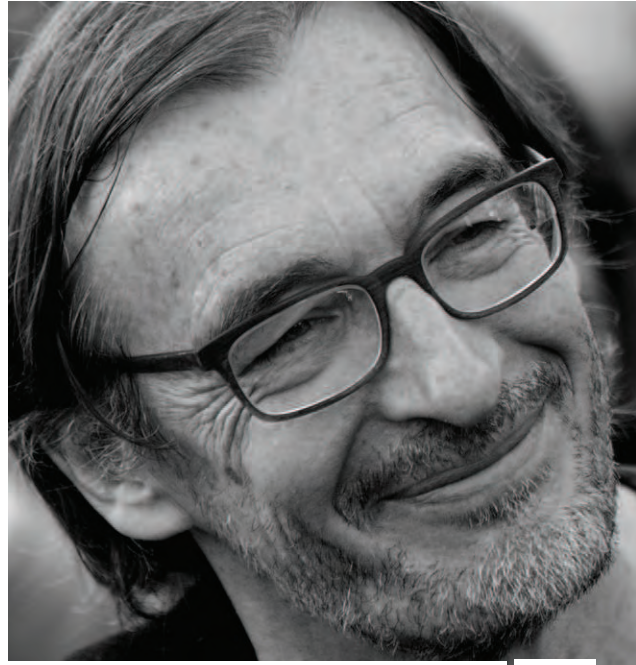
BARLAS OMAZ

KODLARIN GÖLGESİNDE KADINLAR 74

EZGİ ÖZCAN

OKUR ÖYKÜSÜ: SALONDAKİ CESET 78

MURAT TIRPAN

ÖZEL RÖPORTAJ: WOLFGANG SCHORLAU

14

RÖPORTAJ: UFUK KAAAN ALTIN

MUHTEŞEM GÖRSELLİKTEKİ BİR TİYATRO OYUNU GİBİ: MINDHUNTER

30

KAYA HEYSE

MINDHUNTER

BİRİNCİ BÖLÜM

SAHİPSİZ HAYVANLAR BARINAĞI – İZMİR

SAAT: 03.30

Başkomiser Musa Varol dokuz numaralı padoktan içeri girdiğinde Olay Yeri ekipleri olağan işleriyle meşguldü. Cesedi fotoğraflayan memura yaklaşıp onu kenara itti. Gördüğü manzara yüzünden suratının ortasına koca bir yumruk yemiş gibi sarsıldı, sendeledi. Ağzının içi kan dolmuşçasına kenara geçip tükürdü. Neye uğradığını şaşırmişti. Daha önce bu kadar korkunç şekilde katledilen birini görmemişti. Yerde yatan adamın parçalanmamış hiçbir uzvu kalmamıştı neredeyse. Pıhtılaşmış kanı, vücudunu bir elbise gibi örtmüştü. Göz çukurlarının yerinde sadece iki küçük kan gölü duruyordu. Penisi bacakları arasından koparılıp alınmış, kolları diş izleriyle delik deşik olmuş, göğüs kafesi boynuna dek yarılmış, bağırsakları dört bir yana savrulup atılmış, kalbinin yerinde sadece damarları kalmıştı.

Midesinde hasıl olan bulantıya mani olmaya çalışarak ardına döndü. Cebinden çıkardığı sigara paketinin boş olduğunu görünce öfkeyle buruşturup bir kenara fırlattı.

“İster misin ağabey?”

Komiser yardımcısı Serkan’ın sesiyle kendine geldi. Uzattığı sigarayı alıp dişleri arasına sıkıştırdı. Yakıp dumanın beynini uyuşturmasını bekledi. Çektiği yüklü nefesi boşluğa saldı.

“Var mı elimizde bir şey?”

Duman dolu gırtlğından hırpalanarak dökülmüştü kelimeler.

“Adam, köpeklerin önüne atıldığında hâlâ hayattaymış, Başkomiserim,” diye başladı Serkan. “Adı, Danyal Kuyucu. 39 yaşında. Mardinli.

Barınaktaki hayvanlarla ilgilenen görevlilerden. Nasıl olmuş da bu köpeklerin eline düşmüş, onu anlamaya çalışıyoruz. Kesin ölüm sebebi otopside sonradan belli olacak ama adamın köpeklerle boğuştuğu belli.”

“Diri diri buraya taşınmış yani?”

“Adamın yattığı yere bakılacak olursa ölmeden önce epey debelenmiş. Bu da hayattayken buraya atıldığını gösterir. Tırnak aralarında da taş, toprak filan var.”

“Barınak çalışanlarıyla konuştuğunuz mu? Gören duyan olmamış mı adam burada can çekmişken?”

“Konuştuk, ağabey. Kimse bir şey bilmiyor.”

Musa elindeki sigaradan son nefesi alıp ayakucuna bıraktı. Postalı andıran yarım botunun kalın topuğuyla izmariti ezdi. Ardına dönüp yeniden cesedin başına geçti. Midesindeki bulantıyı artık kontrol edebiliyordu. Maktulün başucunda diz çöküp kanlı suratını dikkatle inceledi.

“Ağzını arala evladım,” diye seslendi yüzü beyaz bir maskeyle kapalı Olay Yeri polisine. O da vakit kaybetmeden çeneyi tutup araladı. Ağzının içinde parçalanmış dilinden başka sadece birkaç dişi kalmıştı Danyal’ın.

“Çeneden kırık var mı?” diye sordu Musa.

“Kırık yok, Başkomiserim,” dedi memur. “Ama ağız içinde ciddi ekimozlar var. Görüyorsunuz.”

“Köpeklerin dişleri kırıp çıkarması için çeneyi kırması gerekirdi. Üstelik adamın ağzı da kapalı. Köpeklerin işi gibi durmuyor.”

“Otopside belli olur ama ben de sizin gibi düşünüyorum. Dilinin koparılması, dişlerin sökül-

mesi buraya getirilmeden önce olmuş gibi. Dişler pense benzeri bir şeyle sökülmiş olabilir. Dildeki kesikte de diş izi yok. Üstelik köpekler koparacak olsa parça parça olması gerekirdi. Dil nizami bir şekilde koparılıp alınmış. Neşter gibi bir şey kullanılmış sanırım.”

“Adama işkence yapılmış sanki...” dedi Serkan, “Ama konuşturmak için mi, acı çekmesi için mi anlayamadım. Konuşturmak isteseler dilini neden koparsınlar ki?”

“Belki de,” dedi Musa, “söylemesi gereken her şeyi söyledi ve sonrasında susturulmak istendi.”

Musa yeniden ayağa kalkıp cesetten uzaklaştı.

“Asıl mesele, bu garibani konuşturup da ne öğrenmek istedikleri.”

“Kan davası filan olabilir mi?”

“Onu nereden çıkardın?”

“Adam Güneydoğulu. Buralarda kimi kimse de yok. Güvenlikçilerin demesine göre sekiz senedir burada yaşıyor. Lazım olmadıkça burnunu bile barınaktan çıkarmıyormuş. Sanki birilerinden saklanmak istiyor. Aklıma başka bir ihtimal gelmedi o yüzden.”

“Güvenlik kameralarını kontrol ettiniz mi?” diye sordu o ara Musa, Serkan’ın teorisini tutarsız bulduğunu belli edercesine.

“Kameralar sadece birer maket. Görüntü almıyor. Belli ki barınakta güvenlik kamerasına ne gerek var diye düşünmüşler.”

“Bu güvenlikçiler filan ne işe yarıyorlarmış? Nasıl duymamışlar adamı?”

“Danyal’ın ağzını bağlamış katil. Çılgınlıkları işitilsin istememiş. Elleri ve ayakları da plastik kablolarla sıkı sıkıya bağlanmış. Bir de bu vardı Başkomiserim.”

Serkan, elindeki delil torbasını Musa’ya uzattı. Haç şeklinde, altın bir madalyon vardı içinde. Musa madalyonu incelerken Serkan yeniden izaha girişti:

“Maktulün sağ avcunda bulduk bunu. Sıkı sıkıya tutuyordu.”

“Adama mı ait?”

“Muhtemelen.”

“Hristiyan mıymış?”

“Süryani.”

“Nerede yaşıyormuş peki? Ailesinden birilerine ulaştınız mı?”

“Dedim ya ağabey, kimi kimsesi yokmuş. Barınağın arkasında görevlilerin kalması için prefabrik barınaklar var. Orada kalıyormuş.”

“Gidip bakalım oraya da.”

Serkan’ın yol göstermesiyle hareketlendiler. Ağır adımlarla barınak görevlilerinin kaldıkları prefabrik odalara doğru ilerlediler. Çakıltaşı

padoktan çıktılar. Birkaç alçak basamağı inip ziyaretçiler için ayrıldığı belli olan ve kavak ağaçlarının gölgesinde kalmış geniş yamaca geçtiler. Hemen sonra sotede kurulan yerleşim alanına ulaştılar. İnşaat şantiyelerinde bulunan seyyar odaları andıran, dikdörtgen şeklinde prefabrik dört kulübe diziliyordu burada. Mavi çerçeveli birer kutuyu andıran kulübelerin kirlenmiş beyaz duvarları vardı. Her birinde sadece içeriği aydınlatmaya yarayacak dar birer pencere bulunuyordu. Belli ki barınak çalışanlarının sadece barınma ihtiyaçlarını karşılamaya yeter seviyede kulübelerdirdi bunlar. Fonksiyonel özelliklerinin yaşam alanı olmaktan uzak olduğu açıktı.

Birkaç polisin kapısında beklediği kulübeye varınca selamlaştılar ve içeri girdiler. Beyaz renkte metal duvarları olan, içinde tek kişilik dağınık bir yatak, portatif bir masa ve bez bir gardırobun olduğu, en fazla sekiz-dokuz metrekare genişliğinde bir odaydı burası. Gazeteyle kaplı masanın üzerinde poşete sarılı yarım somun ekmekle birkaç salatalık vardı. Gardırobun fermuarlı ağzından sarkan kirli iç çamaşırlarından başka köşe başlarına savrulmuş ve çiftleri kayıp çoraplar vardı. Tek kişilik yatağın üzerinde yüzü sararmış eski bir çarşaf ve bir de yatağın ayakucuna düşmüş kirli bir yorgandan başka kaydadeğer hiçbir şey yoktu. Ama çarşaf yer yer kana bulanmıştı. Yatağa yaklaşıp incelediklerinde yastığın da hepten kana bulanmış olduğunu gördüler. Metal zeminin kimi noktalarında da kurumuş kan damlaları vardı. Her ne olmuşa bu odada başladığı belli oluyordu şimdi.

“Olay Yeri bu odada çalıştı mı?”

“Çarşaftan ve zeminden kan örnekleri alındı. Odayı da fotoğrafladılar.”

“Bu kan lekeleri o kadar da yeni değil. Tahmini ölüm saati için bir şey dediler mi?”

“Yirmi saatten fazla gibi duruyor. Dün günlerden pazar olunca fark edilmedi demek. Barınaktaki nöbetçi Danyal’mış. Başka da kimse yok dün akşam. Gece yarısı güvenlikçiler vardiya değişiminden önce barınağı turlamaya başlayınca fark etmişler.”

Serkan’ın anlattıklarını dinlerken içeriyi taramaya devam ediyordu Musa. Gözlerden uzak bir mekânda gariban bir barınak görevlisinin bu kadar vahşice katledilmesinden sonra kaydadeğer delilleri ya da cinayete dair sebepleri olmaması canını sıkıyordu. Katilin ya da katillerin bu odaya ayak bastıkları ve Danyal’a ilk darbeyi burada vurdukları belliydi ama arkalarında bir delil bırakmamış olmaları fikrini, zihni kabullenmiyordu.

Tam o ara yatakla masanın arasına sıkışmış

metal bir şeyin parıldadığını fark etti. Dizleri üzerine çöküp cebinin iç cebinden telefonunu çıkardı. Telefonun flaşını açıp parıltıya doğrulttu. Sol köşesi üzerinde dik duran bir resim çerçevesine benziyordu. Masayı kenara itince dikkörtgen çerçeveye yüzüstü zemine kapandı.

“Bana eldiven getirin.”

Musa’nın emrini ikiletmeden yerine getirdi Serkan. Musa hemen sağ eline lateks eldiveni geçirip çerçeveyi yerden kaldırdı. Altın sarısı çerçevesine kan bulaşmış bir yağlıboya tabloydu bu. Yarı çıplak bir adam, bir sürü aslanla aynı kuyunun içinde resmedilmişti. Kahverengi gür saçları olan, temiz tıraşlı, bacakları korkuyla birbirine kenetlenmiş adam, ellerini kavuşturmuş, kuyunun ışık sızan ağzına başını kaldırmış, dua ediyordu.

“Bu da ne Başkomiserim?” diye sordu Serkan, Musa’nın dikkatle tabloyu incelediğini görünce.

“Danyal Peygamber.”

“Peygamber mi?”

Musa tabloyu dikkatle incelerken bir yandan da anlatmaya koyuldu:

“Evet, bu tabloyu iyi biliyorum. Tablonun adı ‘Danyal Aslanların İninde’. Amerika’daki bir müzede ydi orijinali sanırım. Yıllar evvel Mardin’de görev yaparken Süryani bir arkadaşımın evinde de aynısından görmüştüm. Danyal Peygamber’i cezalandırmak için aslanlarla dolu bir kuyuya atmışlar ama aslanlar ona dokunmamış. Eski Ahit’te geçen bu hikâyeyi anlatıyor işte bu resim. Ama çok garip.”

“Garip olan ne Başkomiserim?”

“Cinayetin işlenme şekli resmin hikâyesine çok benziyor. Aslanların önüne atılan peygamber, köpeklerin önüne atılan Danyal.”

Musa, köşesinden kan damlayan çerçevede

duran tablonun hikâyesini baştan sona anımsayabilmek için zihnini zorladı. Ama yıllar evvel dinlediği hikâyeden geriye pek de bir şey kalmamıştı. Hafızası bu sefer ona yardım etmiyordu. İlk işi Danyal Peygamber’i yeni baştan okumak olacaktı o yüzden.

Ama o ara aklını kurcalayan asıl mesele başkaydı. Kimsesiz hayvanların yaşadığı bu eski barınakta köpeklerle ilgilenen sıradan bir insanın odasında böyle bir tablonun ne işi olabileceğine akıl sır erdirememişti. Duvarlarda da tabloyu asabilecek bir çiviye ya da buna

benzer bir şeye rastlamadı. Üstelik iki Danyal’ın da aynı kaderi yaşamış olması bir tesadüf müydü sadece? Emin olamıyordu bir türlü. Bildiği tek şey, hayvan bakıcısı Danyal’ın, Peygamber Danyal kadar şanslı olmadığıydı. Birini parçalanmaktan kuyan Tanrı, diğerine merhametli davranmamıştı.

Başını kaldırıp şaşkın bakışlarla kendisini izleyen Serkan’a baktı.

“Katil bize bir mesaj veriyor, evlat,” dedi. “Bu resim, avcundaki madalyon... Sıradan bir cinayet değil bu.”

“Peki, ne yapıyoruz ağabey?”

“Tabloyu da delil torbasına alalım. Çerçeve kenarlarında da kan lekeleri var. Kriminaldeki çocuklar bunu da incelesinler. Bir de şu tabloyla ilgili bir araştırma yapmanı istiyorum senden. Danyal’ın hayatını, bu aslanlarla olan meselesini detaylı bir raporla önüme koyacaksın. Savcı da birazdan burada olur. Detayları sonra paylaşırız onunla. Siz gidip karşılayın, durumu anlatın. Ben Emniyet’e geçeceğim.”

“Emredersiniz, Başkomiserim.”

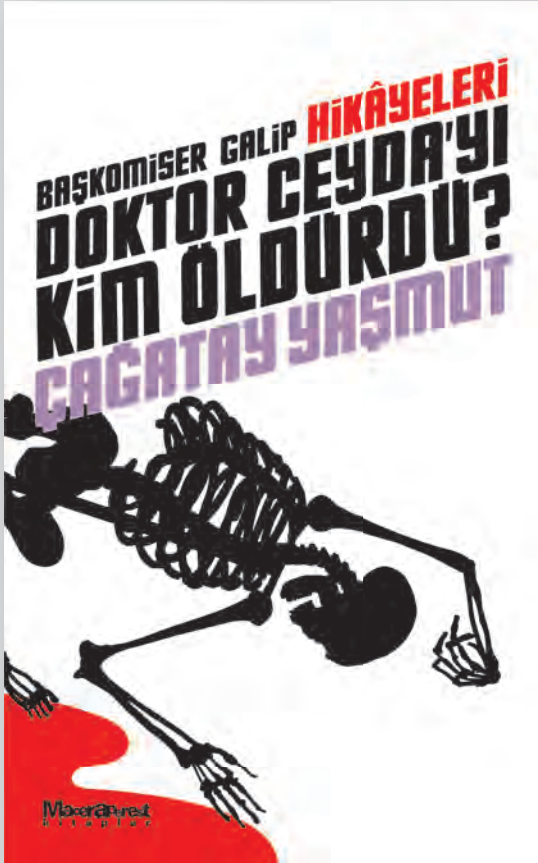
Musa, Serkan’ın uzattığı delil torbasına tabloyu koymaya hazırlanıyordu ki çerçevenin ucundan sarkan bir kâğıt parçasına takıldı gözü. Tablonun çerçevesiyle resim arasına sıkışmış ve açılan yırtıktan sarkmış eski, sararmış bir kâğıt parçasıydı bu. Zarar vermemeye özen göstererek tabloyu çerçevesinden ayırıp kâğıdı çıkardı. Serkan’ın tabloyu tutmasını istedi ve omzu üzerinden meraklı nazarlar fırlatan Serkan’dan bir adım uzaklaşıp sararmış kâğıdı araladı.

Kâğıtta kısa bir not vardı sadece:

İzmir’deki cemaatin meleğine yaz: İlk ve Son Ben’im. Ölmüştüm, fakat şimdi yaşıyorum...

-Devam Edecek-

Oğlak'ta “iyi polisiye, iyi edebiyat”...

Tüyap
Kitap Fuarı
Salon 3
Numara
3411

Bütün seçkin kitapçılarda, internet satış noktalarında ve
Zambak sokak, 21 Beyoğlu adresinde.

facebook.com/oglakyayinlari | twitter.com/oglakkitap | instagram.com/oglakkitap
www.oglak.com

EĞLENCELİ POLİSİYELERİN EKSANTRİK KRALİÇESİ

CRAIG RICE

JOHN MALONE İLE JAKE VE HELEN JUSTUS ÇİFTİNİN YER ALDIĞI, MİZAHİ YÖNÜ AĞIR BASAN HARD-BOILED POLİSİYE ROMANLARI ÇOK SEVİLEN, HAYRANLARI ARASINDA ABD BAŞKANI FRANKLIN D. ROOSEVELT'İN DE BULUNDUĞU 37 YAŞINDAKİ CRAIG RICE, O YILLARDA ÜNÜNÜN ZİRVESİNDEDİR. DERGİ EDITÖRLERİ, YAYINCI POCKET BOOKS'U ARADIKLARINDA, FİRMANIN İLK 1 MİLYON SATAN YAZARINA VERECEĞİ KÜÇÜK GÜMÜŞ KANGURU İÇİN CRAIG RICE VE AGATHA CHRISTIE'NİN BAŞABAŞ GİTTİKLERİNİ ÖĞRENİP DAHA DA MEMNUN OLURLAR.

Time dergisi, 1945'te, 2. Dünya Savaşı bittikten hemen sonra kapak konusunu, bir polisiye yazarla söyleşiye ayırmaya karar verir. Her ne kadar gizem kurgusunun genellikle Edgar Allan Poe ile başladığı kabul edilse de İngilizlerin çoktan egemenliklerini ilan ettikleri “Kim yaptı?” polisiyelerine, Amerikalılar çok sonradan girmişlerdi. *Time* editörleri, dikkatli davranma gereği duyarak fazla tepki çekmeyecek bir isim arayışına girerler. Zamanın en ünlü yazarlarından Dashiell Hammett'in en son kitabı, 12 yıl önce, 1934'te basılmış olup zaten kendisi de sol kanada yakınlığı yüzünden dergi için uygun bir aday olmaktan çok uzaktır. 1946'da dört Marlowe romanı çıkan Raymond Chandler ise daha o günlerde geçinilmesi güç bir karakter olarak ün yapmıştı.

Time editörleri, 40'lı yılların fenomeni, yüz binlerce satılan kitaplarından bugünün parasıyla yalnızca o sene yaklaşık 600.000 Dolar kazanan Craig Rice üzerinde anlaşırlar. Bu duruma Avukat Perry Mason seri polisiyelerinin yazarı Erle Stanley Gardner pek içerleyecektir. Fakat John Malone ile Jake ve Helen Justus çiftinin yer aldığı, mizahi yönü ağır basan *hard-boiled* polisiye romanları çok sevilen, hayranları arasında ABD Başkanı Franklin D. Roosevelt'in de bulunduğu 37 yaşındaki Craig Rice, o yıllarda ününün zirvesindedir. Dergi editörleri, yayıncı Pocket Books'u aradıklarında, firmanın ilk 1 milyon satan yazarına vereceği küçük gümüş kanguru için Craig Rice ve Agatha Christie'nin başabaş gittiklerini öğrenip

daha da memnun olurlar. Ancak kâğıt üstünde mükemmel görünen bu seçim, daha sonra başlarını çok ağrıtacaktır.

Time, Craig Rice'ı 28 Ocak 1946 sayısının kapağı olarak seçmiştir ama tıpkı kaplanın kuyruğunu tutan bir adam gibi bundan sonrasında ne yapacağını bilmez bir haldedir. 2. Dünya Savaşı sonrası ABD, başından birkaç evlilik geçmiş, içki ve sigarası elinden düşmeyen, kocasıyla fiziksel şiddete varan kavgalar eden bir kadına henüz hazır değildir. 1945 Mart'ında yapılan ilk söyleşi çok tuhaf geçer. Renkli yaşamından kesitler sunan Craig Rice, isim ve soyadının aynı, yani her ikisinin de Craig olduğunu, bir at arabasında doğduğunu ve babasının Hintli bir asilzade olduğunu ısrarla vurgular. Tanrının varlığı konusunda şüphelerini dile getirir ama bir keresinde papazın, başka bir seferde de hahamın nikâhlarını kıydığını söyler, hatta bir defasında yazı turada kaybedince şimdi adını unuttuğu biriyle üç günlük bir evlilik yapmak zorunda kaldığını anlatır. Thomas Jefferson'un büyük amcası, Winston Churchill'inse anne tarafından kuzeni olduğunu iddia eder. *Time* yazarları şaşkındır, fakat sürpriz bir şekilde derginin çıkmasından çok değil sekiz gün önce, kızıyla hiç yakın olmayan Mary Randolph çıkagelip ünlü yazarın anlattıklarının çoğunun fazla gelişmiş hayal dünyasına ait olduğunu söyleyince taşlar yerine oturur. Editörler aceleyle yazıyı düzeltmek zorunda kalırken uzunca bir süre yazara karşı içki üzerinden bir hınç kampanyası yürütü-

28 Ocak 1946, *Time*

WASHINGTON VE KALİFORNİYA'DA BÜYÜYEN GEORGIANA, SAN DIEGO EYALET ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT BÖLÜMÜ'NDE OKUMAYA BAŞLAR. FAKAT GENÇ KIZ DERSLERDEN ÇOK PARTİLERE DEVAM ETMEYİ TERCİH EDEREK OKULU YARIM BIRAKIR. ÖZGÜR RUHLU BİR BOHEM HAYATINI SEÇEREK CHICAGO'YA TAŞINIR VE GEORGIANA'YI ATIP YALNIZCA "CRAIG RICE" ADINI KULLANARAK ADLİ MUHABİR OLARAK YAŞAMINI SÜRDÜRÜR. BURADA KENDİSİNDEN 16 YAŞ BÜYÜK ARTHUR JOHN FOLLOWS İLE TANIŞIR VE EVLENİR.

lür; Rice'ın belirttiği gibi, nedense akranları olan birçok erkek yazar, alkolik olmalarına rağmen aynı damgayı maruz kalmazlar.

En az kurgularındaki karakterler kadar alkol tüketip delice bir hayat yaşayan Craig Rice'ın hikâyesi, onlarınki kadar kolay olmadı. Georgiana Craig, 1908'de, Chicago'da Mary Randolph ve Bosco Craig'in ilk çocukları olarak dünyaya gelir. Chicago Sanat Enstitüsü'nde tanışan, ikisi de sanatçı olan anne babası geleneksel bir aile yapısından çok uzak olup Avrupa başta olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerine seyahat ederek sanat camiasının içinde kalmayı tercih ederler. Büyükannesi tarafından büyütülen Mary, çocuğunu doğurmak için memleketine döner ve kendi kızının da bir başkası tarafından yetiştirilmesini makul görür. Çift, kızları Georgiana'yı Wisconsin'de yaşayan Bosco'nun ailesine bırakarak tekrar Avrupa'ya gider. Üç yıl sonra geri dönmelelerine dek, Nan teyze ve kocası Elton Rice, Georgiana'nın koruyucu anne babası olur. Aynı döngü, üç yıl sonra yeniden yaşanır, bu arada çiftin bir de oğulları olmuştur. Mary ve Bosco, 1918'de Birleşik Devletler'e döndükten sonra ayrılırlar ve Mary kızını yanında ister. Ancak Georgiana, Nan ve Elton'la kalmak istediğini, annesiyle bir bağının olmadığını açıkça belirtir, ertesi yıl da resmen Rice soyadını kabul eder ve adı Georgiana Craig Rice olur.

Washington ve Kaliforniya'da büyüyen Georgiana, San Diego Eyalet Üniversitesi Edebiyat Bölümü'nde okumaya başlar. Fakat genç kız derslerden çok partilere devam etmeyi tercih ederek okulu yarım bırakır. Özgür ruhlı bir bohem hayatını seçerek Chicago'ya taşınır ve Georgiana'yı atıp yalnızca "Craig Rice" adını kullanarak adli muhabir olarak yaşamını sürdürür. Burada kendisinden 16 yaş büyük Arthur John Follows ile tanışır ve evlenir. Ertesi yıl çiftin ilk çocuğu Nancy ve bir sonraki yıl da ikinci çocuğu Iris dünyaya gelir. Ancak bu

evlilik uzun sürmez, kocasının dergiden arkadaşı, editör Albert Ferguson ile beraber olmaya başlayan Craig, boşanır boşanmaz onun yanına taşınır. İronik bir biçimde annesinin yolundan giden Rice, ilk evliliğinden olan iki çocuğunu Nan ve Elton'a emanet eder. Artık yaşlanan çift, Craig'ın Ferguson ile birlikteliğinden doğan David'e bakamayacaklarını söyleyince de oğlunu bir bakıcı ailenin yanına vermekte hiçbir sakınca görmez.

Albert Ferguson, 1939'da ölür ve sonraki yıl Rice, kendisi için bile fazla liberal sayılabilecek Komünist Parti üyesi, Yahudi bir yazar olan Lawrence Lipton'la evlenir. Bu ilişki, ailesini şok etse de Rice'ın Lipton'la 1946 yılına kadar sürecek evliliği, yaşadığı en uzun birliktelik olacaktır. Rice ve Lipton çifti, Craig'ın üç çocuğunu da yanlarına alınca tüm aile bir araya gelir. Nispeten sakin ve sorunsuz geçen günler, Craig Rice'in en yaratıcı olduğu dönem olacaktır. Büyük Buhran zamanında gazetecilikle geçinen Craig, artık polisiye romanlar yazıyordu.

Altı yıl içinde, ilk kitabı *Saatler Üçte Durdu* (8 Faces at 3, 1939) ile başlayan, dört ayrı seriden birçok polisiye romanı yayımlanır. En ünlü karakterleri delişek avukat John J. Malone ile onun yardımcıları Jake ve Helene Justus'tur. Kitaplar eşit ölçüde gizem ve komedi unsuru içerirler. Cesetler ortadan kaybolur, çeşitli vücut uzuvları posta yoluyla gönderilir ve Malone bir şekilde macera sayısından daha fazla sarışınla beraber olmayı başarır. *Hard-boiled* polisiyelerin parodisi denilebilecek romanlarda, Malone ve Jake-Helen Justus çifti tehlikeli bir dünyada yaşasalar da onlara gerçekten kötü ya da ıstırap verici hiçbir şey olmaz. Nihayetinde düzen her zaman yerindedir ve karakterler asla gerçek manada acı çekip gelişmez.

Alkolün su gibi aktığı Craig Rice'in gizemleri öylesine doludur ki bir süre sonra okurlar kitabı bir yana bırakıp nefes alma ihtiyacını hisseder. Umutsuzca yanıtlar arayan hevesli Jake'in çırpışları, Helen'in Chicago sokaklarında çılgınca araba sürüşü ya da Malone'un bir soruşturma boyunca kelimenin tam anlamıyla bir tazi edasıyla avının peşine düşmesi Craig Rice kurgularındaki karakterlerin koşuşturmalarına örnektir. Şaşırtıcı

bir şekilde, 1940 basımı *The Corpse Steps Out*'ta cesedin hareketleri karakterlerden daha maniktir. Bu deli kargaşa, Rice'in parmaklarını daktiloya koyar koymaz, tıpkı meslektaşı Simenon gibi hiç duraksamadan yazı yazma hızıyla aynı paralelliktedir. Tuhaf unsurlar içeren eserleri belirgin bir gerçeküstü açığa sahiptir. Bu, kalıpların dışında yaşamayı tercih etmiş, kendine has kuralları olan Rice içinse gayet sıradandır.

Döneminin birçok üretken polisiye roman yazarı gibi Rice da yaratıcı kurgularının New York yayıncılığının kurallarıyla sınırlandığını, her yıl ancak belirli sayıda Malone romanı yayımlanabilir olduğunu anlayınca, sokak fotoğrafçısı Bingo Riggs ve arkadaşı Handsome Kusak'ı piyasaya sürer. İkili, ilk maceraları *Bingo*'da (The Sunday Pigeon Murders, 1942) New York'ta fotoğrafçı olarak çalışırken, sonraki romanlarda Iowa ve Kaliforniya'da görülürler. İki kafadar çoğunlukla meteliğe kurşun atmalarına rağmen karşılarına çıkan vakalar büyüktür. Örneğin, *The Thursday Turkey Murders* macerasında hindi çiftliği satın alırlar ve meşhur çiftçinin kızı da dahil olmak üzere müthiş bir tarım deneyimi elde ederler.

Craig Rice, öylesine üretkendir ki kısa süre sonra kitapları için takma adlara ihtiyaç duyar. Melville Fairr serisi için ilk Malone romanlarından, karısını döven bir tipi, Michael Venning'i seçer. Bu takma ad altında üç kitap daha yazar. Ancak Rice'in yazı stiline kayda değer değişimlerin görüldüğü, "Kim yaptı?" bulmacalarından çok karakterlerin psikolojisine vurgu yapan bu romanlar, Malone serisinin popülerliğine yaklaşmazlar.

Bir başka kurmaca karakterlerinden Daphne Saunders takma adı altında Rice, şansını kısa ömürlü dördüncü bir dizide daha dener. Ancak yayıncısına ikinci bir roman daha sözü vermesine rağmen yerine getiremez. Alfred Hitchcock filmiyle aynı adı taşımaktan başka ortak bir noktası olmayan *To Catch a Thief* yazarın macera-gerilim kategorisinden ilk ve son romanı olur.

Craig Rice, muhteşem yazma hızına rağmen, partilerde hayatının tadını çıkarmaktan da geri kalmaz. Dönemin ünlü burlesk yıldızı Gypsy

Rose Lee ile tanıştıklarında, iki kadın çok çabuk kaynaşır sıkı dost olurlar. Craig Rice'in yazdığı polisiye romanlardaki başarısından etkilenen Gypsy Rose Lee de yazmaya karar verir ve 1941'de *The G-String Murders* ortaya çıkar. Kitap büyük başarı kazanır, hemen ardından ikincisini de yazmasına rağmen eserlerinin asıl yazarının Craig Rice olduğu söylentilerini engelleyemez. Lee'nin dedektif romanlarını kendi yazdığına dair açık kanıtlara rağmen Rice, *Time* röportajında soru işaretleri doğuracak şeyler ima eder; ne yazık ki bu, dergi muhabirine uydurduğu masallardan yalnızca biridir.

1946'da Rice, *Time*'in içkiden söz etmeyen tek kitabı olarak belirttiği *Home Sweet Homicide* isimli romanından uyarlanan önemli bir filmin yapımında yer alır. Yarı otobiyografik kitapta, ilham perisinin terk ettiği ve içkiyle kendini avutmaya çalışan bir polisiye roman yazarı kadının üç çocuğu, yandaki evde işlenen cinayeti aydınlatmayı kendilerine görev edinirler. Oldukça idealize edilen karakterler açıkça Rice ve çocuklarına dayanır. Vicdan azabı veya benzeri hisler içindeki Craig, kitaptaki çocuklara, annelerine iyi anne baba olma rehberi hediye ettirir. O sıralarda Larry Lipton'dan boşanan Craig, uzun süre süre alkolle beslenen bir depresyon dönemi yaşar. Çok değil, kısa bir süre sonra, zamanında kitaplarının satışı Agatha Christie ile yarışan yazar, bir anda zirveden dipleri düşer. Kendini hiç zorlamadan yılda birkaç kitap yazabilen Craig Rice'in sonraki on yıl içinde sadece iki romanı çıkar.

Craig, 1947'de yine evlenir, bu sefer kendinden on bir yıl daha genç yeni bir senaryo yazarını eş olarak seçmiştir. Bu evlilik de bir yıldan az sürer, az bir zaman sonra Rice, kronik alkolizm nedeniyle iradesine karşın akıl hastanesine yatırılır. Rice karakteristik olarak, hastanede yattığı sırada yeni bir koca adayı bulur ve çift Meksika'da evlenir, ancak balayı çok çabuk biter. Yeni evliler, Rice'ı dökülen dişler ve kırık kemiklerle bırakan acımasız kavgalar edince Rice, küfürbaz ve dayakçı eşinden ayrılarak New York'a taşınır ve burada iyice alkole sığınır. Alkolizm, depresyon ve bir dizi kötü evlilik, yavaş yavaş yazısını durma noktasına getirir, edebiyat camiasıyla olan bağlarını mahvedip sağlığını yok eder.

1952'de bir gün Rice, bir edebiyat ajansına gider ve kısa öyküler yazmak istediğini söyler. Onu ajansın bir odasına koyarlar ve bütün gün yazıp çalışmalarını tamamladıktan sonra günlük ödemesini yaparlar. Gündüz hikâye yazarak kazandığı para, akşamları Craig'in içki satın almasını sağlar. Craig Rice, kısa öyküler dizisinde John J.

1946'DA RICE, *TIME*'İN İÇKİDEN SÖZ ETMEYEN TEK KİTABI OLARAK BELİRTTİĞİ *HOME SWEET HOMICIDE* İSİMLİ ROMANINDAN UYARLANAN ÖNEMLİ BİR FİLMİN YAPIMINDA YER ALIR. YARI OTOBİYOGRAFİK KİTAPTA, İLHAM PERİSİNİN TERK ETTİĞİ VE İÇKİYLE KENDİNİ AVUTMAYA ÇALIŞAN BİR POLİSİYE ROMAN YAZARI KADININ ÜÇ ÇOCUĞU, YANDAKİ EVDE İŞLENEN CİNAYETİ AYDINLATMAYI KENDİLERİNE GÖREV EDİNİRLER.

Malone karakterini kullanması için ünlü polisiye roman yazarı arkadaşı Stuart Palmer ile beraber çalışır. *Ellery Queen* dergisi okurları hikâyelerini çok sever.

Ailesi tarafından, yıllar boyunca mustarip olduğu çeşitli kemik kırıklarından kaynaklanan sinir sorunlarının tedavi altına alınabilmesi için bir sanatoryuma yerleştirilir. Düzenli beslenme ve içki içmeme, Craig'in eski günlerine kavuşması için bir nebze yeterli olur ve bu esnada biri Malone serisinden olmak üzere iki kitap yazar. Ancak yavaş yavaş kendini toparlamaya başladığı düşünülürken, muhtemelen sarhoşken merdiven basamaklarından düşüp ölür. Ömrü kısa süren, başarısızlığa çok çabuk geçen Craig Rice, hayatını kaybettiğinde yalnızca 49 yaşındadır.

1959'da Ed McBain, bitmemiş son romanı, bir Bingo macerası olan *The April Robin Murders*'ı tamamlar. McBain'in işi çok zordur çünkü daktilonun başına geçip aklına gelenleri direkt yazan Craig Rice, her zamanki gibi önceden belirli herhangi bir plan veya taslak bırakmamıştır, katilin kim olduğunu bulmak Ed McBain'e kalır.

Kişisel hayatındaki trajedilere rağmen, mizah duygusunu hiç kaybetmeyen Craig Rice'in gerçeküstü polisiye eserlerinin dört tanesi, AKBA Yayınevi tarafından Türkçeye kazandırılmıştır. Malone serisinin ilki olan, *Saatler Üçte Durdu* (Çev. Muharrem Atlıkan, 1975) adından da anlaşılacağı üzere evdeki tüm saatlerin sabah 03:00'da tamamen durduğu tuhaf bir ölüm etrafında döner. Şüpheli, öldürülen kadının yeğeni ve Jake Jullus'un müşterilerinden biriyle henüz evlenmiş olan Holly Inglehart'tır. Jake, polisi, Holly'nin anlattığı rüyalar, alarmların çalması, evdeki her saatin tam 3'te durması ve katilin evdeki tüm yatakları düzeltmesi gibi saçmalıklarla dolu deli hikâyesine inanmadığı için suçlamıyordu. Jake soruşturmaya koyulduğunda, ilk keşfi Holly'nin arkadaşı Helene olur, görür görmez çarpılır. Genç adam, Holly'nin yasal yardıma ihtiyacı olduğunu düşünerek esaslı içici, sıkı bir avukat olan

**CRAIG RICE'İN KİTAPLARINDAKİ TİPLEMELER ÇOĞU ZAMAN
OKURLARA SEMPATİK GELİR. BİR SEFERİNDE EDITÖRÜ,
KATİL KARAKTERİ O KADAR SEVER Kİ KATİLİ DEĞİŞTİRMESİNİ
İSTER AMA DİĞER NAMZETLERE DE KIYAMAZ. NİHAyetİNDE
CRAIG RICE ŞİMŞEK HIZIYLA YEPYENİ BİR KARAKTERİ KİTABA
KOYARAK ONU KATİL İLAN EDER, HERKES MUTLUDUR.**

dostu John Malone'u arar. Böylelikle 40'lı yıllarda ortalığı kasıp kavuracak delişmen üçlü bir araya gelir. Kitapta Malone şöyle tasvir edilir: "...John Joseph Malone bir avukattan ziyade barmen, yahut da beyzbol menacerine benziyordu. Kısa boylu, ağırkanlıydı. Saçları siyah, yanakları kırmızıydı. Çapaçul bir kıyafeti vardı. Buruşuk elbisesini gören bir kimse, onu bir taksinin köşesine kıvrılarak o şekilde uyumaya alışık biri sanırdı. Gömleğinin yakası kirlenmiş, kravatı yana kaymıştı. Yeleğinin düğmelerinden birkaçı çözüktü. Ayakkabılarından birinin bağı da yerleri süpürüyordu. Bununla beraber John Joseph Malone mahkeme salonlarında takındığı artistik tavırlarla ün sahibi olmuştu. Onun bir suçluyu müdafaa etmek üzere mahkemeye gideceğini duyanlar, her defasında salonu ağızına kadar doldururdu."

Nil Eren çevirisiyle 1963'te basılan, sekizinci Malone macerası *Şanslı Ceset*'te (The Lucky Stiff, 1940) Helene Justus, ideal kadın, güzel ve zeki olarak tabir edilirken Jake Justus için sadece Helene'in uzun boylu, kırmızı saçlı kocası denilir. Meşhur avukat John J. Malone ise fazla romantik, biraz vesveseli bir adam olarak tanıtılır. Kitapta, yirmi seneden beri Malone'u tevkif etme hayalleri kuran, tipik bir İrlandalı olarak görünmemek için soyadına sonradan "von" ekleten komiser Daniel von Falanagan da bulunur. Big Joe Childers'in suçundan mahkûm edilen Anna Marie St. Clair, elektrikle infaz cezasına çarptırılmasına rağmen gerçek katilin son anda itiraf etmesiyle ölümden kurtulur. Anna'nın bir sonraki adımı, intikamını gerçekleştirmesine yardımcı olmak için John J. Malone'u tutmak olur. Malone ve arkadaşlarının elinde, "...Güzel bir kadının vücudunu iyice saran, gri bir tayyör; küçük, yassı bir çanta; müthiş bir tuzak; söylenmesi yasak edilen, neşeli bir şarkı; iki erkeğin kalleşliği; boş bir dairede nöbet bekleyen bir ceset; hayaletlerden korkan bir İrlandalı ve hayaletlerden korkmayan bir İrlandalı" gibi ipuçları bulunur.

B. Teoman'ın çevirdiği, yine 1963 basımı *Tuzak* (Knocked for a Loop ,1957) Malone serisinin onuncu kitabıdır. Bu sefer cinayetle suçlanan ünlü avukat John J. Malone'un kendisidir. Bir AKBA

klasiği olarak kitap, şu sorularla açılır: "Joe the Angel neden o kadar endişeliydi? Polise cinayeti kim haber vermişti? John J. Malone'u kim bayıltmıştı? Ve en önemlisi katil kimdi?" Hemen akabinde verilen ipuçları arasında, "Hemen her şeyin aleyhinde olan fazilet timsali bir adam; iki defa aynı yerde görülen inatçı bir ceset; lakayt bir anne; cinayet işler işlemez hemen polise haber veren bir katil; sipariş üzerine temin edilen ısmarlama bir suçlu" bulunur.

AKBA Yayınevi, Malone ve arkadaşlarının yer aldığı polisiye romanlarının yanında, Craig Rice'in diğer sevilen kahramanları Bingo ve Handsome'in ilk maceraları olan *Bingo*'yu da (The Sunday Pigeon Murders, 1942) 1972'de Muharrem Atlıkan çevirisiyle basar. Milletlerarası Fotoğrafçılık, Sinemacılık ve Televizyonculuk Şirketinin (kısaca şipşak forograf çekme şirketi) kurucu ve ortakları Bingo Riggs ve Handsome Kuzak, Central Park'ta gelip geçenlerin fotoğrafını çekip sonra da kendilerine satmaya çalışan iki kafadardır. Bir gün Handsome'un fotoğrafik hafızası sayesinde, neredeyse 7 yıldır kayıp ve ölü ilan edilmek üzere olan bir adamı çektiklerini fark ederler. Bay Pigeon, eski iş ortağı adına 500.000 Dolar değerinde bir sigorta poliçesi bırakarak kaybolmuştur. Bu servetten kendilerinin de yararlanmalarını gerektiğini düşünen ikili, hemen işe koyulur.

Craig Rice'in kitaplarındaki tiplereler çoğu zaman okurlara sempatik gelir. Bir seferinde editörü, katil karakteri o kadar sever ki katili değiştirmesini ister ama diğer namzetlere de kıyamaz. Nihayetinde Craig Rice şimşek hızıyla yepyeni bir karakteri kitaba koyarak onu katil ilan eder, herkes mutludur.

Yazdığı her mizahın arkasında çok fazla acı ve sıkıntı, yaşadığı her kopukluğun ardında derin izler bıraktığı Craig Rice, tüm sorunlarına karşın zamanının en önemli ve başarılı gizemli yazarlarından biri olmayı başarmıştı. İlk kez suç edebiyatı üzerine bir dergi çıkaran, gerçek bir suç kitabı ve 18 polisiye romanıyla gölge yazarlığın her iki tarafında da bulunan Craig Rice'in kendisi de gölgeler altında kaldı, kitaplarının uzun süre basımı yapılmadı. Ancak yenilikçi, benzersiz ve inkâr edilemeyecek kadar keyifli romanları gün ışığına kısa bir süre önce, e-kitap olarak tekrar çıkmaya başladı. Bu eşsiz yazarın çevrilmemiş diğer kitaplarını da Türkçede görmeyi umuyoruz.

MEHMET GENÇ

ROTASIZ SEYYAH

YOL HİKAYELERİ

Dünyayı karış karış gezmeye başlayıp, kısa sürede Rotasız Seyyah adıyla internette fenomen haline gelen, fotoğraf projeleriyle gerek yurt içinde, gerekse BBC, The Telegraph ve Der Spiegel gibi gazete ve dergilerde adından söz ettiren Mehmet Genç, büyük beğeni toplayan ilk kitabının ardından yeni maceralarıyla bir kez daha okurların karşısına çıkıyor.

www.ephesusyayinlari.com

f /EphesusYayinlari

ig /ephesusyayinlari

wh @EphesusYayin

tw /EphesusYayinlar

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Süleyman Seba Cad. Sıraevler F1 Blok/14 D:3 Akaretler/ Beşiktaş/ İstanbul | Tel : +90 212 415 00 00 | Fax : +90 212 415 00 00

WOLFGANG SCHORLAU

“Alman Derin Devleti, Nazi Eskileri
ve Neo-Nazilerle Bağlantılı”

WOLFGANG SCHORLAU, YAZMAYA GEÇ BAŞLAYIP HIZLI İLERLEYENLERDEN. DEDEKTİF DENGELER KARAKTERİYLE TÜRKİYE’DE SEVİLEN ALMAN POLİSİYE YAZARI, DERİN DEVLETİN KİRLİ OYUNLARINDAN İSTİHBARAT SERVİSİ SAVAŞLARINA KADAR UZANAN BİR YELPAZEDE HEP SORGULAYAN BİR YAPIDA ESERLER VERİYOR. ÜLKESİ ALMANYA’NIN KARANLIK GEÇMİŞİYLE HESAPLAŞMADIĞINA İNANAN SCHORLAU, 68 KUŞAĞI İDEALLERİNDEN UZAKLAŞMANIN DA TOPLUMA ZARAR VERDİĞİ GÖRÜŞÜNDE. “HAYATIMIN DEVAMINDA SADECE YAZMAK, İNSANLARA HİKÂYELER ANLATMAK İSTİYORUM,” DİYEN WOLFGANG SCHORLAU İLE YAZARLIK SERÜVENİNİ, GÜNCEL VE GEÇMİŞ SİYASETİ, HATALARI, HAYAL KIRIKLIKLARINI, İDEALLERİ, İNSANLIĞIN GİTTİĞİ NOKTAYI KONUŞTUK. BİR DE MÜJDE VERELİM; SON DENGELER MACERASI, MART 2018’DE ALMANYA’DA PİYASAYA ÇIKTIKTAN SONRA TÜRKİYE’DE DE YAYIMLANACAK...

Maalesef, sizinle biraz geç tanıştığımızı söyleyebiliriz. Türkçeye henüz sadece üç romanınız çevrildi: *Mavi Liste*, *Münih Komplosu* ve *Koruyan El*... Bunlardan ilk ikisini okudum ve son zamanlarda okuduğum polisiyeler arasında listenin üst sıralarına yerleştirdim. Her şeyden önce, sizi yazmaya iten nedenleri merak ediyorum. Çok geç başladınız ama hızlı ilerlediniz. Bu süreci biraz anlatabilir misiniz?

Haklısınız, profesyonel olarak yazmaya geç başladım. Yazar olmadan önce bilişim sektöründe yöneticilik yapıyordum ama aslına bakarsanız çok erken bir yaşta yazmaya başladığımı söyleyebilirim. Daha 13 yaşındayken *Vahşi Batı* üzerine öyküler yazıp bunları cüzi bir ödeme karşılığında okul arkadaşlarıma veriyordum (ticarete kafam yatmıyormuş, yazarlık zengin olamayacağınızın ilk göstergesi!). 40’lı yaşlarımda ortasında o günleri, ilk yazma deneyimlerimi hatırlamak, düşünmek bana iyi geliyor. Hayatımın devamında sadece yazmak, insanlara hikâyeler anlatmak istiyordum.

Bana göre hem vicdanlı hem de cesur bir kaleminiz var. Kurgunuz herhangi bir açığa yer bırakmıyor. Sağlam... Bu, Dengler maceralarında kendini açıkça gösteriyor. Buradan yazarlığınızı nasıl tanımladığınıza gelmek istiyorum. İyi bir yazar, özelde iyi bir polisiye yazarı nasıl olmalı sizce?

Yazdığınızda, okura bir şeyler anlatmalı, söylemelisiniz. İşi, işleyişi iyi bilmelisiniz. Gerilim unsurunu yaratmayı ve karakterleri yönetmeyi de... Ve kendinizi iyi ifade edebilmelisiniz. Karmaşanın cazibesine kendinizi kaptırmamalısınız. Karmaşık anlatımlar, belki de tipik Alman özelliği. Elinize kalemi aldığınızda başınıza üşüşüyorlar. Buna kesinlikle direnmelisiniz...

“GENÇLER ALMANYA’NIN KARANLIK GEÇMİŞİNİ ALGILAMAKTAN UZAK”

Siyasi polisierler yazıyorsunuz. Sol gelenekten geliyorsunuz. Eserlerinizde derin devletle hesaplama teması başı çekiyor. Ülkeniz Almanya kendi geçmişiyle hesaplaştı mı sizce?

Hepimizin bildiği gibi Almanya’nın karanlık bir geçmişi var. Ancak bugün birçok Alman bundan etkilenmediğine inanıyor. William Faulkner, “Asla ölü değildir geçmiş. Geçmiş bile değildir o” diye yazmıştı bir zamanlar. Bu gerçeği zaman zaman hatırlamamız gerekiyor. Her ülke, tarihinde birkaç travma yaşamıştır. Almanya’nın 1933-1945 arasında yaşadığı 12 lanet yıl var. Bugünün gençleri hâlâ bunun farkında değil. Kötülüğü algılamaktan uzaklar. Bu nedenle Alman derin devleti, eski ve yeni Nazilerle yakından bağlantılı.

Derin devletle hesaplamanın yanı sıra, Neo-Nazilerle mücadele, yeraltı dünyasının figürleri, mafyavari ilişkiler, dev şirketler, entrika, gizli servisler... Zengin bir yelpaze sözkonusu eserlerinizde. Yazmaya koyulmadan önce nasıl bir araştırma yapıyorsunuz, zira romanlarınızdaki olaylar gerçeklere dayanıyor...

Bütün romanlarım gerçeklere dayanıyor. Onları keşfetmek, çalışmalarımın önemli bir parçası. Bu gerçeklerle bağlantılı olan ve bu temelde hareket eden karakterler yaratıyorum. Genellikle üzerine yazmak istediğim konuyla ilgili mevcut tüm literatürü inceleyerek çalışmaya başlıyorum. Bu bazen zor ve karmaşık bir süreç halini alabiliyor, zira işin içine polis soruşturmaları ya da gizli dosyalar girebiliyor. Ardından yazdığım konuyla ilgili bilgisi olan insanlara başvuruyorum. Bazen gizli saklı yerlerde tuhaf görüşmeler yaptığım da oluyor. İşte bu, işimin heyecanlı yanı...

“BUGÜN MAALESEF 68 İDEALLERİNDEN UZAĞIZ”

68 Kuşağı temsilcilerindensiniz. Bugünle o dönemin siyasi, düşünsel, iktisadi yapısını karşılaştırmanızı istesek ne derdiniz? Geldiğimiz noktayı nasıl görüp nasıl algılıyor ve yaşıyorsunuz?

Bugün Avrupa’nın her yerinde (tabii sadece Avrupa değil, her yerde) toplumsal ve siyasal eşitlikle demokrasi düşüncesinden yani 68 ideallerinden -ki hepsi daha eskidir- geriye gidiş sözkonusu. Politikaya perde arkasından yön veren birtakım güçler, açlığın, ayrımcılığın olmadığı, savaşların yaşanmadığı bir dünya idealini baltalıyor. Bu kesimler, herkesin sosyal ve kültürel zenginliklerden, ekonomiden eşit pay almasını da istemiyor. Almanya ve Avusturya’da yapılan son seçimlerde alınan sonuçları gördünüz. Bazı Avrupa ülkeleri giderek daha çok sağa kayıyor. Bunun topluma bir faydası yok, sonuçları da iyi olmayacak maalesef...

Bugünü ve geçmişi karşılaştırırsanız; daha iyi bir dünya mümkün müydü? Nerede hata yapıldı sizce?

Dünyayı geldiği ve olabileceği, olması gerektiği nokta olarak karşılaştırmaya çalışın. Aradaki mesafe, olması gerekenden uzağa düşüyor. Bu boşluk, hızla genişliyor. Yazarak bu boşluğu kapatmaya çalışıyorum. Şu an kötümserim ama uzun vadeli düşündüğümde iyimserliğimi koruyorum. İnsanlığın nihai olarak akılcılığı seçeceğine inanıyorum.

Eski polis, yeni dedektif Georg Dengler’i kendi sözlerinizle anlatmanızı istiyorum okurlarımıza. Onu yaratırken nelerden esinlendiniz, başkarakteriniz nasıl ortaya çıktı?

Georg Dengler, Wiesbaden’de polis dedektifiydi. *Mavi Liste* romanımda, istihbarat servisiyle yaşadığı çatışmayı aktarıyorum. Önemli bir soruşturmada istihbarat servisi bilgileri çarpıtıyor, şahitleri şantaj ve çeşitli manipülasyonlarla sindiriyordu. Bir karar vermeliydi Deng. Sessiz kalıp işine devam edebilirdi. O, istifa etmeyi seçti. O günden beridir de Stuttgart’ta özel dedektif olarak çalışıyor. Zorlu bir hayatı var. Sürekli olarak gizli birtakım güçlerin çıkardığı zorluklarla mücadele ediyor ama devlete olan inancını yitirmiş değil. Tipik bir Alman gibi, yetkili mercilerin eninde sonunda iyinin

yanında yer alacağını düşünüyor. Bu düşünce yapısını düzeltmem için daha çok kitap yazmam gerekecek sanırım...

221B, Türkiye'nin ilk ve tek polisiye kültür dergisi. Böyle yayınları nasıl buluyorsunuz, Almanya'da var mı mesela sadece polisiyeyle yatıp kalkan bir yayın? Olsa takip eder miydiniz?

Derginiz gerçekten harika. Türkçe okuyamadığıma hayıflanıyorum.

"UMARIM DENGLER, GÜNÜN BİRİNDE TÜRK TELEVİZYONLARINA TAŞINIR"

Romanlarınız sinematografik öğeler taşıyor. Eserlerinizin sinema veya televizyona uyarlanması için teklif aldınız mı bugüne kadar? Nasıl bakarsınız böyle bir teklife?

Romanlarım televizyona ve sinemaya uyarlandı, hatta Almanya'da büyük başarı kazandığını da söyleyebilirim. Bunun son örneği, *Koruyan El* uyarlaması. Dizi, 6 Kasım'da yayına başladı. Gizli bir de umudum var: Belki Türkiye'de bir yapım şirketi yöneticisi veya televizyon müdürü bu röportajı okur da Dengler'i Türk televizyonlarına taşır.

Siz kimleri okuyorsunuz, okudunuz bugüne kadar? Hangi yazar ve eserlerden etkilendiniz?

Elime gelen hemen her şeyi okuyorum. Çoğu zaman sistemli değilim ama o kitaptan veya film-den hoşlanmadıysam bitirmek için kendimi zorlamıyorum. Son dönemde Colson Whitehead'in *Underground Railroad* adlı olağanüstü romanından çok etkilendim. ABD'deki kölelik dönemini anlıyor...

YENİ DENGLER MECARASI YOLDA

Türkiye'de popüler olduğunuzu söylemeye izin verin. Tütün tutkunları arasında en azından. Umarım diğer romanlarınız da kısa sürede dilimize kazandırılır ama bundan sonrasını merak ediyorum bir yandan. Ben kontrol ettim ve öğrendim ama okurlarımızın merakını giderelim: Yeni romanınız ne zaman çıkacak? Ve bu kez ne anlatıyorsunuz?

(Gülüyor) Bunu duyduğuma sevindim. Umuyorum Mart 2018'de Almanya'da piyasaya çıkacak son Dengler macerası *Der große Plan*, Türkçede de yayımlanacak. Yunanistan'ı Kurtarma Planı'na ilişkin bir hikâye anlatıyorum. Sorguladığım temel konu şu: Bu plan sayesinde kimin cebine milyarlar girdi? Sürprizlere hazır olun...

Fotoğraf: Timo Kabel/Koruyan El romanından

Tarih boyunca
karanlıkta kalan
ilginç ölüm
vakaları bilimin
ışığıyla aydınlığa
kavuşuyor.

"Bu kitapta, değerli meslektaşım Dr. Kadir Demircan, bu kez DNA sayesinde aydınlatılan bir dizi gizemli olayın yanı sıra, Elvis Presley'in saçlarından II. Abdülhamid'in polisiye merakına uzanan geniş bir yelpazede örnekler sunuyor. Hangi yaşta olursanız olun, adli bilimler dünyasının alacakaranlık labirentlerinde keyif ve heyecanla dolaşacağınıza hiç kuşkusuz."

Prof. Dr. Sevil Atasoy

Arsen Lüpen

Maurice Leblanc

O, kurnaz, yakışıklı, türlü zorlukların içinden sıyrılıp çıkmayı başaran, hazır cevap bir suç dehası!

O, polisi parmağının ucunda oynatan cesur bir antikahraman...

O, dünyanın en centilmen hırsızı!

O, Arsen Lüpen!

TAKIM OYUNU MU, BİREYSEL MÜCADELE Mİ?

ALTI YAŞINDAKİ BİR KIZ ÇOCUĞUNUN BİR TREN YOLCULUĞUNDA KAÇIRILMASIYLA BAŞLAYAN *KÜLKEDİSİ UYURKEN* (2009) İSİMLİ İLK ROMANIYLA EDEBİYAT DÜNYASINA “HIZLI” BİR GİRİŞ YAPMIŞTI OHLSSON. BU İLK KİTABI VESİLESİYLE ALDIĞI BÜYÜK ÖVGÜLERİN YANI SIRA BİR ÖDÜL DE KAZANAN OHLSSON, SONRAKİ YILLARDA DA -HER YIL BİR ROMAN ŞEKLİNDE- DÜZENLİ OLARAK ROMANLARINA DEVAM ETTİ, EDİYOR.

Kitaplarının Türkçede yayımlanması için 2016 yılını bekledik ama aslında çok daha önce karşılaşmıştık Kristina Ohlsson ismiyle. 2013 yılı sonunda, İKSV Salon ve Norveç Konsolosluğu işbirliğiyle İstanbul’da düzenlenen bir edebiyat söyleşisinin iki konuşmacısından biriydi (diğer isim de *Bak Bana Medusa* romanının yazarı Torkil Damhaug’du). İsveç’ten ve Norveç’ten, İskandinav edebiyatının iki temsilcisi olarak özellikle son yıllarda dünya genelinde büyük ilgi gören Kuzey’e özgü polisiye romanlara ilişkin bir sohbet için gelmişlerdi. Gayet net hatırlıyorum çünkü etkinliğin moderatörlüğünü üstlenmem için bir teklif almış, ama o tarihteki başka bir plan nedeniyle katılamamıştım. Dolayısıyla Kristina Ohlsson’u buradan bir kez daha davet ediyoruz! Üstelik artık kitaplarından da haberdarız...

Altı yaşındaki bir kız çocuğunun bir tren yolculuğunda kaçırılmasıyla başlayan *Külkedisi Uyrurken* (2009) isimli ilk romanıyla edebiyat dünyasına “hızlı” bir giriş yapmıştı Ohlsson. Bu ilk kitabı vesilesiyle aldığı büyük övgülerin yanı sıra bir ödül de kazanan Ohlsson, sonraki yıllarda da -her yıl bir roman şeklinde- düzenli olarak romanlarına devam etti, ediyor. (Bir taraftan çocuklar için de seriler kaleme alıyor.) Türkçede ise bambaşka bir ritimle okuyoruz kendisini. 2016’da yayımlanan *Külkedisi Uyrurken*’i bu yıl yaz başında çıkan *Papatyalar Fısıldarken* (Haziran 2017) izlemişti. İşte tam da *Papatyalar Fısıldarken* romanındaki parçalı yapının (olaylar birkaç koldan anlatılıyor) sayfalar ilerledikçe nasıl birleşeceği konusuna kafa yorarken temmuz ayında iki romanı birden, art arda yayımlanıverdi. Yani bu yeni yayımlanan *Koruyucu Melek* ve *Rehine* romanlarıyla birlikte artık Ohlsson külliyatına bir hayli hâkimiz. (Pegasus Yayınları bu ritimle devam ederse Ohlsson’un çocuk kitaplarına bile sıra gelebilir yakın zaman içinde!)

“FREDRIKA BERGMAN POLİSİYELERİ”

Ohlsson’un İsveç polis teşkilatından kahramanlarıyla, *Külkedisi Uyrurken*’de tanışmıştık. Özel bir suç araştırma birimi... Başında yirmi beş yıllık polis memuru Alex Recht’in yer aldığı bu soruşturma ekibinin diğer üyeleri de Fredrika Bergman ve Peder Rydh. Alex Recht ile Peder Rydh -en azından ilk kitabı göz önünde bulundurarak söylersek- Fredrika Bergman’ın polislik meziyetleri konusunda pek emin değiller; ama hemen hatırlatalım, Kristina Ohlsson’un sözkonusu romanları aslında bir bütün halinde “Fredrika Bergman polisiyeleri” olarak anılıyor... Dolayısıyla diğer romanlarda ekibe eklenen başka isimler bir yana, kitapları okumadan önce bile bu üçlü arasındaki ilişkinin ısındığını, birbirlerine biraz daha güvenmeye başladıklarını anlayabiliyoruz. Böylesi serilerin başarısı, zaten biraz da okurların karakterlerle ne kadar özdeşleşebildiğine bağlı. Ohlsson da hiç kuşkusuz bunun farkında ve her romanının arka planında, yavaş yavaş, karakterlerinin yaşamlarına dair ayrıntılar vererek, onların günlük hayatlarından kesitler sunarak bu bağlantıyı kurmaya, dahası sağlamlaştırmaya çalışıyor.

Araştırma soruşturma süreçlerinin kimi zaman sıkıcı olmak pahasına tüm yönleriyle verilmesi gibi (örneğin Sjöwall-Wahlöö ikilisinin Martin Beck serisindeki evrak işleri, prosedürler vb.), Kuzeyli polisiyelerin geleneğinde, takım çalışması da hep ön plandaki unsurlardan. Suçla ve suçluyula bireysel mücadeleden çok, ekiplerin uyumunu gözetiyor bu gelenek doğrultusunda yazan yazarlar. Henning Mankell’in, “ünü yazarını aşmış” olarak nitelendirebileceğimiz unutulmaz karakteri Kurt Wallander’in bile bir noktada aslında polis teşkilatının bir elemanı olduğunun altı çizilir zaman zaman. Ama bir taraftan da daha çok ABD kökenli romanlardan “alıştığımız” gibi, merkezde yalnızca tek bir karakterin parladığı hikâyelere de rastlıyoruz. Hatta gün geçtikçe Kuzeyli polisiyelerde bu eğilimin arttığını iddia edebiliriz. Peki, Arne Dahl’ın yeni serisini de bu doğrultuda mı değerlendirmeliyiz?

DAHA “TAZE” BİR SERİ

“Kristina Ohlsson, kendisinden önce pek çoklarının denediği şeyi başardı: İsveç polisiye romanını yeni ve beklenmedik bir düzeye çıkardı.” Ohlsson’a yönelik bu övgü sözleri, Arne Dahl’a ait. İsveç polisiyesinin önde gelen isimlerinden Arne Dahl’ın bu sözlerini hiç kuşkusuz memnuniyetle karşılamıştır Ohlsson. Bizi memnun edense,

iki yılın ardından nihayet Türkçede yeni bir Arne Dahl romanıyla karşılaşmak oldu.

Arne Dahl’ın ünlü “Intercrime” serisi, Türkçede Doğan Kitap tarafından yayımlanıyor. Serinin *Ölümün Sesi, Kötü Kan* ve *Dağın Tepesine Doğru* isimli ilk üç kitabı, 2013-2015 arasında düzenli olarak yayımlandı ama son iki senedir ses soluk çıkmıyor maalesef! Bu hızla giderse toplamda on kitap-tan oluşan “Intercrime” serisinin Türkçede ne zaman tamamlanacağı meçhul. Bu bilinmezlik içindeyken, Hep Kitap’tan çıkan *Yedi Eksi Bir* ise yeni bir seri ve yeni bir heyecan vaat ediyor...

Arne Dahl’ın “Intercrime” serisi kapsamında yayımladığı romanlarında, her ne kadar Paul Hjelm karakteri ön plana çıksa da aslında bir ekip, daha doğrusu bir A Takımı yer alır. İsveç’in dört bir tarafından gelen deneyimli ve üstün vasıflı olduğuna inanılan polis memurları, bu A Takımı’nın çekirdeğini oluşturmaktadır. Büyük isimler yoktur, sürekli değişen patronlar yoktur, hiyerarşiyle uğraşmak yoktur; kısacası, suçla ve suçluyula bir takım olarak mücadele eden bir birimdir sözkonusu olan... *Yedi Eksi Bir* romanındaysa bir başrol var; “özel konuma sahip dedektif” Sam Berger ve bir de Molly Blom...

Şöyle bir sorunun peşinden sürükleniyoruz *Yedi Eksi Bir*’de: Dedektif Sam Berger’in bazı kayıp vakalarını bir seri katille özdeşleştirmesi gerçekten de sezgilerinin kuvvetli olduğunu mu göstermektedir, yoksa şimdiye kadar hiç seri katil görmemiş bir memlekette “aşırı hırslı aynasızların” yapacağı gibi bir “spekülasyon” peşinde midir kendisi?

Arne Dahl’ın Sam Berger ile Molly Blom karakterlerini bir araya getirdiği serisi, yepyeni. Orijinali 2016’da yayımlanan *Yedi Eksi Bir*’in ardından, bu yıl içinde bu seriye bir kitap daha ekledi Arne Dahl. Diğer bir deyişle, başlangıcı 1990’ların sonuna dek uzanan “Intercrime” a göre daha “taze” bir seriyle karşı karşıyayız; Türkçede de daha kolay takip edilebilir. Bakalım Hep Kitap nasıl bir ritim tutturacak?

GİTME, KAL BENİMLE...

Rektörlük binasının alt salonundan kesik ete üşüşmüş sineklerin uğultusuna benzer bir uğultu yükselmekteydi. Onlarca takım elbiseli kadın ve erkek, ikram masalarının etrafına öbeklenmiş, önlerindeki tabaklardan atıştırmak-taydılar. Sempozyumun başlamasının on beş dakika kadar gecikmesi, İstanbul havasının rehavetinden olacak, henüz İngiliz konukların dikkatini çekmemişti. Konuk akademisyenler, bir yandan peynirli ordövrlerini atıştırırken, bir yandan da Türk meslektaşlarıyla şakalaşarak yüksek tondan kahkahalar atmakta, menşelerinden gelen bir üstünlük duygusuyla kırmızı suratlarının çevrelediği mavi gözleriyle etrafı süzmekteydiler.

Salondakiler kendilerini sohbele fazlasıyla kaptırmış olduklarından içlerinden iki kişinin gerçek anlamda panik yaşadığını ve bir şeylerin yolunda gitmediğini anlamaktan uzaktılar. Devasa bedenini koyu yeşil fularının ardına gizlemeye çalışan dekan hanımla yanı başındaki, sinirini telefonunun tuşlarından çıkarmaya çalışan sempozyumun davetçisi Yrd. Doç. Dr. Cengiz Akıntürk, diğerlerinden az uzağa çekilmiş kaygılı bakışlarını davetlilerden saklamaya uğraşıyordu. İkisi de ağız dolusu gülümseyerek ya da daha doğrusu sinirden kasılmış dudaklarına gülümseme biçimi vermeye çalışarak İngiliz misafirlerine, içinde bulundukları krizi belli etmemeye çalışıyorlardı.

Yrd. Doç. Dr. Cengiz Akıntürk, bir ara yanından telaşa geçen Dr. Aylin Boran'ın kolundan çekerek kulağına eğildi ve "İkramın aralıksız devam etmesini sağla, Behnan ortalıkta yok!" dedi.

Kulağına Cengiz'in nefesiyle birlikte dolan isim, Dr. Aylin'in sağ yanağında hafif bir ürpermeye neden olduktan sonra salonun gürültülü vızıltısına karışıp yok oldu. Dr. Aylin, saygılı

bir ifadeyle başını hafifçe eğdi ve etrafta aralıksız dolanmakta olan garsonlardan birinin yanına doğru seğırtti.

Cengiz Akıntürk, Dr. Aylin'den boşalan sağ eliyle telefonun tuşlarını dövmeye devam etti. Telefonun ahizesinden yükselerek onu umutsuzluğun derinliklerine doğru sürükleyen uzun dutlu sessizlik, sonsuza dek sürecekti gibiydi. Öfkeyle kapattı telefonu. Hemen yanında dikilen, zoraki gülümsemesinin ardına gizlenmiş dekanın kulağına eğildiğinde, kadının ensesinden yükselen keskin parfüm kokusuyla nefesi tıkandı.

Cengiz Akıntürk, bu sert kokunun, kendisine yaklaşmaya cesaret edebilmiş tüm erkeklere yöneltilmiş bir çeşit tehdit mesajı olduğunu çok iyi bilenlerdendi. Burun deliklerinin yangısını dikkate almadan, akik taşlarla süslü kulağa doğru saygılı bir sesle konuştu: "Rektörü mü arasak?"

Rektörü arayamazdı. Henüz sadece on beş dakika gecikmiş olan kıymetli oğlunun nerede olduğunu mu soracaktı adama? Hesap sorarmış gibi, "Affedersiniz, efendim, rahatsız ediyorum, ben oğlunuzun fakülte dekanı Prof. Dr. Nilüfer Saygın, Behnan sempozyumun açılış konuşmasını yapmak için henüz aramıza teşrif etmediler de nerede olduğunu biliyor musunuz acaba?" mı diyecekti koskoca rektörü arayıp? Üstelik aksiliğiyle nam salmış nüfuzlu bir YÖK üyesine? Hele ki Amerika işinin hallolmasına ramak kalmışken... Ta İstanbul'dan Ankara'yı arayıp hesap mı soracaktı? Mümkünü yok arayamazdı rektörü. Ekşi yemişçesine yüzünü buruşturdu. Zaten hiç hazzetmezdi işgüzar, kıkuyruk Cengiz'den. Asistanın bile hoşlanmıyordu ondan. Bu sempozyum işini de başlarına tam giderayak Cengiz sarmamış mıydı zaten?

Yrd. Doç. Dr. Cengiz Akıntürk'ün streten elleri terlemeye başlamıştı işte. Nefret ederdi bu özründen. Ya İngiliz heyetinden biri yanlarına gelip tokalaşmaya kalkarsa tam da bu anda... Telaşla ellerini pantolon kenarına kurulumaya çalışırken içinden, "Korkak karı!" diye geçirmekteydi. Dekanın ekşimiş suratından tükürük yemişçesine sararmıştı yüzü. "Bir gün yaralı parmağa işese kafamı keserim. Kendi işi olsa görürdüm kimleri arıyor arka arkaya... Behnan'ına laf gelecek diye ödü kopuyordur!" Düşündükçe daha çok öfkeleniyordu. "Herifteki rahatlığa bak be! Biz koskoca heyet toplayıp getirtelim ta dünyanın bir ucundan, adam iki mahalle öteden kalkıp gelemesin... Beceremeyeceksen ne demeye bölüm başkanı oluyorsun? Otur paşa babanın okulunda... Şu toplantıdan bir yüzümün aklıyla çıkayım, iki saniye durmam buralarda, kapağı attım mı İngiltere'ye... Şeytan görsün topunun yüzünü! Bir de şu mızımız Aylin'den kurtulsam..." Gözleri salonun kalabalığında sıska nişanlısını arayıp buldu. Salonun diğer köşesinde şişman bir İngilizle bol kahlakalı bir sohbeteydi Dr. Aylin Boran. Üç yıldır nişanlıydılar.

Dr. Aylin Boran, sabahtan kalma tedirginliğine, Behnan'ın adını duyduğundan beri bir iç bulantısı da eklemişti, bayılmamak için insanüstü bir çaba sarf etmekteydi. Ellerini yumruk yapmış, dökümlü fakat resmi etekliğinin ceplerine saklamıştı. Dikkatini ne kadar davetlilere vermeye çalışsa da bir gece öncesini bir türlü kafasından atmayı başaramıyordu. Tüm o kırık dökük anıları sadece bir kâbustan mı ibaretti, yoksa kalp patlatıcı bir gerçeklikle yanıp kavrulmakta mıydı; bir türlü kestiremiyor, beyni çatlayacakmış gibi ağrıyordu. Ah, evet, ne kadar da istemişti o an Behnan'ın ölüvermesini... Ama evine kadar gitmek, kanlı canlı bir insanı öldürebilmek... Bunlar kendisinin yapacağı işler değildi. Peki, neredeydi o zaman koskoca adam?

Hepsi Cengiz'in yüzündendi işte! Öğrencilik yıllarından beri âşık olduğu yakışıklı hocası Cengiz... Soğuk, dik bakışlı, mermerden yapılmış Yunan heykelleri kadar kusursuz bir başa sahip olan Cengiz! Uzatmalı nişanlı... "Ben istemez miyim evlenmeyi Aylincim!" demişti ona Cengiz. "Fakat karı, rektör babasına yaranmak için kadromu Behnan'a verdi, biliyorsun," diye eklemişti sonra. "Doçentliğimi almadan nasıl evlenebiliriz, söyler misin?" diyerek de sonlandırmıştı Aylin'in tüm girişimlerini. Her seferinde bu tartışmalarının sonunu öpücüklerle boğar, genç kızı çaresiz bırakırdı Cengiz. Aylin'in Behnan nefreti, tüm o histerik tartışmalara dayanıyordu.

Oysa Aylin de biliyordu, Cengiz'in aynı rektöre yaranmak için sırasını Behnan'a seve seve verdiğini. Fakat bunu asla dile getiremezdi. Kendine bile itiraf edemese de yine içten içe biliyordu ki Cengiz'inin tek derdi İngiltere'ye gidebilmektir. Ve yine biliyordu ki dekan hanım, Amerikalı sevgilisinin peşinden gidip oralara yerleşmek için nasıl rektöre güler yüz göstermeliyse Cengiz de babasının gücünden faydalanabilmek için Behnan'a aynı güler yüzü göstermeliydi! Aylin'in midesi bulanıyordu artık tüm bunlardan; fakat yine de ne olursa olsun ve Behnan'dan ne kadar çok nefret ederse etsin...

Yumruk yaptığı ellerini usulca ceplerinden çıkarıp tekrar baktı. Yapmış olamazdı! Ah, başı nasıl da çatlayacak gibi ağrıyordu! Bir hatırlayabilse gece yaptıklarını... Behnan, böyle önemli bir günde telefonunu açmayacak kadar sorumsuz biri değildi. Hele açılış konuşmasını yapacakken...

"Öyle bile olsa, her şey Behnan'ın suçu olurdu," diye düşünüyordu Dr. Aylin Boran. Cengiz'le aralarına girdiği için... O an salonun diğer köşesinde hâlâ telefonuyla uğraşan Cengiz'le göz göze geldiler. Adamın buz kesmiş suratını sımsıcak bir gülümsemeyle ısıtmak istedi kendini zorlayarak. Aylin'e kalsa yıllar önce evlenmişler, şimdiye şeker tatlısı çocuklarıyla mutlu mesut yaşıyorlardı. Nelerine gerekti İngiltereler? İkisinin maaşı yeterdi geçinmelerine, üstelik Cengiz'in babadan kalma evinde kira da vermeyeceklerdi. "Ah Cengiz, ah!" diye geçirdi içinden hüznle.

Aylin'in süt kokan gülümsemesi, Yrd. Doç. Dr. Cengiz Akıntürk'ün diken diken siyah gözlerine çarparak bin parçaya ayrılıverdi. Üç yıldır evlilikten kaçmayı başarıyla sürdürebildiği için kendisiyle gurur duyuyordu. Hele İngiltere işi olursa Aylin mi kalırdı? Yıllar sürecektir İngiltere macerası... O zaman hepten atabilirdi kızı başından. Lokum gibi İngiliz kızları dururken... Zerre vicdan azabı duymayacaktı Aylin'i bıraktığı için. Kadınsı bir kurnazlıkla, kendisini bağlayabilmek için hamile kalan bir genç kıza saygı duymasını kimse ondan bekleyemezdi ya! Niye nişanlanmıştı ki zaten? Türk kadınlarının namus kuruntusu değil miydi tek neden? Kaç diplomaya sahip olurlarsa olsunlar kapılarını hâlâ tek bir yüzük açabiliyordu ancak. "Ne ilkellik!" diye düşünerek dudak büktü.

Aile içi birkaç zorunlu gülümseme, sık bir kostüm, üç beş altın... Hoop! Haftasına Aylincik yatağında kendisine gülümsemeye başlamış-

tı bile. Fakat hamile kalmak... İşte bu, bardağı taşıran son damlaydı. Cengiz tesadüfen öğrendiği haberden sonra iyiden iyiye soğumuştı Aylin'den. Bunun için de Behnan'a ne kadar teşekkür etse azdı. Açılış konuşmasını biraz da bu nedenle Behnan'ın yapmasını istemişti. Bir çeşit teşekkür sayılmaz mıydı bu şerefi Behnan'a vermek?

Bir hafta önceydi, hatırlıyordu. Son hazırlıklar için telaşla Behnan'ın odasına dalmış, onu bula-yamayınca da mesleki bir merakla masasının üzerini karıştırmıştı. Bir makale taslağı yerine nişanlısına ait gebelik raporunu görünce aklı başından gitmiş, kâğıdın genç adamın masasında ne işi olduğunu düşünmek bile o anda aklına gelmemişti. "Belki de," diye düşünüyordu şimdi, "belki de ikisinin oynadığı pis bir oyundan başka bir şey değil bu!" Neyse ki şansı yaver gitmiş ve kendisine kurulan hain tuzağı önceden öğrenmişti. Hafif, içten pazarlıklı bir gülümseme dolanacakken dudaklarında, Behnan'ı yeniden hatırlayarak kaygıyla kasıldı alt çenesi. "Nerede bu adam be?" diye tıslayarak dişlerinin arasında, milyonuncu kez genç adamın numarasını tuşladı.

Cengiz'in bir kez daha öfkeyle telefonuna sarıldığını gören Dr. Aylin içinden, "Allahım ne olur bu sefer açsın telefonu!" diye yalvarırken bir yandan da şişman pembe yanaklı bir İngiliz meslektaşına İstanbul'un havasını şikâyet etmekteydi. Behnan şimdi kumlu bir sesle telefonu açıp, "Uyumuş kalmışım, kusura bakma şimdi geliyorum," desin ne olur... Sesinde aileden miras bir özgüven olsun ve Cengiz'in yüzü onun bu rahatlığından ötürü sinirden kızıla çalsın. Her şeyin normale dönebilmesi için bu kadarı yeterdi. O telefon açılmadıkça alışıldık her şeyi yok etmek üzere yeraltından hızla yüzeye yükselmekte olan bir lav damarının üzerinde, yalancı bir normallığın son saniyelerini yaşadığı hissine kapılıyor, kalbi sıkışıyor. Aklı hâlâ dün gecede idi. Doğruyu yanlıştan, hayali gerçekten ayırmaya çalışıyordu çaresizce. Behnan'ın yalvaran yüzüne öfkeyle, "Ya bebek, ya sen!" diye haykırdığını hatırlıyordu hayal meyal. Ve eline geçirdiği kalın, ağır bir hâkim tokmağı-nı... O kadar sarhoş olacak ne vardı sanki?

O kadar sarhoş olmasaydı, yıldönümlerinde Cengiz'in karşısına geçerek annesini bırakıp İngiltere'ye gitmek istemediğini söylemeye cesaret edemeyecek, Cengiz de umursamazca kafasını sallayıp yarım ağızla, "Sen bilirsin!" demeyecekti. O kadar sarhoş olmasaydı, bundan gereksizce incinmeyecek, saatlerce yağmurda yürüyüp ıslandıktan sonra Behnan'ı aramayacak ve belki

de nişanlısının can düşmanının şefkatli, dost sesi ona merhem gibi gelmeyecekti. O kadar sarhoş olmasaydı, sevdiği adam yerine onun can düşmanından hamile kalmamış olacaktı. Ve dün gece soğuk bir ameliyat masasında bebeğinden vazgeçmek zorunda kalmayacaktı. Tırnaklarını etine geçirdiği yumruk halinde sıkılmış ellerini cebinden çıkarıp bakmaya cesaret edemiyordu şimdi. Behnan'ı suçluyordu her şeyden. O kadar iyi olduğu için ve o gece için. Cengiz'le aralarına girmişti. Oysa hamile olduğunu öğrendiği gün ağlayarak odasına gittiğinde tek isteği Cengiz'le aralarına girmemesiydi. Sessizce kabullenmek yerine baba olacağını öğrendiğinde yüzü şeker pembesi bir gül gibi açılmıştı Behnan'ın. Hemen evlenmelilerdi. Her şey çok güzel olacaktı. Öyle demişti mutlulukla şakıyarak. Cengiz'e anlatacağı her şeyi, "Has adamdır Cengiz, bakma soğuktur moğuktur ama insandır, çekilir aramızdan," diyordu Aylin'in sinirden kasılmış ellerini tutarak. Oysa Aylin'in aklında sadece Cengiz vardı ve Behnan sevdiği adamlar arasına giren kapkara bir buluttu, suçluydu. Yumuşacık, pamuk gibi bir bulut. Kimsenin gerçekten nefret edemeyeceği kadar yumuşacık, sınıksız... Bunları haykırmıştı dün gece Behnan'ın yüzüne, "Ya sen, ya bebek!" diye haykırmıştı Aylin. "Cengiz'le arama girme!" diye yalvarmıştı ağlayarak. "Hayır!" demişti Behnan, "Hayır!"

"Ya bebek, ya Behnan!" diye düşündü Aylin. Nefret ediyordu ondan, karnındaki bebekle sevdiği adam arasında tercih yapmak zorunda bıraktığı için. Cengiz'e her şeyi anlatacağını söylüyordu Behnan.

Sonrası... Sonrası yoktu işte... Ağır tahta bir hâkim tokmağıyla, tüm gücüyle o sevimli şefkat dolu gülümsemeyle bezenmiş yüze defalarca vurduğunu anımsıyordu hayal meyal ve ameliyat masasının soğuğu sırtına batıyordu. Her yer kan içindeydi... Hatırlıyordu. Bebek miydi kanayan? Babası mı? Hangisi gerçekti? Kimi öldürmüştü dün gece? Karşısındaki şişman İngiliz ağız dolusu kahkaha atıyordu şimdi...

Uzaklardan sevdiği adamın ıtırli sesini duyuyordu bölük pörçük. "Aylin, kendine gel!" diye sesleniyordu ona ve sesi, bir babanın şefkatli sesine karışıyordu. İkisi de kendisine sesleniyordu ve uzaktan bir bebeğin ağlamasını duyuyordu.

Kuzey ışıkları Arne Dahl'ın yeni serisinin üzerine vuruyor...

İskandinav ödüllерinin müdavimi
Arne Dahl, İsveç'te olduğu
gibi Almanya'da da aylarca
çok satanlar listelerinden inmeyen
Yedi Eksi Bir ile polisiye
sevenlerin nefesini kesmeye
hazırlanıyor.

"Arne Dahl büyük ihtimalle en özenli ve
oyunbaz çağdaş İskandinav polisiye
yazarı. Nefes kesici." Ian Rankin

hep_kitap
hep_kitap
hepkitapp
hepkitap.com.tr

Genel Dağıtım PUNTO

hep
kitap

PSİKOLOJİ, SİNEMA VE POLİSİYE EDEBİYAT:

Julia

JULIA'DA SUÇLU BENLİĞİNİN DERİNLİKLERİNDE BİR YOLCULUĞA BAŞLARIZ. İNSAN BİLİNCİYLE SINIRLI KALMAYIP BİLİNÇDİŞİNİN KARANLIK, ESRARLI LABİRENTLERİNE DOĞRU İLERLER VE LABİRENTİN SONUNDA KATİLİN KİMLİĞİYLE YÜZ YÜZE GELİRİZ. BU YOLCULUK SIRASINDA USTA YAZAR BERARDİ'NİN EDEBİ DİLİ DEVREYE GİRER. BERARDİ, ÖYKÜLERDE TÜM KARAKTERLERİN YAŞAMINI, YANSIZ VE ZENGİN BİR DİL KULLANARAK DERİNLEŞTİRİR. ONLARI SIRADAN BİR KARTON KARAKTER OLMaktan ÇIKARTIR, YAŞADIĞIMIZ ÇEVREDEN BİR BİREY OLARAK SUNAR. HATTA BAZEN KATİL İÇİN ÜZÜLMEMİZE BİLE NEDEN OLUR.

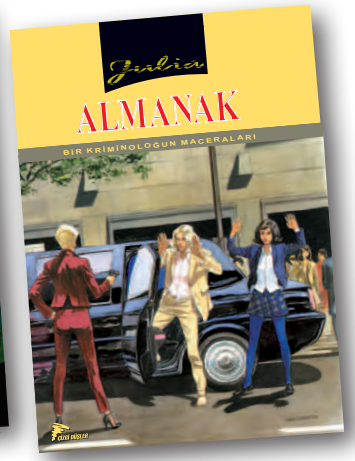
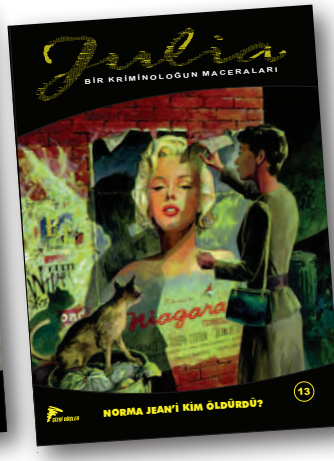
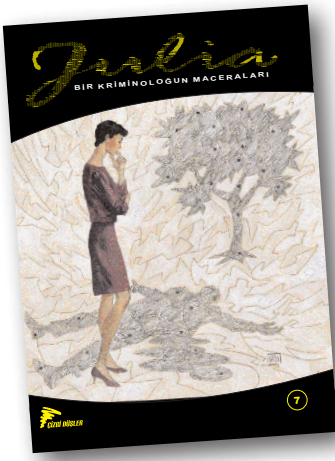
Ülkemizde Çizgi Düşler Yayınevi tarafından basılan *Julia*, Sergio Bonelli Editore tarafından yayımlanan bir İtalyan çizgi romanıdır. Yaratıcısı, Giancarlo Berardi, bizde de çok sevilen Ken Parker'ın serüvenlerini yazan ünlü bir çizgi roman yazarıdır. Julia'nın grafik yaratımında, ünlü oyuncu Audrey Hepburn'den esinlenilmiştir. Bu yazıda, İtalya'da seçkin bir okur kitlesi tarafından takip edilen *Julia*'yı, psikoloji bilimi ve sinema sanatı üzerinden incelemeyi amaçladık.

İDEAL BİR ARAÇ: PSİKOLOJİ

Julia Kendall, Garden City Üniversitesi'nde suçlu profili ve psikolojisi üzerine dersler veren bir krimanologdur (kriminal psikolog). Bu nedenle serüvenlerde, *hard-boiled* ve forensik polisliyelerde sıklıkla kullanılan fiziki ve adli kanıtlar yerine, suçluların psikolojik profil analizleri daha fazla öne çıkar. Çizgi romanda hem mesleki jargon hem de genel tanımlamalar açısından psikolojik terimlere sıkça rastlanır. Psikolojik analizler kriminal bulmacalara dönüşür. Psikiyatrik terimler zaman zaman okuru zorlasa da macera içinde kahramanımız bu terimleri açıklamaktadır.

Serüven başlangıçlarında, klasik polisiye romanlarda olduğu gibi, cinayetle ilgili fiziksel kanıtlar ve genel bilgiler sunulduktan sonra, okurun suçlu konusunda tahmin yapması beklenir. İlk olasılığa dayanak sağlayacak güçlü şüpheler oluşturularak okurun kafası karıştırılır. Olaylar zinciri genişledikçe çözüm, okura daha zor görünmeye başlar.

Buraya kadar olanlar klasik polisiyede olması gerekenlerdir.

Julia'da farklı olarak, suçlu benliğinin derinliklerinde bir yolculuğa başlarız. İnsan bilinciyle sınırlı kalmayıp bilinçdışının karanlık, esrarlı labirentlerine doğru ilerler ve labirentin sonunda katilin kimliğiyle yüz yüze geliriz. Bu yolculuk sırasında usta yazar Berardi'nin edebi dili devreye girer. Berardi, öykülerde tüm karakterlerin yaşamını, yansız ve zengin bir dil kullanarak derinleştirir. Onları sıradan bir karton karakter olmaktan çıkartır, yaşadığımız çevreden bir birey olarak sunar. Hatta bazen katil için üzülmemize bile neden olur.

Julia Kendall, bütün güzelliğine ve başarılı kariyerine rağmen, kırılgan genç bir kadın portresi çizer. Çocukken anne ve babasını kaybetmesi nedeniyle kız kardeşiyle birlikte büyükannesi tarafından büyütülmüştür. Anne babanın erken kaybı, her çocukta olduğu gibi Julia'da da derin yaralar açmıştır. Belki de bu yüzden karşı cinse güvensizdir, ilişkilerinde kararsızlıklar yaşar. Onu kendi çocuğu gibi gören hizmetçisi anaç Emily, bir an önce evlenmesini istemekte ve yalnız kalacağından ötürü Julia için endişelenmektedir. Julia, genel olarak hümanist bir karakter çizer; insanlara karşı anlayışlı, yumuşak ve merhametlidir. Genel nezaket kurallarından ödün vermez.

RÜYALAR VE BİLİNÇDİŞİ

Kahramanımızın sıkça gördüğü kâbuslar ve rüyalar, her maceranın değişmez öğelerinden biridir. Berardi, senaryolarda rüyalara çok önem verir. Bu rüyalar, çoğunlukla kaygı kökenli olup çocukken geçirilen travmanın izlerini taşır. Bazılarıysa mne-monik (hatırlamaya yardımcı) düşlerdir. Bu ilginç terim, Antik Yunanistan'da hafıza tanrıçası olan *Mnemosyne*'den köken almaktadır. Mnemonik düşler, kimi serüvenlerde konuk karakterler tarafından da görülür ve onların kişiliğini anlamamıza yardımcı olur.

Düşlerimiz, bilinçdışının bize oynadığı oyunlardır. Biz insanları, onbinlerce yıl, bugünkü bilinçdışına benzeyen katmanlar yönetmiştir. Toplamların modernleşmesi ve uygarlaşmasıyla birlikte bu katmanların etkinliği azalsa da bilinçdışı; bilinci korumaya yönelik olarak ruhumuzu beslemektedir. Burada bilinci nörobiyolojik olarak değil, "düşüncelerden haberdar olma" anlamında kullandığımı belirtmek isterim. İşte Julia'nın gördüğü bu rüyalar, bir yandan onun bilincini korumaya çalışmakta bir yandan da geçmişteki travmaların benliğinin üzerindeki gelişiminden onu haberdar etmektedir.

Gelin, bilinçdışı ve rüyaları, modern psikiyatrinin kurucu babaları, Freud ve Jung'un rehberliğinde inceleyelim:

Bilinçdışımız günlük yaşamın olağan görüntülerine uzak olsa da özümüzdür. Jung'un belirttiği gibi; bilinçdışı, ürktücü bir canavar değildir. Doğal bir organizmadır. Ancak bilinçli davranışımız işe yaramaz duruma geldiğinde tehlikeli duruma gelebilir. "Kendimizi baskı altına aldıkça bilinçdışının tehlikelerine karşı savunmasız hale geliriz." *Julia* serüvenlerindeki katillerin bir kısmının tam da buna benzer sorunlar yaşadığını görebiliriz.

Jung, bilinçdışımızdan bilgiler getiren rüyaların, bilinç-bilinçdışı dengesini onarıcı bir yönü olduğu gibi, ruhsal rahatsızlıkların psikolojik kimliğimizi onarma ve açıkları giderme işlevi olduğunu savunur. Psikolojik rahatsızlıklar; çoğunlukla büyüme ağrısı gibi gelişip güçlenmenin zaafıdır. Bu düşünceye katılıp katılmamayı size bırakıyorum.

Freud'un bilinçaltı olarak tanımladığı kavram, Jung tarafından "kişisel bilinçdışı" olarak tanımlanmıştır. Çünkü Jung, tüm insanlarda ortak olan *kolektif bilinçdışı* kavramını geliştirmişti. Bilinç ötesinin saygınlığına zarar vermekten çekinerek bilincin altı demek istememiş ve bu kavrama bilinçdışı adını vermiştir. Bu saygı, bilinçdışını tıpkı yaşlı bir bilge gibi görmesinden geliyordu.

Freud ise kişisel bilinçaltında bir koruyuculuk görmüştü. O, bilinçaltını “bilincin hizmetçisi” gibi görüyordu. Bilinçaltı, bilinçten artakalan sofrayı topluyor, çöpleri kaldırıyordu. Jung da bilinçaltının, bilincin hizmetinde olduğunu anlıyor ama bu hizmeti Freud’un düşündüğünün ötesinde devasa bir hizmet olarak görüyordu. Kolektif bilinçdışının bu gücünü görmesiyle onu basit hizmetçi değil, “bilge bir üstat” olarak tanımlıyordu.

Freud’a göre rüyalar, cinsel bastırmaların bilinci zorlamasıyla bilinçdışından bilince doğru uzanan taşmalardır. Analist, hastasını iyileştirmek için bu taşmalardaki simgeleri yakalamalı ve sorunu kaynağına giderek çözmeye çalışmalıdır. Jung’a göreyse rüyalar doğrudan koruyucu özelliğe sahiptir. Ona göre rüyalar, bilinçdışı korumasının gece de çalışan “uyarıcı rehber ve onarıcı nöbetçi” unsurlarıdır. Modern bilimsel çalışmalar Jung’un bu tezini doğrular. Rüya göremeyen bireylerde sıklıkla psikolojik bozukluklar, saldırganlık ve unutkanlık görülmektedir.

Rüyaları, gece çalışan bir MOBESE sistemine benzetebiliriz. Olumsuz unsurlar gördüklerinde alarm verirler ve gerekirse polis, ambulans, itfaiye gibi araçları oraya gönderirler. Tehlikeli unsurların zarar vermesindeyse vinç, yol onarım ekibi vb. araçları bölgeye yollarlar. Jung’un büyük rüyalar dediği rüyalarsa adeta depremi önceden haber verirler.

MYRNA: ANTİKAHRAMANLARIN KORKUTUCU BİR ÖRNEĞİ

Julia’nın senaryolarında Freud’un babası olduğu psikanaliz akımından sıkça yararlanılır. Suçlular, genellikle çocukluk ve bebeklik yaşlarındaki zorlanmadan olumsuz etkilenen bireylerdir. Bu nedenle, *Julia* maceralarını daha iyi anlatabilmek için Myrna Harod’dan söz etmemek olmaz. Başta ilk 3 sayı olmak üzere şimdiye dek toplam 7 sayıda karşımıza çıkan Myrna, kahramanımızın baş düşmanıdır.

Myrna, antisosyal kişilik bozukluğundan (bilinen adıyla sosyopat) mustarip bir seri katildir. Sosyopatlar; ahlaki değerleri anlayamazlar ve dürtüsel olarak hareket ederler. Toplumsal kuralları anlayamaz ve iyi ile kötüyü ayıramazlar. İnsanı, insan yapan vicdan duygusuna sahip olmadıklarından cinayet işlediklerinde herhangi bir üzüntü ve pişmanlık duymazlar.

Myrna, küçük yaşta annesinden ayrılmak zorunda bırakılmış, yaşayamadığı ödipal dönem, kişilik bozukluğunu tetiklemiştir. Ödipal dönemi yaşamayan Myrna, bu nedenle annesine karşı ambivalans (ikircikli) duygulanım içindedir. Onu

hem özlemekte hem de ondan nefret etmektedir. Myrna, annesini bulmak ve öldürmek ister. Annesini bulamadığı için ona benzeyen kadınları öldürmeye başlar, yani annesinin kişiliğini öldürdüğü kadınlara transfer eder. Kadınları öldürmekten ve onlara işkence etmekten zevk aldığı halde, yoluna çıkan erkekleri umursamaz bir biçimde öldürmektedir. Okur, onun annesine duyduğu nefreti açıkça görür. Myrna, annesine olduğu gibi *Julia*’ya karşı da ambivalans duygulanım içindedir. Hem onunla yakınlaşmak hem de onu öldürmek istemektedir.

Burada Freud’un determinizmine bir gönderme var. Freud bugünkü davranışlarımızın geçmişteki kişisel yaşantılarımıza bir tepki olduğunu, geçmiş tüm ayrıntılarıyla bilinirse bugünkü ve gelecekteki davranışlarımızın belirlenebileceğini savunmuştur. “Bu kuram aşırı indirgeyici bir kuramdır,” diyen Jung ise buna birkaç noktada karşı çıkar. Birincisi, davranışlarımızda yalnızca kişisel geçmişin değil, kolektif geçmişimizin de etkisi vardır. Hatta kolektif bilinçdışının davranışlarımız üzerinde etkisinin çok daha güçlü olduğunu savunur. Özellikle davranışçı okul tarafından savunulan, her davranışın bebeklikten itibaren öğrenilmiş olduğu tezini kabul etmez.

İnsan yavrusunun boş bir levha olarak doğmadığını; onbin yılların birikimine sahip arketipsel kalıp modellerle doğduğunu, bunların da insan davranışlarını yönlendirmede çok etkili olduğunu savunur. Bununla birlikte bu kalıpların bile tümüyle belirleyici olmadığını, özellikle evrimle

eklenen komplike oluşumların, insana özgürce seçme (irade) yetisi kazandırdığını öne sürer. Bu nedenle insan davranışlarının kesin bir öngörülebilirliğinin olmadığını savunur.

Bebeklerle ilgili son bilimsel çalışmalar, insan yavrusunun doğuştan iyiye yatkın olduğunu gösterir. Bebek büyüdükçe aile ve sosyal çevrenin etkisiyle kötüyü öğrenir. Sırası gelmişken iyi ve kötünün bireyin içinde yaşadığı toplumlara göre farklılık gösterdiğini belirtmek isterim. Burada bahsedilen iyilik; “Bireyin kendi türdeşlerine zarar vermek istememesi ve onları korumaya çalışması” anlamındadır. *Julia* serüvenlerinde zaman zaman bu kavram sorgulanır. Bu da *Julia*’yı, yüzeysel çizgi romanlardan ayıran ve onu daha değerli yapan bir özelliktir.

ÇİZGİ ROMANDA SİNEMA ETKİSİ

Eğer sinemayı, roman ya da dramanın bir uzantısı olarak değil de bağımsız bir sanat dalı olarak ele alabiliyorsak çizgi romanı da aynı bakış açısıyla değerlendirebilir ve onu da ayrı bir sanat dalı olarak kabul edebilir miyiz? Çizgi romanları (hiç olmazsa bir bölümünü) sinemasal anlatım tekniğine sahip sıradan edebiyat kurgularına indirmek yerine, onları izleme yetisine sahipsek bu soru gereksizdir. Çizgi romanlar sadece gizem ve heyecan ögesine sahip, sözcüklerin değerini hafifleten edebi atıklar mıdır, yoksa sinemasal sihrin farklı bir parçasını kullanan sanat dalları mı? Kuşkusuz ikincisi.

Yeterince araştırılırsa hemen her şeyin temelini oluşturan ana bir tema olduğu doğrudur. Bir sanat yapının, örneğin çizgi romanın ayırt edici özelliği, bu temanın bütünü ya da yalnızca içeriği değil, çizgi romanı oluşturan sesler ve görüntülerdir.

Berardi, kendisine *Julia*’nın niye diğer Bonelli yayınları gibi 94 sayfa değil de 126 sayfa olduğu sorulduğunda şu yanıtı vermiştir: “Sayfa sayısının artışı, bu türe ve benim öykülerimin film şeridi özelliğine bağlı bir gereklilik. Bu tarz serüvenleri, 94 sayfaya sığdırmak çok zor. Kişileri tanıtmak, onları harekete geçirmek, psikolojilerinin derinliklerine inebilmek yeterli olmuyor. Oysa 32 sayfa fazladan yeriniz olursa çok önemli bir ritim üzerinde çalışabiliyorsunuz. Müzik, vurgular, duruşlar, hızlanışlar ve yavaşlamalardır senaryoyu etkileyici kılan. Bu, her tür için geçerli. Okurun soluğunun, öyküyle eşzamanlı olarak hızlanması ya da yavaşlaması gerekli.”

Edebiyat ve sinemanın teknik zorluklarını ve kolaylıklarını barındıran bir alternatif anlatı türü olan çizgi roman, resim ya da romandan çok sinemaya yakındır.

Gerek sinema gerekse çizgi roman, başlıca anlatım dili olarak görüntüleri kullanılır. Sinemada, ardı sıra gelen görüntüler güçlü bir görsel devrim yaratma etkisine sahipken çizgi roman doğası gereği durağan görüntü ve mekânlara sahiptir. Sinemada görüntü akışı hızlı olduğundan, izleyici edilektir. Çizgi romandaysa okurun aktif olarak olaya katılma, mekânları ve görüntüleri öznel olarak değerlendirme ve kendi iç görüşünü yaratma şansı vardır. Ancak sinemasal etkiyi yaratmak çoğu zaman kolay değildir. Bunun için bazı araçlara gereksinim vardır.

BERARDİ’NİN ARAÇLARI

KISA METİNLER

Başlangıçta durağan olarak algıladığımız, mekân ve insan çizimlerinin, devrim kazana bilmesi için yazın (metin) desteğine gereksinimi vardır. Çizgi romanın metinsel bölümlerinin büyük kısmı konuşmalardan oluşur. Yani *anlatının taşıyıcıları, resimler olduğu kadar konuşmalardır*. Bu önemli bir nokta; çünkü bir çizgi romanın sinemasal anlatım niteliği ve niceliğine sahip olabilmesi için iyi bir çizerin yanında iyi bir öykü anlatıcısına da ihtiyacı var.

Ancak Berardi gibi edebi yönü güçlü, karmaşık ve zorlu bir yazarsanız çizgi romanların “konuşma balonları” size yetmez. Bu nedenle Berardi, konuşma balonlarının yanında, öykülerin başlangıç ve gelişim süreçlerinde mekân görüntülerinin eşliğinde “düz metinler” kullanır.

İşte size 1. sayıdan bir örnek, *Julia*’nın düşünceleri: “*Terin sırtımdan akışını hissediyordum. Ellerimdeki titreme öyle artmıştı ki adımlarımı sıklaştırmamak için kendimi zor tutuyordum. Geri dönme isteğiyle baş etmek daha da zordu. Birkaç dakika sonra, kalbimin çarpması yavaşladı. Henüz kimse omuzlarımdan yakalamamıştı. Kurtulmuşum.*” Bu ruh halini gerek çizimle gerekse konuşma balonuyla vermek çok güçtür.

Berardi, bu düz metin tekniğinden yalnızca başkahraman için değil yan karakterler için de yararlanmış, onların iç dünyalarını okurla paylaşmak istemiştir.

Antisosyal kişilik bozukluğuna sahip olan seri katil Myra’nın içsel konuşmaları: “*Çocukluğumdan beri büyük mağazaların çekiciliğine karşı koymamışumdur. Sergilenen bütün o mallar kocaman bir Noel ağacı görüntüsü verir. Sanki armağanını almak için ona doğru elini uzatman yeterli olacaktır. O zamanlar, Noel ve ona benzer diğer kutlamalar, aynı zamanda alışverişte eli açık davranmak için ender fırsatlardı. İnsanlar arasında gözle*

görülür heyecan da her şeyi hummalı ve düşsel bir eyleme dönüştürdü. Bunlar ebeveynlerin kendi kaptislerine boyun eğdikleri ve çocukları için para harcamayı da ret edemedikleri anlardı. Babamla ilgili en güzel anılarım bunlar. Asla tatlı ya da oyuncak almadan mağazadan ayrılmazdık. Şefkatli bile olurdu. Günahlarım ve kötü güçlerin etkisi için daha az endişelenirdi. Ama tabii ki çok sürmezdi. Çok geçmeden, yaşamımın ritmi, kemer darbeleri aracılığıyla yeniden düzenlenirdi. Şunu yap, bunu yapma. Babamın kendine özgü emirleri vardı. Bir sürü emir. O kadar çoktu ki içlerinden birini çiğnemek olanaksızdı. Ve hepsi de dişiliğimle ilgiliydi. Bedenimin gelişimi bile şeytanın varlığını gösteren açık bir işaretti. Göğüslerimin belirginleşmesi ve kalçalarımın yuvarlaklaşmasını engelleyebilmem gerekiyordu. Yoksa sonum 'o kadınlar' gibi olurdu. Ara sıra 'o kadınları' görmeye giderdik. Uçurumun dibindeki yaratıkları... Çünkü bana ibret olacaktı. Zavallı babam, bazen öldüğüne üzülüyorum. Onu kendi ellerimle öldürmek isterdim."

ÇİZER DENETİMİ VE MEKÂN ÇİZİMLERİ

Berardi, sinemasal etkiyi pekiştirmek için senaryoyu çok ayrıntılı hazırlar. *Storyboard* üzerinde, çizirle birlikte çalışır, deyim yerindeyse çizere birebir yol gösterir. Bu durum Berardi'nin istediği film *şeridi* gibi çizim kareleri yaratmakla birlikte, çizerin özgür çalışmasını engeller. Berardi'nin, Laura Zuccherini gibi sakın ve yalın çizgilere sahip çizerleri, "öykünün öne çıkmasını istemesi nedeniyle" tercih ettiği aşikârdır. Sınırlayıcı çizgi, ne kadar kesin, temiz ve akıcıysa okur-izleyici bir görünümü ya da bir anlatımı o kadar kolayca algılayabilir. Corrado Roi gibi büyük bir çizerden bile hoşnut olmaması belki bu etkiyle açıklanabilir. Gözde ressamıysa aynı zamanda kapakların da çizeri olan Marco Soldi'dir.

Mekân seçimleri önemlidir. Bazı serüvenler şehrin, sokakların ya da parkın genel görünümüyü başlar, iç mekânlar gibi yakın planlarla sürer. Bu şekilde kamera etkisi yaratılması amaçlanır. Sanki bir kamera, belirsiz bir mekândan başlayarak karakterlerin kimliğini oluşturan iç mekânlara yolculuk yapmaktadır. Karanlığa ya da aydınlığa doğru kaymaktadır...

SİNEMA VE PSİKİYATRİ

Sık yinelenen bir söz vardır: "Psikiyatri var olmamış olsaydı bile sinema bir yolunu bulup onu icat ederdi." Günümüz modern çizgi romanı için de benzer şeyler söylenebilir.

Berardi, sinemasal etkiyi daha belirgin kılabilmek için ana akım Amerikan sinemasının

son yıllardaki gözde materyalini yani *kriminal psikolojiyi*, *Julia* öykülerinin ana teması olarak kullanır. Bu açıdan "en azından bazı öykülerde" Hitchcock sinemasından etkilendiği (ilk sayı *Sapık*'a göndermeyle başlar) tartışma götürmez. Bir başka ilginç nokta, Hollywood sinemasında, analistleri genelde kadınların canlandırmasıdır. Bu filmlerde kadın analist; narin, kendini koruyamayan, hafif ukala ve kırılgan kişilerdir. Başroldeki erkeğe güçlü ve koruyucudur. Berardi de bu *karşıt aktarımı* kullanma yolunu seçer, Julia ve Teğmen Webb arasındaki ilişkide olduğu gibi...

Sinemanın ve çizgi romanın, ana karakter olarak kullandığı psikiyatristini (analistini) fazlasıyla ikonlaştırdığı açıktır. Analistten, "suç" gibi ruhsal acılarla uğraşması beklenir. Onlar başkalarının yapamayacağı bir işi, insan ruhunun karanlıklarına inip başaran tıp üstü zihin okuyucularıdır. Bu noktada *Kuzuların Sessizliği* benzeri filmlerle *Julia* arasındaki benzerlik belirgindir.

Berardi de Hollywood sinemasının yaptığı gibi popüler olan psikolojik fenomenlerden, Ödipal çatışma, narsisizm ve borderline gibi kişilik bozuklukları ve idego, süperegö kavramlardan sıkça yararlanmış, bir "hayal fabrikası" gibi kullandığı bilinçdışından zaman zaman bu taşları ödünç almıştır. Bununla birlikte, Hitchcock gibi sağlam bir araştırmacı olduğundan abartı ve saçmalıkların tuzağına düşmez. Suçlu profilleri özenle hazırlanmış olup gerçeğe yakındır. İç dünyaların ayrıntılı olarak okura aktarılması, *okur-izleyicinin* suçlu bireyle empati kurmasını ve dolayısıyla gerçeklik duygusunu sağlar. Bu, Berardi'nin en büyük başarılarından biridir. O, Hollywood'un genelde düştüğü tuzağa, yani *stereotipik psikiyatri karakteri* tuzağına düşmemiştir.

Sinemasal çizgi roman yaratmak için büyük çaba gösteren Berardi amacına ulaşmış görünmektedir. Ana karakterlerin grafik yaratımında (Teğmen Webb - John Malkovich, Emily - Whoopi Goldberg, Çavuş - Ben Irwing) Hollywood sinemasının tanınmış yüzlerinden de yararlanarak denediği *sinema aşısını* tutturmuştur.

SON SÖZ

Psikoloji bilimini ve sinemasal anlatım dilini başarılı bir şekilde harmanlayan *Julia*, her polisiyeseverin mutlaka okuması gereken bir çizgi roman.

Gelecekte de *Julia*, birçok yönden başarılı bir yapıt olarak anılacak ve bazı çizgi romanların uğradığı sona uğramayarak, kitaplık raflarındaki *tozlu cesetlere* dönüşmeyecektir.

2 AYLIK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ // SAYI: 6 // EKİM & KASIM // FİYAT: 12 TL

OD EYERLİ

"YERLİ DİZİ İSTE!" DEYİP
GEÇMEYENLER İÇİN:
MERYEM
GİLLİ BİR
+
CEREN
ŞEHİRLİOĞLU
KARMAÇILIK

6. SAYI BAYİLERDE!

Meryem

2 AYLIK DİZİ KÜLTÜRÜ DERGİSİ // SAYI: 6 // EKİM & KASIM // FİYAT: 12 TL

EPISODE

Stranger Things

MINDHUNTER

MUhteşem Görsellikteki Bir Tiyatro Oyunu Gibi

NETFLİX YAPIMI *MINDHUNTER*, “VAHŞİ CİNAYETLER NEDEN İŞLENİYOR, NASIL SERİ KATİL OLUNUYOR? SUÇLU DOĞULUR MU YOKSA OLUNUR MU? NEDEN SEBEPSİZ OLARAK ŞİDDETE BAŞVURURUZ?” GİBİ SORULARIN İLK KEZ SORULDUĞU DÖNEME GÖTÜRÜYOR BİZİ. İNSAN PSİKOLOJİSİNİ İRDELEYEN, DERİNLEMESİNE VE KORKUTUCU BİR YOLCULUĞA BİR DAVET. DİZİ ASLINDA MUhteşem Görsellikteki Bir Tiyatro Oyunu Gibi. TAKİP ETMEK BİRAZ ZOR OLABİLİR AMA KARAKTERLER ÖYLESİNE ETKİLEYİCİ, OYUNCU PERFORMANSLARI O KADAR ÜST DÜZEY Kİ EKRANDAN GÖZLERİNİZİ ALAMIYORSUNUZ...

Şiddet, kabul etsek de etmesek de hayatımızın ayrılmaz bir parçası. Şiddet, bizi sadece korkutmaz, midemizi bulandırmaz. Bazen bizleri uyuşturur, hatta hipnotize eder. Hayvanlara uygulanan şiddeti izlerken alt üst olur ancak gözlerimizi alamayız. İŞİD terörü, şiddeti kafa kesme videolarıyla, canlı canlı insan yakma prodüksiyonlarıyla adeta ana akım hale getirdi. Nereye baksak, nereye dönsek fiziksel, psikolojik ya da çevreye yönelen şiddetle karşılaşırız. Şiddet, her yerde. Şiddet, hayatın karanlık yüzü. Şiddet, insan işi. Dolayısıyla genel olarak sanat ya da genellemenin kaçınılmazı olarak yazalım; sinema ve televizyon da şiddet olgusunu her zaman işledi, işlemeye de devam edecek.

TÜRE YENİ BİR SOLUK

Netflix yapımı *Mindhunter* da işte tam bu konuyu ele alıyor: Vahşi cinayetler neden işleniyor, nasıl seri katil olunuyor? Suçlu doğulur mu yoksa olunur mu? Neden sebepsiz olarak şiddete başvururuz?

Mindhunter, kalabalık ve çok işlenmiş bir polisiye türü olan *seri katil* yepyeni, taptaze bir soluk getirdi. Diziyi, özel kılın da bu *yeni soluk*. *Seven* ve *Zodiac* da dahil pek çok önemli filmin arkasındaki isim David Fincher'in de yönetmenleri arasında bulunduğu dizi, olağanüstü işlenen karakterleri ve müthiş görselliğiyle gelmiş geçmiş en iyi polisiye yapımlar arasında hak ettiği yeri aldı bile...

GERÇEK BİR HİKÂYE, HAYALİ KARAKTERLER

Dizi, gerçek karakterlerden esinlendi. Bu konuya birazdan gireceğim. Önce, 1970'lerde geçen dizinin hikâyesine bir bakalım: Genç FBI ajanı Holden Ford (Jonathan Groff), bir rehine arabulucusudur. Aynı zamanda da başka ajanlara suç psikolojisi üzerine eğitim vermektedir. Bir gün, kendisinden daha kıdemli ve tecrübeli FBI ajanı Bill Tench (Holt McCallany) ile birlikte ABD'yi

dolaşarak, kasabalardaki yerel polisleri son araştırma ve soruşturma yöntemlerini öğretmeye başlarlar. Bazı kasabalarda son derece vahşi suçlar işlenmiştir. Yerel güvenlik güçleri çaresizdir. İkili, bazı davalarda yardım ederken bir anda Holden Ford'un beyninde bir şimşek çakar: "Neden hapis-hanelerde çürüyen benzer suçları işlemiş hükümlülerle yüz yüze görüşmeler yapmıyoruz, onları bu cinayetleri işlemeye iten sebepleri anlamaya çalışmıyoruz?"

İlk görüşülen isim genç kızları vahşice öldürmüş *Co-Ed Killer* lakaplı Edmund Kemper'dir. Birkaç dakika süren bu görüşme, bir projeye dönüşür. Psikolog Wendy Carr (Anna Torv) ekibe dahil olur. Araştırmaları genişletmek için para bulunur. FBI'nın Seri Suçlar Birimi resmen kurulmuştur.

Mindhunter, işte FBI'nın içinde oluşturulan bu özel suç izleme ve profillemeye biriminin gerçek hikâyesinin, hayali karakterler üzerinden anlatılmasıdır. Dizinin esin kaynağı, birimin kurucusu FBI ajanı John Douglas'ın 1995'te yazdığı kitabı. Hemen hatırlatalım; gerçek hayattaki Douglas, 1991 yapımı *Kuzuların Sessizliği* filminde Clarice Sterling'e akıl hocalığı yapan Jack Crawford karakterinin de esin kaynağı.

TAKİP ETMEK BİRAZ ZOR AMA...

Dizinin en güzel tarafına gelince: Katillerle görüşmeler yapılırken literatüre girmiş bir terminoloji yok henüz. Mesela, seri katil/serial killer sözü henüz bulunmamış. Dizi ilerledikçe, suçlar ve cinayetleri işleme yöntemleri tasnif edildikçe geliyor bu tanım. Seri katil lafını ilk kez söyledikleri bölüm, dizinin en iyilerinden biri.

Mindhunter'ı izlerken kovalamaca sahneleri, sürprizli finaller beklemeyin. Bölümler bir anda bitiyor. Katiller zaten hapiste. Dizi aslında muhteşem bir görseelliği olan bir tiyatro oyunu gibi. Az sayıda mekân. Uzun diyaloglar. İnsan psikolojisini irdeleyen, derinlemesine ve korkutucu bir yolculuk. Dolayısıyla izlemek zor olabiliyor ve sabır gerektiriyor ama karakterler öylesine etkileyici, oyuncu performansları o kadar üst düzey ki ekrandan gözlerinizi alamıyorsunuz...

ALKIŞLAR JONATHAN GROFF'A

Kahramanımız Holden Ford, müthiş zekâsının yanında bir o kadar zayıf olan duygusal zekâsı yüzünden gündelik hayatında bocalıyor. En az kendisi kadar zeki olan sevgiliyle ilişkisi, kalp kıran cinsten. Bill Tench, zincirleme sigara içerek içindeki öfkesini bastıran, muhtemelen otizmlili olan evlatlık çocuğu ve eşine fazla vakit ayıramamaktan suçluluk içinde boğulan bir polis. Wendy Carr, erkeklerin dünyasında ayakta kalmaya çalışan, cinsel tercihleri sebebiyle kariyerinin tehlikeye düşebileceğini anlamış, bilimden şaşmayan bir kişilik. Bu üçlüye daha sonra başkaları da katılıyor. Hapisteki seri katiller de dizinin ana karakterleri aslında. Bu isimlerin birçoğunun halen hapiste olduğunu da not düşelim bu arada.

Ford'u canlandıran Jonathan Groff'a da bir parantez açalım: *Frozen*'daki Kristoff karakteri ve *Glee* ile *Looking* dizileriyle ünlünen Groff, rolüne çok oturmuş. Groff, Hollywood'da hâlâ pek göremediğimiz aktörlerden biri aslında: Gey ama üst düzey bir dramada gey olmayan bir karakteri canlandırıyor. Stereotiplere, klişelere ve homofobiye meydan okuyan biri. Alkişlar Groff'a...

HAYAT İŞTE

Hava soğuk, çok soğuk. İçim üşüyor. Yalnızlığımda boğuluyor kalabalığım. Karanlık çöküyor üzerime. Canım acıyor.

“Acımadı,” diyor Teoman. Gözleri yeşil yeşil gülüyor. “Özür dilerim,” diyorum. Çıkan ses benim değil. Kızlar, etrafımızdalar, gözlerini yüzünden alamıyorum. Kalbim çarpıyor. Mahcup, şaşkın, heyecanlıyım. Orada değilim, ben artık başkayım, ben artık başkasıyım.

Dersten çıkmıştık. Kampüste yol kenarında, kaldırıma oturmuş, kızlarla sınav sorularını tartışıyorduk. Önümüzden bir grup geçti. İçlerinden biri ayaklarına takılıp düştü.

“Benim hatam,” dedim. “Bacaklarımı uzatmamalıydım.”

Kendi hatası olduğunda ısrarlıydı. Telefonuna bakarak yürümese takılmazmış.

Takıldık, dolandık Teoman. Biz sarılmış, karışmıştık. Sen yanımdayken tadı gelirdi yediklerimin. Kolundayken, daha çok öterdi kuşlar. Bir başka parlardı yıldızlar.

Gök karanlık. Oysa ne çok lamba var. Her ışığın altında bir oda. Her odada bir

insan ya karanlığında boğulmakta ya da farkında değil hayatın.

Bu kadar hızlı düşünebildiğimi bilmezdim. Kara gecede, beyaz elbisem. Martı edasında. Güzel bir film karesi.

İlk öpüşü Teoman’ın. Sinemadayız. Ellerim avuçlarında. Terliyorum. Başım göğsünde. “Duyuyor musun?” diye soruyor. Anlamıyorum. “Neyi?” diyorum. “Kalbimi,” diyor Teoman. “Bak dinle. Be-tül, Be-tül diye atıyor.” Gülüyorum. Başımı kaldırıp gözlerine bakıyorum. Yavaşça eğiliyor. Kapatıyoruz gözlerimizi. Dudaklarımız öpüşüyor, biz âşık oluyoruz.

Sensizlik. Derin ve mutlak. Sessizlik ve onun getirdiği dinginlik. Huzur elle tutulacak kadar somut. Kitap sayfaları arasında unutulmuş bir gülün yalnızlığıyla akıyor zaman. Şaşırtıcı.

Şaşırdım elbet. Kapıyı açtığımda Teoman’dan önce güller girdi içeri. O kadar kırmızı ve o kadar çoktular ki kucaklayamadım. Güllerin arasından gördüm yüzünü. Ağzı kocaman, “Seni seviyorum,” dedi. Bir ağız ancak o kadar kocaman beni sevebilirdi.

Teoman'dan önce aşklarım oldu elbet. Çocukça bakışmalarım, göz süzmelerim, el ele tutuşmuşluğum da oldu, öpüşmüşlüğü de. Ama sevişmedim hiç.

“Alışık olduğum şeyler değil,” dedim kazağımı çıkartırken. Gözlerinden taşan heyecanla örttü çıplaklığımı. İzi hiç çıkmadı tenimden, fısıltıyla dolu gecelerde.

Işıktan bir ırmak akıyor şehirde. Parıltıları çiziyor geceyi. Onlarca ışık çizgi, kıvrılarak, birbirine karışarak sarıyor karanlığı.

Çılgılığı kardeşimin. “Abla, evleniyorsun!..”

“Evet!.. Evet!..” diyorum. Ellerim göğsümde, olduğum yerde zıplıyorum. “Saçlarımı kim tarayacak?” diye soruyor alt dudağını uzatarak. “Beeen!” diye yanıtlıyorum “e”yi uzatarak. Gülüp sarılıyorum. Başı göğsümde, saçlarını kokluyor, öpüyorum. “Sen benim küşük baramaz Ece’msin. Saçını benden başkası tarayamaz.”

Teoman saçlarını kısa kestirmiş. Alnında boncuk terler. Yanakları kırmızı. Hiç sevmez kravattı. O boğuldukça daha çok gülüyorum. Babası, “Allahın emriyle...” diyor. Ece mutfakta, kahvelere tuz koymamı istiyor. Herkesin gönlü olsun, âdet yerini bulsunla geçiyor birkaç ay. Baharda evleniyoruz. Adını takıyorum parmağıma. Teoman'dan, benden biz yapıyoruz. Bir ömür içini dolduracağız.

“Getir beraber dolduralım,” diyor Ece. Pazar günü dolma yapıyoruz. Büyüdü küşük baramaz. Genç ve güzel bir kız oldu. Bana benzemiyor. Saçları saman, gözleri deniz, bakışları derin. Alımlı ve de çalım. Anlattığı sevgilisi her hafta değişiyor. Hızlı büyüüp hızlı yaşıyor. Ve çokça değişiyor. Babamla sürekli kavgalı. Annem çoktan çekilmiş arenadan. Siga-

raya da başlamış. Üniversiteli ya içkiyle de arası iyi. Tırnaklar siyah, gitarı sırtında geziyor.

Benim gezmelerim iş seyahati. Sürekli bakanlıktayım. O şartname, bu ihale, koş babam koş. Özlüyorum evimi, kocamı. Erken toparlanıp erken dönüyorum. Sürpriz yapacağım. Telefonda konuşuyoruz. Evdeymiş. İki bira almış, maç izleyecek. “Dön artık özledim,” diyor. Usulca çeviriyorum anahtarı.

Salondaki koltukta, çıplaklar. Teoman'ın bir elinde telefon, diğerinde Ece'nin memesi. Çanta düşüyor elimden. Büyüyen gözlerimde, Ece'nin kısa çılgılığı. Bütün hava çekiliyor. Nefes alamıyorum. Ağzım kuru. Başım dönüyor.

Anlam taşımayan kelimelerde Teoman'ın sesi. İçi boş cümleler. Balkon kapısı yamuk. Duvarlar eğik. Oda büyüyor, küçülüyorum. Havasız, nefessizim. Balkon demirleri. Martılar yanı başımda. Ece'nin haykırışı, martıların çılgılığı. Kara gecede, beyaz elbisem. Güzel bir film karesi.

Betül, dokuz kat aşağıda kaldırıma çarparak öldüğünde evlilikleri üç yılı henüz tamamlamıştı. Teoman'a yapacağı sürpriz, iki aylık hamile olduğuydu.

Adli olarak vaka, basit bir vazgeçiş olduğundan otopsi yapılmadı. O gece ölenin sadece Betül olmadığını yazardan başka kimse bilmedi.

Kocası ve kardeşinin verdikleri bilgiyle Betül'ün şiddetli depresyon sonucu intihar ettiği kayda geçirildi.

Teoman ve Ece ilk birkaç ay bir araya gelememiş olsalar da yeniden buluşmaya başladılar. Cinsellik dışında birliktelikleri olmadı. Hiç evlenmediler.

POLİSİYE ROMANIN TÜRKİYE'DEKİ ÖYKÜSÜ (1929-1990)

DÖNEMİN ÇOK TUTULAN POPÜLER YAZARLARINDAN ETHEM İZZET BENİCE (1903-1967)'NİN 1930'LARDA YAZDIĞI ROMANLARDAN İKİSİ *GÖZYAŞLARI* İLE *BİR CİNAYET DAVASI* POLİSİYE KURGULARIYLA DİKKATİ ÇEKER. ÖZELLİKLE İKİNCİSİ POLİSİYE ROMANIN BİR ALTTÜRÜ OLAN "CİNAYET DAVALARI" TÜRÜNÜN ÜLKEMİZDEKİ İLK ÖRNEĞİDİR.

221B'nin geçen sayısında 1880'lerden Latin harflerinin kabul edildiği 1928 yılına kadar Türk polisiye edebiyatındaki gelişmeleri izlemiştik. Şimdi 1929-1990 arasını anlatmaya çalışacağız. 1990 sonrası Türk polisiye edebiyatı artık rüştünü kanıtlamış ve dünya

polisiye edebiyatında haklı yerini almış olduğundan incelememiz dışında kalacaktır.

1929 SONRASI POPÜLER ROMANCILARDAN POLİSİYE YAPITLAR

Bu gelişmeleri anlatırken yazarlar üzerinden hareketle gelişmeleri vereceğiz. Latin harflerinin kabulünden sonra ilk polisiye roman yazarlarından biri, geçmiş dönemden tanıdığımız İskender Fahrettin Sertelli'dir.

Sertelli, Latin harflerinin kabul edildiği 1928'den genç yaşındaki ani ölümüne kadar (1943) polisiye romanlar yazacaktır. Tam bir basın emekçisi ve halk için yazan bir kişi olan Sertelli ilk polisiye yapıtı *Casus Mektebi*'ni 1929'da yayımlatacak, onu yine başat etkinliği casusluk olan ve 1932'de basılan *İngiliz Casusu Lavrens İstanbul'da* adlı kitabı izleyecektir. 1937'de *Amerika'ya Kaçırılan Türk Kızı* ve 1938'de *25 Kocalı Kadın* isimli iki ilginç yapıtla eser vermeye devam edecek olan Sertelli; 1928'de yayımlanan onparalık öykü dizisi *Bir Türk Polisinin Amerika'da Sergüzeştleri*'nin kahramanı Yılmaz'ın maceralarını bu kez polisiye roman tarzındaki bir dizide beş ayrı kitapla sürdüreceği ve ölümünden iki yıl önce 1941'de son polisiye kitabı *Transatlantik Kundakçısı*'nı kaleme alacaktır.

Hikmet Feridun Es (1909-1992), dönemin ünlü gazetecilerindendir. 1933'te 24 yaşında bir genç

gazeteciyken çalıştığı *Akşam* gazetesinin yayımladığı "25 Kuruşa Bir Roman" serisinde o günlerin geçerli deyişiyle bir cinai roman da kaleme almıştır. *İki Cinayet Gecesi* adındaki bu romanda yazarımız, akıcı bir gazeteci diliyle birbiriyle hiç ilişkili gözükmeyen, biri Topkapı'da diğeri Taksim'de işlenen iki cinayetin aslında nasıl ilişkili olduğunu anlatmaktadır.

Cumhuriyet dönemlerinin tanınmış romancılarından Ercüment Ekrem Talu (1888-1956), kendisine çok ün kazandıran bir mizahi tip yaratmıştı. Bu, 1927'de ilk macerasını yayımladığı *Meşhedi* idi. Çok palavracı ama sempatik bir İranlı olan *Meşhedi* ve yakın arkadaşı İstanbul külhanbeyi *Torik Necmi* ile olayı hikâye eden ve *Meşhedi*'nin Çekirge dediği yazarın oluşturduğu üçlünün maceraları o günlerde çok tutuluyordu. 1932'de *Meşhedi Polis Hafiyesi* adı altında bir *Meşhedi* öyküsü yayımlandı ve çok sevildi. Kitapta işsiz kalıp iyice züğürtleyen *Meşhedi*, arkadaşı *Torik Necmi*'yle bir dedektif bürosu açıyordu ve iki novella formatındaki öyküde dedektiflik yapıyordu. Bu yapıt, ülkemizdeki mizahi polisiye öykülerinin ender örneklerinden biridir.

Dönemin çok tutulan popüler yazarlarından Ethem İzzet Benice (1903-1967)'nin 1930'larda yazdığı romanlardan ikisi *Gözyaşları* ile *Bir Cinayet Davası* polisiye kurguları ile dikkati çeker. Özellikle ikincisi polisiye romanın bir alttürü olan "cinayet davaları" türünün ülkemizdeki ilk örneğidir.

Bu yılların en önemli polisiye yazarı ve tanınmış gazetecisi Vâlâ Nureddin, Vâ-Nû (1901-1967) ise yarattığı onparalık öykü kahramanı Yılmaz Ali'nin maceraları dışında 1929'da kaleme aldığı *Ebenin Hatıratı* ve 1933'te yayımlanan *Küçük İlanlar* isimli romanlarıyla polisiye kurgulu iki yapıt kaleme almıştır. Ancak polisiye niteliği en belirgin romanı 1934'te Kanaat Kütüphanesi'nin "Halk Ki-

tapları” dizisinden çıkan epey hacimli, bir kapalı oda muamması olan çok başarılı *Öldüren Kim?* isimli yapıttır. Bu kitabı, on yıl sonra yazdığı *Vurgun Peşinde* adındaki romanı izler; uzun süre polisiye alanında eser üretmeyen Vâ-Nû, birbiri peşi sıra polisiye romanlar çevirdiği 1960’lı yıllarda *Tuzaktaki Kaplan* isimli bir polisiye roman daha kaleme alacaktır.

Dönemin çok tutulan popüler yazarlarından Mahmut Yesari (1895-1945)’nin 1935’te yayımlanan romanı *Kanlı Sır*, o günün değer hükümleri açısından başarılı bir polisiye romandır. Yazar, Çanakkale Savaşları sırasında tanıdığı, savaşa gönüllü olarak katılmış epey yaşlı ve savaşta şehit olacak Hüsrev Bey isimli bir askerlik arkadaşının kendisine emanet ettiği mektupları, anı defterini ve diğer belgeleri göz önüne alarak bu romanı yazdığını söyler.

Oğuz Özdeş (1920-1979), daha 17 yaşındayken yazmaya başladığı popüler romanlarıyla geniş okur kitlesi tarafından sevilmiş bir halk yazarıdır. Özdeş’in yazı yaşamının ilk yıllarında kaleme aldığı duygusal romanlarının bazılarında polisiye kurguyu kullandığı görülmektedir. Bunlar arasında hepsi de İnkılâp Kitabevi’nden çıkan *Gizlenen İstiraplar* (1941), *Hasret* (1941), *Uçurum* (1943) ile uzun yıllar çalıştığı Türkiye Yayınevi’nden çıkan *Gecekondu Rüzgârı* (1960) adlı kitapları polisiye kurgunun iyice belirgin olduğu yapıtlarıdır.

Erken Cumhuriyet döneminin çok sevilen tefrika romancılarından biri olan Ziya Şakir (1883-1959) de pek çok polisiye romana imza atmıştır. Bu yapıtlarda ya Z. Melek takma adını kullanmış yahut imzasız yayımlamıştır. Yalnız en özgün yapıtı olan *Gavur Mehmed’in Maceraları* adlı eserini

SERVER BEDİ, UZUN BİR ARADAN SONRA 1935’TE KALEMİ ELİNE ALIP KAHRAMANININ YENİ SERÜVENLERİNİ OKURLARINA AKTARMAYA BAŞLADI. BU YENİ MACERALAR YAYIMLANMADAN CİNGÖZ RECAİ’NİN 1924-1925 YILLARINDA YAYIMLANAN İLK 20 ÖYKÜSÜ BÜYÜK BOY VE İTİNALI BİR BASKIYLA OKURLARA YENİDEN SUNULUP BU RENKLİ KAHRAMANI HATIRLAMALARI SAĞLANMIŞTI. BU YENİ BASKI ÖYKÜLER BÜYÜK BİR BAŞARI SAĞLADI. KEMAL TAHİR, ARKADAŞI ZİYA İLHAN’A YAZDIĞI MEKTUPTA, O GÜNLER İÇİN İNANILMAZ BİR RAKAM OLAN “70.000 KİTAP” SATIŞINDAN SÖZ ETMEKTEDİR.

kendi ismiyle bastırmayı yeğlemiştir. Ziya Şakir’in inceleme olanağı bulduğumuz polisiye eserlerinin isimleri şöyle:

Z. Melek olarak: *Yerebatan Cinayeti* (1943), *Namus İçin* (1943), *Bir Tangonun Romanı* (1945), *İhanetin Cezası* (1945).

İmzasız: *Daktilo Leman’ı Nasıl Kaçırdılar?* (1943), *Beyoğlu Batakhaneleri* (1945)

Ziya Şakir olarak: *Gavur Mehmet - Kara Yürek Çetesi* (1943)

Peride Celal (1915-2013) 1940’ların aşk ve serüven romanları kaleme alarak geniş okur kitlesi tarafından sevilen popüler yazarlarından. Daha sonralar ilk yapıtlarından çok farklı ve Türk roman ve öykücülüğünün gelişim çizgisi üzerinde ağırlığı olan eserler vermiştir. *Ben Öldürmedim* adlı yapıtı naif bir polisiye roman olarak belirginleşir. Yapıt, 19. yüzyılın ikinci yarısında Fransa’da çok sevilen melodram ağırlıklı polisiye romanların tipik bir uyarlamasıdır. Yazar, o günlerdeki ana teması olan bir aşk öyküsünü polisiye kurgu içinde ele almıştır.

Dönemin çok tutulan popüler yazarlarından Esat Mahmut Karakurt (1902-1977)’unsa romanları arasında dört tanesi kurguları itibarıyla polisiye roman kapsamına alınabilecek yapıtlardır. Bunlar bir casus romanı olan *Ankara Ekspresi* (1948), *Bir Kadın Kayboldu* (1950), *Erikler Çiçek Açtı* (1952) ve *Son Tren* (1954).

Refik Halit Karay (1888-1965)’ın romanları tertemiz ve lezzetli dili, sağlam kurgusu, olayların gelişmesi ve şaşırtıcı sonuçlarıyla çok rahat okunan ilginç yapıtlardır. Yazarımız eserlerinde pek çok halis edebiyatçı gibi polisiyenin sihirli atmosferini kullanmakta bir sakınca görmemiş ve bu türün güzel örneklerini dilimize kazandırmıştır. Örneğin iki romanı *Yer Altında Dünya Var*

ve *İki Cismli Kadın* lezzetli anlatımları yanında başarılı polisiye roman örnekleridir. Bu iki roman dışında bütünüyle geleneksel bir polisiye roman olan *Ayın Ondördü* ise Türk edebiyatındaki en başarılı polisiye romanlardan biridir.

Yine bu yıllarda tanınmış gazeteci ve oyun yazarı Cevat Fehmi Başkut (1904-1971) çok başarılı polisiye romanı *Valide Sultan'ın Gerdanlığı*'nı yayımlatmıştır (1954).

NÂZIM HİKMET, HALİDE EDİB ADIVAR VE HÜSEYİN RAHİMİ GÜRPINAR'IN POLİSİYE ROMANLARI

Ünlü şairimiz Nâzım Hikmet'in de takma adla 1936'da *Yeşil Elmalar* adlı polisiye kurgulu bir roman yazdığını belirtelim. Nâzım Hikmet'in *Yeşil Elmalar*'ı başarısız bir yapıttır. Sırf para kazanmak için yazıldığı ortadadır. İnandırıcılığı ve olayların mantıklı bir gelişimi yoktur; çalakalem yazılmıştır; o kadar ki yazar öyküde anlatılması gereken bazı gelişmeleri, örneğin kahramanların Guyan'daki Fransız hapishane adasından nasıl kaçtığını anlatmadan geçiştirmeyi yeğlemiştir. Buna neden olarak romanın kahramanı Göksel'in hatıra defterinde bu olayı çok uzun anlattığını belirtmiş, bu ayrıntıların önemsiz olduğunu söylemiştir. Halbuki ondan önce bu adadan kaçmanın olanaklılığını anlatmak için sayfalar dolusu yazmıştır.

Türk edebiyatının tanınmış ismi Halide Edib Adivar (1882-1964) edebiyatımızda kadın yazar

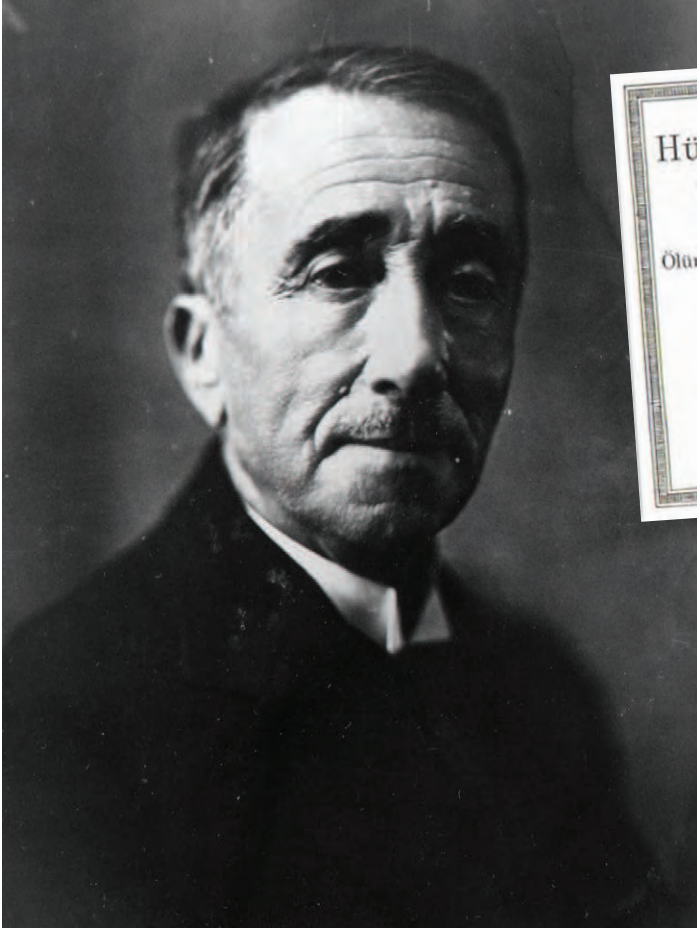
olarak pek çok konuda öncülük yaptığı gibi ilk polisiye roman yazan kadın yazarımız olarak da yerini almıştır. Adivar, polisiye romanla daha yirmi yaşlarındayken Sherlock Holmes öyküleriy-le tanışarak ilişki kurmuştur. Hatıralarını yazdığı *Mor Salkımlı Ev*'de 1901'de evlendiği kocası ünlü matematikçi Salih Zeki Bey ile babası Edip Bey'e uzun kış gecelerinde İngilizceden çevirdiği Sherlock Holmes öykülerini okuduğunu anlatır.

Kitap, 1937'de Ahmet Halit Kitabevi tarafından basılmıştır. Yazar, kitabının alt başlığı olarak "gerçekçi roman" ibaresini uygun görmüştür. Kişisel kanımızca yazarın en kuvvetli romanları arasında sayılamayacak bir eserdir.

Türk edebiyatının büyük isimlerinden Hüseyin Rahmi Gürpınar (1864-1944), ustası Ahmet Mithat Efendi gibi halk için "toplumsal fayda" amacını güderek eserlerini gerçekçi bir anlayışla kaleme alan ve döneminde çok sevilen bir yazardır. Gürpınar gençliğinde Fransızcadan polisiye romanlar çevirmiştir. Gürpınar'ın bazı romanlarında polisiye kurgunun görülmesi bu bakımdan yadırgatıcı değildir. Örneğin *Utanmaz Adam* (1934) ve *Eşkiya İnde* (1935) isimli eserlerinde polisiye kurgu çok belirgindir. Ancak yazarın bizzat kendisinin polisiye roman olarak tanımladığı eseri *Kesik Baş*'tır.

Gürpınar'ın bu romanı 1921'de *İkdam* gazetesinde tefrika edildikten 21 yıl sonra, 1942'de yazarın kitaplarını basan Hilmi Kitabevi tarafından yayımlanmıştır; kitabın üzerinde "zabıta romanı" ibaresi vardır. Hüseyin Rahmi, kitabını

1935'te fasikül fasikül yayımlanan ve kişisel kanımızca en başarılı Cingöz Recai romanı olan *Arsen Lüpen İstanbul'da* isimli ilginç bir yapıtı izledi. Uzun süre Cingöz Recai serüvenlerine ara veren Server Bedi, 1950'li yıllarda önce gazetelerde tefrika edilen Cingöz Recai maceralarını arka arkaya yayımlatacağı. Bunlardan *Beyaz Cehen-*

nem ve *Kral Faruk'un Elmasları* 1955'te; *Sultan Aziz'in Mücevherleri* ise ölümünden sonra 1962'de neşredildi. Yazarın gazetelerde tefrika halinde kalıp yayımlanmayan iki Cingöz Recai romanı da vardır: *Cingöz Merih'te*, *Sağdan Üçüncü Söğüt*.

Bu arada yazarımız yine Server Bedi adıyla ama kahramanı Cingöz Recai olmayan polisiye kitaplar da kaleme aldı. Bunlardan biri, kanaatimizce Türkçede yazılan polisiye romanların en önemlilerinden olan ve romancı Peyami Safa'nın kumaşına en yaklaşan *Selma ve Gölgesi*'dir. Bunun yanında *Ben Casus Değilim*, *Deli Gönüm*, *Kanlı Güller*, *O Gece* isimli yapıtları da polisiye kurguludur.

alan okurlarına eserinin polisiye bir roman olduğunu baştan haber vermektedir. Gürpınar'ın bu polisiye romanı; sevimli, polisiye kurgusu sağlam ve 19. yüzyılın ikinci yarısındaki Fransız polisiye edebiyat okulunun melodram ağırlıklı polisiye öykü türüne uygun bir yapıttır.

SERVER BEDİ VE CİNGÖZ RECAİ YİNE SAHNEDE

Bütün zamanların en tanınmış Türk polisiye roman kahramanı Cingöz Recai'nin yaratıcısı Server Bedi, uzun bir aradan sonra 1935'te kalemi eline alıp kahramanının yeni serüvenlerini okurlarına aktarmaya başladı. Bu yeni maceralar yayımlanmadan Cingöz Recai'nin 1924-1925 yıllarında yayımlanan ilk 20 öyküsü büyük boy ve itinalı bir baskıyla okurlara yeniden sunulup bu renkli kahramanı hatırlamaları sağlanmıştı. Bu yeni baskı öyküler büyük başarı sağladı. Kemal Tahir, arkadaşı Ziya İlhan'a yazdığı mektupta, o günler için inanılmaz bir rakam olan "70.000 kitap" satışından söz etmektedir.¹ Server Bedi bu başarıya karşın, Cingöz Recai'nin öykü şeklindeki maceralarına bir daha dönmeyecek; roman şeklindeki anlatımı yeğleyecektir.

1935'te ilk Cingöz Recai romanı olan *Cingöz'ün Esrarı*'nı Latin harfleriyle ikinci kez yayımladık-tan sonra yepyeni bir Cingöz Recai serüvenini kaleme aldı: *Zeyrek Cinayeti*. Bu romanı yine

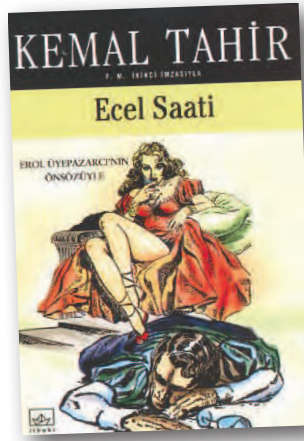
DİĞER YAZARLAR

1929-1950 arası yukarıda isimlerini verdiğimiz yazarlar dışında bugün ismi hiç hatırlanmayan pek çok yazar, polisiye roman kaleme almıştır.

Örneğin basın tarihiyle ilgili kitaplarıyla tanınan Münir Süleyman Çapanoğlu, Mazhar Onat, *On İki Kadının Esrarı* adlı ilginç romanıyla Tahsin Abdi Gökşingil, Mehmet Abut, Hamdi Varoğlu, Ali Karaefe takma adıyla ilginç polisiye romanlar yazan dönemin tanınmış gazetecisi Ziyat Ebüzziya, Peyami Safa'nın ağabeyi İlhami Safa, özellikle *Lord Lister* ve *Za-La-Mor* gibi iki ilginç dizi romanlarıyla Vedat Örfi Bengü, *Şişli Çakalları* adlı meraklı polisiye romanıyla Faik Şemsettin Benlioğlu, Sherlock Holmes ve Nat Pinkerton'u aynı olayda birleştiren *Wellington Şatosu*'nun yazarı Daniş Remzi Korok ile Cahit Gündoğdu ve Muvaffak İhsan Garan ve yazdığı meraklı tefrika romanlarla Vâlâ Nurettin'in karısı Müzehher Vâ-Nû bu konuda aklımıza ilk gelen isimlerdir.

MIKE HAMMER OLAYI, KEMAL TAHİR VE SAHTE MIKE HAMMER FURYASI

Türk polisiye roman tarihinde önemli bir yeri olan Kemal Tahir (1910-1973) daha önceleri *Hürriyet* gazetesinde tefrika edilen *Nedim Divanı*'nın

Esrarı (1951) gibi polisiye kurgulu yapıtlar kaleme aldıysa da asıl polisiye roman yazarlığına geçişi 1953'te, o günlerde yayın hayatına çarpıcı bir giriş yapan Çağlayan Yayinevi için F.M. İkinci takma adıyla yaptığı Mickey Spillane'nin ünlü dedektifi Mike Hammer'ın çevirileriyle başlar.

Çağlayan Yayinevi'nin sekizinci kitabı olarak çıkan Spillane'in dünyada milyonlarca satan kitabı, F.M. İkinci çevirisi *Kanun Benim* Türkiye'de olay olmuştur. Yasa dinlemeyen ve yasayı bizzat kendi koyan dedektif Mike Hammer'ın bu ilk macerası ülkemizde heyecanla karşılanmış, üst üste baskılar yaparak 100.000'den fazla satmıştır. *"Yumruklarıyla Sevişen, Dudaklarıyla Dövüşen; Külhani Amerikan Hafiyesi, Dünyanın En Büyük Kadın ve Katil Avcısı"* Mike Hammer, Türk okurlarına da geleneksel polisiye roman dedektiflerine hiç benzemeyen kişiliğiyle çok ilginç gelmiş ve Mickey Spillane'in yazdığı altı roman peş peşe dilimize çevrilmiştir; ama deniz bitmiştir. Çünkü daha sonra yüzün üstünde sahte Mike Hammer romanı yazacak Afif Yesari'nin deyişiyle yarattığı "üşütük" hafiyeden daha "üşütük" olan yazar Mickey Spillane roman yazmayı bir tarafa bırakıp "Yehova Şahitleri" tarikatına girmiş, kent kent dolaşıp bu tarikatın propagandasını yapmaktadır. Halbuki Türk okuru peş peşe okuduğu Mike Hammer öykülerinin tiryakisi olmuştur ve onun bu talebine karşılık vermek gerekmektedir.

Çağlayan Yayınları, bu sorunun cevabını bulmuştur ve Mike Hammer üretimine devam edeceğini okurlarına duyurur. Bundan sonra piyasaya arka arkaya Kemal Tahir'in F.M. İkinci adıyla yazdığı Mike Hammer öyküleri çıkmaya başlar. Bunlar Eylül 1954-Mayıs 1955 arasında yayımlanan dört kitaptır: *Derini Yüzeceğim, Ecel Saati, Kara Nâra, Kıran Kırana*.

Yayinevi aslında bir sahtekârlık yapmamaktadır. Kitapların üzerinde *"Mike Hammer'in Yeni Maceraları"* ve *"Yazan: F.M. İkinci"* ibaresi vardır. Kemal Tahir dört yeni Mike Hammer yazmakla yetinir.

Çünkü meşum 6-7 Eylül olaylarından dolayı hiç günahı olmadığı halde Nâzım Hikmet'in eski arkadaşı olmasından dolayı hapse girecektir. Ancak bir çıkış yolu açmıştır. Okurun Mike Hammer hayranlığı, başını Afif Yesari'nin çektiği onlarca yazarın yüzlerce sahte Mike Hammer macerası yazmasına neden olur. Yalnız bu kitaplarda yayıncılar sahtekârlık yaparak kitabın üzerine yazar olarak Mickey Spillane'in ismini yazmakta; kitabın asıl yazarının isminiye çevirmen olarak göstermektedir(!). Bu durumda ülkemizde yazarının haberi olmadığı yüzlerce eseri ortaya çıkmaktadır.

Kemal Tahir'in, F.M. İkinci adıyla yazdığı dört Mike Hammer öyküsünde gerek kurgu gerekse olayın gelişimi ve sonuçlanması; kişisel kanımızca özgün Mike Hammer romanlarından kuşku duyulamayacak kadar açık ara daha başarılıdır. Bu kanaatimizin, Kemal Tahir'in edebiyatçı kişiliğine duyduğumuz ve saklamadığımız saygıdan değil; polisiye romanla neredeyse 65 yıldır ilgilenen bir meraklı amatörün allameliğinden geldiğine okurların inanmasını dileriz.

AFİF YESARİ'NİN MIKE HAMMER ROMANLARI

Yerli üretim Mayk Hammer öykülerinin inanılmaz rekortmeni Afif Yesari (1922- 1989), erken Cumhuriyet döneminin ünlü romancısı Mahmut Yesari'nin oğludur. Çok ilginç bir kişiliği vardır. Öyküler, oyunlar, senaryolar yazmış, "Düşünce Tiyatrosu" adı altında; konuşulani değil de düşünülani ön plana alan, yani sahnede gelişen olaylar süresince oyun kişilerini hiç konuşturmayarak onların düşüncelerini spikerler yardımıyla aktaran bir tiyatro türünü ilk kez denemiştir.

Afif Yesari'nin ürettiği Mayk Hammer öykülerinde; zaman zaman çok başarılı çalışmaları olduğunu söylemek isterim. Bu kitapçıklarda Mayk Hammer yavaş yavaş tip değiştirmiş ve daha insanıl bir karaktere bürünmüştür. Bu değişimin nasıl olduğunu yazarın kendisinden dinlemek en iyisidir:

“Serüvenlerini ürettiğim dedektifi uyduran yazar, uydurduğu dedektiften daha üşütüktü ve bu nedenle dedektif de ipe sapa gelmez hergelenin biriydi. Ben herife az birşey çekidüzen verdim; bayağı adama döndü, daha insancıl oldu. Doktor, o sırada bana içkiyi yasakladığı için, ben de Mayk Hammer’e içkiyi bıraktıttım. Böylece bu kitaplar-
dan 200 kadar yazdım. Üşütük dedektifin yazarı Spillane, o tarihte henüz 7 tane Mayk Hammer öyküsü yazmıştı ve 200 kadar kitabın kendi adını taşıdığından haberi yoktu ve hâlâ da bilmez.”²

Afif Yesari’nin bu ilginç anlatımına ve Mayk Hammer’a daha insancıl bir hava verdiği şek-
lindeki kanısına biz de katılmaktayız. Yesari’nin Mayk Hammer öyküleri, çok çabuk yazılmaları-
na karşın, hızlı bir anlatımla rasyonellikten pek uzaklaşmadan olayları hikâye eder. New York, öykülerde çok güzel betimlenir. Üstelik Yesari, Mayk Hammer’ı tam bir İstanbul bitirimi gibi konuşturur.

MIKE HAMMER FURYASI SONRASİ GELİŞMELER VE YENİ POLİSİYE ROMAN YAZARLARI

Mike Hammer furyasını izleyen yıllarda po-
lisiye roman yazarlardan ilki dönemin tanınmış gazetecisi Bedirhan Çınar’dır. *Ateşle Oynayanlar* ve kahramanı tesadüfen dedektif olan Doktor Turgut’la ilginç bir tip yarattığı *Yeşilli Kadın* o günlerde ilgiyle okunmuştur.

Ünlü mizah yazarımız Aziz Nesin 1955’te *Düğümlü Mendil* adında bir polisiye romanı “Nuru Hayat” takma adıyla yazacaktır. Bu kitapta Aziz Nesin’in mizahi öykü ve romanlarındaki seviyeyi tutturamadığı açıkça bellidir. Kitapta, ruh hastası sapık bir zengin olan İsmet Doğan’ın fakir kadınları kendilerine iyilik yapar gözüküp aldatıp tuzağa düşürerek ellerini kollarını bağladıktan sonra ayaklarını gıdıklaya gıdıklaya öldürmesi konu edilmektedir. Yapıtın Aziz Nesin tarafından sırf biraz para kazanmak amacıyla yazıldığı, yazarken hiçbir itina gösterilmediği bellidir.

İlhan Engin (1925-1990), tıp ve edebiyat fakül-
telerindeki eğitimini tamamlayamadan gazeteci-
liğe atılmış; *Tanin*, *Akşam*, *Vatan*, *Yeni Sabah* ve *Hürriyet* gazetelerinde muhabir ve fıkra yazarı olarak çalışmış bir romancı ve öykücümüzdür, senaryo yazarlığı da yapmıştır.

Engin, 1955’te Ekicigil Yayınları’ndan çıkan *Kaderden Kaçamazsın* isimli bir polisiye roman yazmıştır. Roman, belirli bir seviyeyi tuttur-
an bir yapıttır. Sevdigi kadını öldüren ve arkadaşı Cemal’in yardımıyla Kemal adını alıp sahte bir kimlikle vapurla Avrupa’ya kaçan Haluk ve aynı

ÇAĞLAYAN YAYINEVİ’NİN SEKİZİNCİ KİTABI OLARAK
ÇIKAN SPILLANE’İN DÜNYADA MİLYONLARCA
SATAN KİTABI, F.M. İKİNCİ ÇEVİRİSİ KANUN BENİM
TÜRKİYE’DE OLAY OLMUŞTUR. YASA DİNLEMİYEN
VE YASAYI BİZZAT KENDİ KOYAN DEDEKTİF MIKE
HAMMER’IN BU İLK MACERASI ÜLKEMİZDE
HEYECANLA KARŞILANMIŞ, ÜST ÜSTE BASKILAR
YAPARAK 100.000’DEN FAZLA SATMIŞTIR.

vapurda intiharın eşiğinde bunalımlar içindeki Melda’nın öyküsünü anlatan roman “suspense” türünün ülkemizdeki ilk örneklerinden biridir. Vapurdan Atina’da inen Kemal ve Melda’nın öy-
küsüne Haluk’u bir suçlu olarak izleyip yakalayaca-
cak polis görevlisi Hilmi de karışacaktır.

İlhan Engin’in romanı suç ve muamma öğele-
rinin psikolojik derinliğine inen yapısıyla ve insa-
nın kaderinden kaçamayacağı savını doğrulayan temasıyla Türkiye’de polisiye yazın içinde ilginç ve özgün bir çalışmadır ve ne yazık ki ne yayım-
landığı dönemde ne sonraki dönemlerde hak ettiği ilgiyi görebilmiştir.

Sezai Solelli (1914-1979), lise öğrenimini tamamladıktan sonra gazeteciliğe başlamış, uzun yıllar Türkiye Yayınevi’nde kendisinden daha önce söz ettiğimiz Cemil Cahit Cem ile birlikte yayınevinin dergilerini yönetmiş; 1960’tan sonra *Hayat* ve *Ses* dergilerinde, sonra *Hürriyet* gazete-
sinde çalışmıştır.

Solelli, 1954’te Türkiye Yayınevi’nce yayımla-
nan ve içinde pek çok polisiye romanında yayım-
landığı “Günün Kitapları” dizisini de yönetmiş ve bu arada yazdığı *Bir Kadın Arıyorum*, *Kadınlar Merdiveni* ve *Yorgun Kadınlar* isimli üç romanı da bu dizide yayımlanmıştır.

Solelli’nin bu üç kitabı da polisiye kurgunun egemen olduğu yapıtlardır ancak sonuncu romanı *Yorgun Kadınlar* hem kurgu hem konu olarak başarılı bir polisiye romandır.

İsveçli ünlü polisiye roman yazarları Per Wahlöo ve Maj Sjöwall’in ünlü dedektifi Martin Beck’i ilk kez Türkçeye çevirip Türk polisiye ro-
man meraklılarına tanıtan Aydın Arıt (1926-2003) kıymeti bilinmeyen polisiye yazarlarımızdandır. Aydın Arıt’ın ilk polisiye romanı 1959’da *Yeni İstanbul* gazetesinde tefrika edilen *Siyamlı İkizler* isimli romanıdır. Ancak 2006’da yayımlanabilmiş-
tir (İnkılâp Kitabevi).

Yazarın *Sapıklar* adlı diğer polisiye romanı-
sa 1959’da Ceylan Yayınları tarafından basılmış

ve 2005'te tekrar okurla buluşmuştur (İnkılâp Kitabevi). Bu iki romanın yanında basılmamış bir üçüncü romanı *Gemi* de 2005'te yine İnkılâp Kitabevi'nce yayımlanmıştır.

Aydın Arıt, ölümünden sonra yayımlansa da yazdığı üç polisiye romanla Türk polisiye yazının da belli bir aşamayı işaret eden bir yazar olarak her zaman anılmayı hak eder.

Yine gereği kadar değerlendirilmediğine inandığımız bir yapıtın sahibiyse Zühal Kuyaş (1925-2015)'tir.

Türkiye'deki telif polisiye romanlar hakkında yaptığımız kapsamlı bir çalışmada kişisel olarak en keyifli okuduğumuz romanlardan birinin onun eseri *Sonuncu Oda* olduğunu belirtmek isteriz. Bu yapıtın hakkı olan ilgi ve dikkati çekmemesini de yadırgadığımızı eklemeliyiz. Türkiye'de son yıllara gelinceye kadar "polisiye roman" yazılmadığını söyleyenlerin *Sonuncu Oda*'yı bulup okumalarını öneririz.

İncelediğimiz dönemin sonlarında yazılmış başarılı polis romanlarından biri de Ümit Kıvanç'ın dikkate değer siyasi polisiyesi *Bekle Dedim Gölge*ye adlı yapıttır.

Kıvanç'ın kitabında olay bir cinayetle başlar. Gazeteci Erdinç, izinli olan polis muhabininin yerine gittiği cinayet mahallinde, gençliklerinde beraber siyasal eylemler yaptıkları Esra'yı görünce öldürülenin kendi gruplarından Erdal olduğunu anlar. Bu ilginç olayın gelişmesinde polisiye kurgu başarılıdır; kişiler de iyi ifade edilmiştir. Erdinç, Esra, emekli Sadık Paşa, cinayet tahkikatını yapan komiser, Erdal'ın komşusu iki ihtiyar kadın; Erdal - Esra - Ersin üçlüsünün gizemli ilişkileri edebi bir tatla pişirilip kotarılarak okur önüne konulmuştur.

ÜMİT DENİZ'İN MURAT DAVMAN'I

Türk polisiye roman yazarları arasında en ilginç olanlarından biri hiç kuşkusuz Ümit Deniz'dir (1922-1975). İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde ve Hukuk Fakültesi'nde bir süre okumuş ve 1941'den itibaren gazetecilik yapmıştır. En son çalıştığı gazete *Milliyet*'tir. Yaptığı röportajlarla ve gezi yazılarıyla ünlenmiştir; film senaryoları yazmış ve film seslendirmelerinde de çalışmıştır.

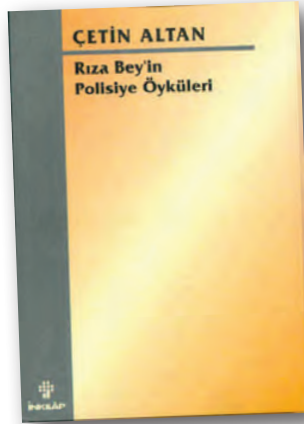
Ümit Deniz, renkli bir tiptir. Reşat Ekrem Koçu, İstanbul Ansiklopedisi'nde kendisini şöyle tanıtır: "Akrânı arasında seçkin bir kalem sahibi oldu. Heyecanlı, güzel konuşur, gazetecilik mesleğinin bütün vasıflarına sahip, muhitinin daima sevilen bir simasıdır. Ortanın üstünde uzun boylu;

TÜRK POLİSİYE ROMAN YAZARLARI ARASINDA EN İLGİNÇ OLANLARINDAN BİRİ HİÇ KUŞKUSUZ ÜMİT DENİZ'DİR (1922-1975). İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İNGİLİZ DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜNDE VE HUKUK FAKÜLTESİ'NDE BİR SÜRE OKUMUŞ VE 1941'DEN İTİBAREN GAZETECİLİK YAPMIŞTIR. EN SON ÇALIŞTIĞI GAZETE *MİLLİYET*'TİR. YAPTIĞI RÖPORTAJLARLA VE GEZİ YAZILARIYLA ÜNLENMİŞTİR; FİLM SENARYOLARI YAZMIŞ VE FİLM SESLENDİRMELERİNDE DE ÇALIŞMIŞTIR.

görünüşü heybetli; hayli zamandan beri çenesinde Fransız kesimi sakallıdır; yıl boyunca yakasında taşıdığı karanfil alamet-i fârikası gibidir."³

Ümit Deniz'in bütün polisiye romanlarının tek kahramanı gazeteci Murat Davman'dır. Anasının deyimiyle rahmetli babası "adam olsun" diye Avrupalara okumaya göndermiş ama o Bâb-ı Âli'ye kapılanıp gazeteci olmuştur. Gazetenin idealist ve gazeteci hamurlu patronu "Naci Baba", Murat Davman'ın babasının arkadaşıdır. Bu eski tanışıklık Naci Baba'yla Murat Davman arasında özel bir ilişkiye neden olur; Murat Davman özel röportajlar için sık sık yurtdışına gönderilir.

Kendisi babadan zengin olduğundan pek para sıkıntısı çekmez ama gazeteci arkadaşlarının para sıkıntısını iyi bilir.

Murat Davman röportajcı, Ümit Deniz'in söyleyişyle "röportör"dür. Bu işini köşeyazarlığına değişmez. Savaş muhabirliği dahil meşakkatli pek çok işten biraz da şansının yardımıyla başarıyla çıkmıştır. Halkın tanıdığı ünlü bir gazetecidir.

Kendi anlatımıyla 1.85 boyundadır; kilosu değişir; ilk polisiye romanlarda 85 kilodur; sonra herhalde Ümit Deniz'in artan kilolarına paralel olarak 90, 95 ve son romanında 100 kilo olur ama "vücudunda bir gram yağ yoktur".

Çok sevimlidir; kadınlar ona bayılır; diline "ASPAVA" sözcüğünü pelesenk etmiştir. Bu sözcük, "Allah Sıhhat, Para, Aşk Versin. Amin" cümlesindeki kelimelerin baş harflerinden türemiştir.

Ünlü Murat Davman'ın ilk görüldüğü polisiye roman 1957'de yayımlanan *Ölüm Perdesi*'dir. 1957'den ölmeye bir yıl önceye yani 1974'e kadar yayımlanan Murat Davman polisiyeleri 11 tane olup isimleri ve yayın tarihleri şöyledir: *Ölüm Perdesi* (1957), *Yalvarırım Yetişin* (1959), *Sessiz Harp* (1960), *Yakut Gözlü Kedi* (1961), *Kanlı Kolyeler* (1962), *Azrail'in Habercisi* (1963), *Gece Gelen Ölü* (1964), *Casuslar Savaşı* (1966), *İstanbul Tehlikede* (1970), *İki Kere İki Eder Oniki* (1971), *Tanrının Gözyaşları* (1974).

Ümit Deniz'in kitapları tertemiz bir Türkçe ve akıcı bir gazeteci diliyle yazılmıştır. Sıkılmadan okunurlar. Kahramanımız, aşktaki başarıları çok abartılıysa da yine de çok sevimlidir. Kanımız, kendisi de renkli bir kişi olan Ümit Deniz'in gerekli zamanı ayırması ve biraz daha ayrıntıya dikkat ederek ve önyargılardan kurtularak yazması halinde çok daha başarılı olabileceğiydi. Belki çok genç ölmeseydi bu çizgiyi yakalayabilirdi.

ERHAN BENER, PINAR KÜR, ÇETİN ALTAN VE EMRE KONGAR'IN POLİSİYE ROMANLARI

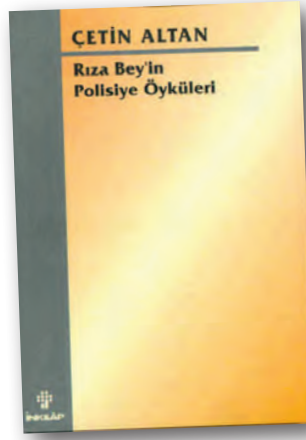
Hikmet Erhan Bener (1928), 1950 sonrası Türk edebiyatının özgün ve önemli isimlerinden biridir. Roman, öykü, tiyatro eseri, anı, biyografi alanlarında yapıtlarıyla tanınmış, bu eserleri yabancı dillere çevrilmiş ve çeşitli ödüller kazanmıştır.

Erhan Bener, romanlarında insanları kendi küçük dünyaları içinde sıkıntıları, umutsuzlukları, cinsel bunalımları ve özellikle yalnızlıklarıyla anlatır ve Fethi Naci'nin dediği gibi yazar, "*bireyi anlatmayı başlıca amaç belleyince, yapıtları psikolojik gerçekliği olan insanlarca dolar; bunların hepsi kendi özel yaşamları, sorunları, dünyaya ve diğer insanlara özgün bakış açıları olan kişilerdir.*"⁴

Yazarın polisiye roman olarak tanımlayabileceğimiz iki romanından ilki 1960'ta yayımlanan *Loş Ayna* (Varlık Yayınları) isimli eseridir.

Erhan Bener bu yapıtında, kurban ve katil ilişkisini, kişilerin iç dünyasını ustalıkla çözümlererek anlatır; bu yapıtıyla Boileau - Narcejac ikilisinin Fransa'da öncülüğünü yaptığı "suspense" türünün ülkemizde başarılı bir örneğini verir.

Yazarımızın polisiye roman kapsamına alabileceğimiz ikinci yapıtıysa ilk polisiye romanından 33 yıl sonra yayımlanan *Anafor* (Bilgi Yayınevi) adlı yapıtıdır. Bu roman, Erhan Bener'in diğer yapıtlarıyla pek benzerliği olmayan bir eserdir. Yazar bu kitabında diğer eserlerinde olduğu gibi, kişilerin psikolojisini ana tema olarak ele almaz. Roman tam anlamıyla Türkiye koşullarına çok iyi uyarlanmış bir "thriller" örneğidir. Olaylar baş döndürücü bir tempoda gelişir. Başlangıçta 1990'ların ortamında kişilerin, değişen ülke ve dünya koşulları karşısında düştükleri şaşkınlıkları, içinde bulundukları çözümsüzlükleri; kişisel doyumsuzlukları ve arayışlarını irdeleyen klasik

bir Bener romanı gibi başlayan kitap, olayların gelişmesinde uluslararası mafyanın da karıştığı ilginç entrikaların boy gösterdiği ve bütün öğeleri yerli yerine oturmuş bir polisiye romana daha doğrusu bir “thriller”a dönüşür. Yazar bu romanını yazarken çok eğlendiğini belirtmektedir. Her şeye karşın *Anafor*, yazarın kendini yenileyebilmesinin, daha doğrusu başka bir edebi alana uyum sağlabilmesinin başarılı bir örneğidir.

Son 50 yılın usta gazetecisi, alışılmışın dışındaki siyasetçisi; roman, deneme ve oyun yazarı; düşün adamı Çetin Altan’ın özellikle gazete makalelerini okuyanlar kendisinin polisiye romana ilgisinin ne kadar kuvvetli olduğunu bilirler. Yazar bu ilgisini bizzat polisiye öyküler yazarak da göstermiştir. Bu öyküler *Rıza Bey’in Polisiye Öyküleri* adı altında 1985 ve 1998 yıllarında iki kez basılır. Öyküler kitaplaşmadan önce Çetin Altan’ın çalıştığı gazetelerde yayımlanmıştır.

Çetin Altan’ın bu öykülerindeki kahramanı Rıza Bey; ufak tefek, yirmi beş yıl uzak yol gemilerinde telsizcilik yapıp artık emekli olmuş, karısı öldüğünden evinde tek başına yaşayan ilginç bir kişidir. Uzak denizlerdeki uzun seferlerinde yazdığı polisiye öykülerini gemi personeline parça parça verip okutarak ve öykülerin ilginç finalini biraz nazlanarak vererek amatör polisiye roman yazarlığına başlayan Rıza Bey’in, emeklilik yaşamında, ekip biçtiği küçük bahçesi dışındaki tek meşgalesi bir iki kadeh rakı içmek ve polisiye öykü yazmak olur; sonunda bir polisiye roman yazarı olarak ün kazanır.

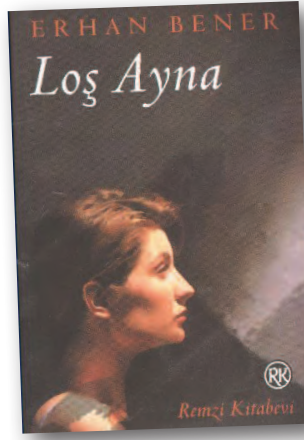
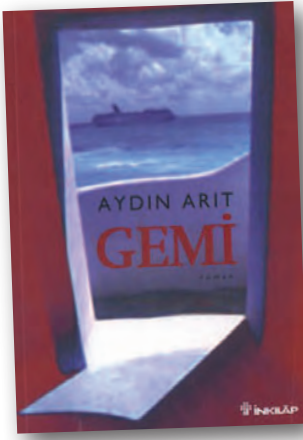
Çetin Altan, o güne kadar Türk yazınında pek örneği olmayan ve bugün için de Ahmet Ümit ve Celil Oker dışında yine pek benzeri görülmeyen “polisiye kısa öyküleri” ilk kez kaleme alan bir öncüdür. Kanımızca polisiye kısa öykü, polisiye romana göre, kısa bir metin içinde kurgulama ve sonuca gitme gerekliliğinden dolayı çok daha zor olan bir edebi uğraştır. Altan, *Rıza Bey’in Polisiye*

Öyküleri’nde bunu çok başarılı bir şekilde gerçekleştirebilir. Yine polisiye edebiyatında niteliklisine zor rastlanan mizah öğesi Çetin Altan’ın öykülerinde başat bir unsurdur. Örneğin 66 yaşındaki emekli PTT personel müdürü Remzi Suyugül’ün Rıza Bey’e telefon açıp, “Ben iki kişiyi öldürdüm, hadi bulun bakalım!” diye meydan okumasına karşın Rıza Bey’in cinayetleri hemen aydınlatmasındaki “ironi” polisiye yapıtlarda zor rastlanan bir olgudur.

1950 sonrası Türk edebiyatının roman ve öykü dalında önemli isimlerinden Pınar Kür, polisiye romanın baştan çıkarıcı cazibesini eserlerinde kullanmaktan çekinmeyen bir edebiyatçıdır. Kür’ün polisiye romana ilgisine bir kanıt da kanımızca Türkçedeki en başarılı Agatha Christie tercümesinin çevirmeni olmasıdır. Agatha Christie’den yaptığı *Roger Ackroyd* çevirisi yanında polisiye romanın büyük isimleri Patricia Highsmith, Morris West ve ilginç yazar Ian McEwan’dan da çeviriler yapmıştır.

Kür’ün polisiye kurgulu eserlerine ilk örnek 1979’da yayımlanan *Asılacak Kadın* (Bilgi Yayınevi) adlı yapıttır. Yapıt, Ebruzâde Hüsrev Bey’in karısı Melek ve Melek’e âşık olan Yalçın tarafından öldürülmesinin öyküsüdür. Öykü, Melek için idam kararı veren hâkim, idama mahkûm edilen Melek ve âşığı Yalçın’ın ağzından anlatılır.

Biçem olarak çok yetkin bir anlatımın egemen olduğu bu yapıt için klasik bir polisiye roman demek tartışılabilir bir konudur. Kanımızca yapıt, bir suçun öyküsüdür ve suçun işlenmesinin nedenlerini ortaya çıkaran açıklamalar verilirken cinayeti saran muamma da çözülür. Cinayeti kimin işlediği bellidir ama buradaki önemli husus; yapıttaki muamma ögesinin, geleneksel “Katil kim?” romanlarındaki gibi cinayeti kimin işlediğinin ortaya çıkarılmasını amaçlamamasıdır; romanda cinayete giden gelişmeler ve cinayet nedeni yapıttaki muammayı oluşturur.

Yazarımızın 1986'da yayımlanan özgün eseri *Bir Cinayet Romanı* (Can Yayınları) ise ilk yapıta göre polisiye roman niteliği daha belirgin bir eserdir. Yazar bu yapıtında polisiye romanın kurgu tekniğini kullanıp bir cinayet romanı kaleme almıştır. Ancak Kür'ün bu yapıtı, bir taraftan geleneksel "Katil kim?" sorusuna yanıt ararken bir taraftan da romanı aracılığıyla *polisiye roman* üzerine üst kurmaca diyebileceğimiz bir çalışma niteliğindedir. Bu niteliğiyle Türk edebiyatında ve yazarın kendi yazın serüveninde yeni arayışlara bir örnektir ve yetkin eleştirmenimiz Füsun Akatlı'nın deyişiyle "postmodern doğrultuda yeni bir aşamayı" oluşturmaktadır.⁵

Özellikle toplumbilim konusunda çalışmalarıyla tanınan biliminsanımız Emre Kongar, 1989'da ilk ve tek romanını kaleme aldı. Bu, Kongar'ın toplumsal eleştirilerini dolaylı yoldan vurgulamak için seçtiği bir yoldu ve keyifle okunan bir yapıt ortaya çıktı. Yazar, *Hocaefendi'nin Sandukası* adını verdiği yapıtında kurguyu polisiye romana yakışır tarzda kurmuştu. Kitabın kahramanı Hocaefendi tarihi bir kişilik olup Fatih Sultan Mehmet'in hekimbaşısı Musevi asıllı Yakup isimli kişiydi. Fatih'in ölümünden sonra yeniçerilerin, padişahı zehirlediği iddiasıyla onu parçalayarak öldürdüğü tarihlerde yazar. Hekimbaşı Yakup, Kongar'ın kitabında da bir Venedik casusuydu ve Papa tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nda karışıklık yaratmak için gönderilen ajan provakatördü ve hoca olarak medreselerde ders verme olanağını da elde etmişti. Bu arada onun gizli emellerini anlayan medrese öğrencilerinden Raşid ve arkadaşları bir gizli örgüt kurarak onunla mücadeleye karar verirler ve gizemli sandukasının sırrını çözme kararıyla kararlaşırlar.

Kitap bu kurgu içinde ilerlerken cinayetler birbirini izler, örgüt içinde Hocaefendi'nin casusları vardır ve gizli örgüt elemanları birer birer gizemli

bir şekilde öldürülür; Kongar bu alegorik yapıtını başarılı bir polisiye roman gibi sürdürür ve bu kurgu içinde ironi dolu mesajını verir. Romanda cinayet, gizem başat unsurlar olduğu gibi İslami değerler, ekzistansiyalizm, diyalektik simgesel anlatımlarla birbiriyle ilişkilendirilir, dönemin ilginç inancı Hurufilik okura anlatılır ve Fatih dönemi politik sorunları, bu ilginç Sultan'ın siyasi düşünceleri ve gayeleri pek çok tarihi romanda olduğu gibi anakronik yanlışlara düşmeden verilir. Bütün bunlar yapılırken kitabın yazıldığı günlerdeki Türkiye'nin aktüel sorunlarına da atıfta bulunan yazar, kitabı aracılığıyla keyifli bir toplumsal eleştiri de yapar ve romanın başındaki tanıtım yazısındaki ironi bütün kitap boyunca devam eder.

Emre Kongar muhakkak ki bir polisiye roman yazmayı amaçlamamıştır ama bu romanla amaçladığı mesajı vermek için polisiye kurguyu başarıyla kullanmıştır.

Türk polisiye romanının 1929-1990 arası gelişmesini ana hatlarıyla verdiğimiz bu yazımız herhalde bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olan birçoklarının hep söyledikleri, "*Türkiye'de polisiye romanın bir geçmişi olmadığı, Türkiye'de polisiye roman yazılmadığı*" şeklindeki safsatanın geçersiz olduğunu gösterecektir.

NOTLAR

- 1) Bakınız Not:47
- 2) Afif Yesari, Hengâme, İstanbul 1979, s. 98-99.
- 3) Reşat Ekrem Koçu, İstanbul Ansiklopedisi, Cilt:8, İstanbul 1966, s.4394.
- 4) Fethi Naci, *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişim*, İstanbul 1981,s.387
- 5) Füsun Akatlı, *Bir Cinayet Romanı*, Cumhuriyet gazetesi, 16 Mart 1989

90'LARDAN BUGÜNE

"TÜRKİYE'DE POLİSİYE YAZILMIYOR, ENTRİKA FELAN YOK YEA!" ALGISINI ARTIK KIRMIŞIZDIR HERHALDE. SEVDANIZ 227B, NE OLUR NE OLMAZ HÂLÂ VIRVİR EDENE DENK GELİRSENİZ, "AHA, BU SADECE 1990'DAN İTİBAREN..." DİYEREK BURNUNUN DİBİNE DAYAYIVERMENİZ İÇİN HİÇBİR ZAHMETTEN KAÇINMADAN AŞAĞIDAKİ, MAALESEF YETERSİZ KAYITLAR YÜZÜNDEN EKSİKLİ KALAN LİSTEYİ, SÜRCÜLİSAN ÖZÜRLERİYLE HAZIRLADI, BUYURUN:

Ercan Akbay: *Erkekler Ağlamaz, Tilki Tilki Saat Kaç, Ten Kokusu, Fotoğrafçılar Kulübü, Akılçelen*

Cem Akaş: *Kant Kulübü*

Ali Cevat Akkoyunlu: *Hedef İblis*

Başar Akşan: *5, Standart, Ölümçül Ziyafet*

Murat Aloğlu: *Girdap*

Selçuk Altun: *Kurşun Lezzeti, Annemin Öğretmediği Şarkılar*

Hüsnü Arkan: *Ölü Kelebeklerin Dansı, Menekşeler Atlar Oburlar*

Kaan Arslanoğlu: *Öteki Kayıp*

Cihangir Artun: *Dön Evine Bırak Esrarı*

Oğuzhan Aslan: *Kıyamet Günlüğü*

Nuray Atacık: *Fener Balığı*

Sibel Atasoy: *Venüs Bağlantısı*

Doruk Ateş: *Ölü Doğanlar, Mabet*

Taner Ay: *Marsyas'ın Cesetleri*

Esmahan Aykol: *Kitapçı Dükkânı, Kelepir Ev, Şüpheli Ölüm, Tango İstanbul*

Osman Aysu: *Havyar Operasyonu, Kurt Sığınağı, Sır Duvarı, Mavi Beyaz Rapsodi, Sorguç, At Kuyruklu Adam, Cellat, Lenin'in*

Mangası, Çöl Akrebi, Yanık Yüz, Karanlıkteki Fısıltılar, Kuşkunun Ötesi, Şeytanın Maskesi, Nemrut'un Gazabı, Ayışığı, Londra-Moskova Hattı, Bir Aşk Masalı, Güvercin Kayalıkları, Miras, Odak Noktası, Yazar ve Aşkı, Terörün Gölgesinde, Bıçak Sırtı, Taş Plak, Aşk Oyunu, Yedinci Uzam, Tilkiler Savaşı, Saklı Gerçek, Darbe, Doğum Günü 15 Aralık, Kuş Kafesi, Sevdim Bir Genç Kadını, Leoparın izleri, Korku Evi, Şantaj, Kuşku Zinciri, Tutkunun Esiri, Karanlıklar Hâkimi, Osman Hilmi Efendi'nin Laneti, Puslu Anılar, Yüreğimde Yare Var, Kayıp, Özgürlük Tuzağı, Travma, Ölüm Oyunu, Ahtapotun Kolları, Kanlı Pazar, Elisa, Cinayet Sancısı, Cennete Açılan Kapı, Kayıp İncil, Kutsal Resim, Vahşi Tutku, Uzun Gece, Çifte Tehlike
Gülce Başer: *Bir Ceset Bir Söz*

Ali Bayram: *İntiharda Polis, 13'ünde Kadın Olmak, Arsine, Kuğulu Park Cinayetleri, Tanrı'nın Beğenmediği Kadın, Çingene Kızı Düşlem, O Gece Özel Harekat, Atakule Cinayetleri*

Ünal Bolat: *Cinnet, Gülcan*
Hüseyin Bul: *Paralel Cinayetler*
Hasan Bulut: *Bir İntikam Polisiyesi*
Coşkun Büktel: *Fiyasko*
Alper Canıgüz: *Oğullar ve Rencide Ruhlar, Tatlı Rüyalar, Gizli Ajans, Cehennem Çiçeği, Kan ve Gül*
Hava Gülbeyaz Coşkun: *Mavi Gözlü Adam, Mazideki Sırlar, Arayış*
Cenk Çalışır: *Satranç Cinayetleri, Zehr-i Katil, Oyun İçinde Oyun, Kan Yağmuru, Kilit Operasyonu, Her Temas Bir Öykü Bırakır-1*
Alev Çalışkan: *Ateşin Ortasına, DejaVu*
Yeşim Çankaya: *İçimdeki Zehir*
Gonca Çiftçiogulları: *Karanlığın Sesi, İntikam Yolcusu, Güneşin Kızı, Ateşle Dans*
Murat Çulcu: *Fakuli*
Aliyar Dengiz: *Baba Oğul ve Hayal*
Gençosman Denizci: *Buz Yüreklere, Kanlı İcat, Formülün Peşinde*
Erkut Deral: *Kötü Ölü, Gece Gelini*
Çağan Dikenelli: *Kör Fahişe Bıçağı, Yürek-söken Cinayetleri, 2042 Sıfır Yılı*
Suat Duman: *Cinayet Mevsimi, Müruruza-man Cinayetleri, Dünyanın Leşleri*
Cenk Eden: *Rüzgarsız Şehir*
Hüseyin Ekinci: *Ölümler Yalan Söyler*
Ayşe Erbulak: *Çok Şekerli Ölüm, Limoni Ölüm, Ödüllü Ölüm, Anne Bak Kim Geldi? Dokuz Oda Cinayetleri, Cinayet Sınıfı Başkanı*
Erdal Erkut: *Komiser Agnes*
Yunus Emre Eroğlu: *Kana Davet, Hasta Şehir*
Günay Gafur: *Kuklacı, Kâhin*
Arkın Gelişin: *Bir Seri Katilin Günlüğü, Kansız, Apokalips*
Engin Geçtan: *Kırmızı Kitap*
Müjdat Gezen: *Meşhur Yenikapı Cinayeti*
Can Giray: *Bor Büyüsü, Deniz Kokusu*
Necati Göksel: *Hayat Askıda, Kara Kadife, Kayıp Yolcu, Saatçi Peygamber, Gece Gündüz, Hayallerim Senin Olsun*
Enver Günsel: *Kırık Kanatlar, Bay Ayak-kabı Cinayetleri*

Öymen Gür: *Teşebbüs, Gayesizler*
Deniz Gürsoy: *İlk İntikam*
İsmail Güzelsoy: *Seni Seziyorum, Ruh Hastası, Sincap*
Hikmet Hükümenoğlu: *Kar Kuyusu*
Fatih Şahin Işık: *Semazeni Öldürmek, Mülteci Sevda, Kesik Çayır*
Nurhan Işkın: *Katilin Özü, Geçmişten Gelen Cellat*
Mehmet Murat İlhan: *Antikacı Aragon'un Günlüğü, Paris'in Altındaki Güller*
Hakan Karahan: *19, Azrail*
Ahmet Karcılar: *Yağmur Hüzünü, Gülden Kale Düştü, Akrep ve Semender, Anonim Kitap, Fotoğraf Hikâyeleri, Mavinin Reddi*
Mehmet Kartal: *Şeytan Dönemeci, Kızıl Havuzlar Cehennemi, Köpek Kardeşler Çetesi, Suçun Piçi, Gecenin Gözleri*
Ali Erkan Kavaklı: *Mafya Kısacasında Vurgun, İntikam, İtiraf Ediyorum, Cehennem Vadisi*
Alper Kaya: *08.00, Yüzüncü Haber, Kaçak, Tanrı Misafiri, Valiz*
Ayla Koca: *Kayıp Ruh & Yitik Beden, Kayıp Kurban*
Sibel Köklü: *Yalan Dünya, Aşka Vakit Yok, Geçmişe Kapanan Kapılar*
Pınar Kür: *Bir Cinayet Romanı, Beşinci Mevsim, Cinayet Fakültesi*
Birol Oğuz: *Siyah Beyaz, Siyah Mavi, Siyah Kırmızı*
Rıza Kıracı: *Cin Treni, Londra'da Hoş Cinayet*
Baki Koşar: *Kilidi Sırlı Anahtar*
Reha Mağden: *Yazgıların Tabletleri*
Murat Menteş: *Dublörün Dilemması, Korkma Ben Varım, Ruhi Mücerret*
Celil Oker: *Çıplak Ceset, Kramponlu Ceset, Bin Lotluk Ceset, Rol Çalan Ceset, Son Ceset, Bir Şapka Bir Tabanca, Beyaz Eldiven Sarı Zarf, Yenik ve Yalnız, Ateş Etme İstanbul, Sen Ölürsün Ben Yaşarım*
Hesna Onbaşı: *Süleyman'ın Kuyuları*
Olca Önder: *Gölgedekiler*
Altay Öktem: *Bu Kitaptan Kimse Sağ Çıkamayacak, O Adam Babamdı*

Yaprak Öz: Berlinli Apartmanı, Tilki Baykuş Bakire, Şeytan Disko
Hayri Özdemir: Ateş Yolu
Fatih Özgüven: Esrareniz Bay Kartaloğlu
Ulaş Özkan & Emrah Poyraz: Uzunyuva'da Uyanış
Mahir Öztaş: Bir Arzuyu Beslemek
Ali Parlar: Metrodaki Yabancı
Canan Parlar: Sıfır Baskı
Verda Pars: Kadın Cinayetleri
Aslı E. Perker: Cellat Mezarlığı
Musa Polat: Kadınlar Mezarı Karakuş, Sandıkçı
Elçin Poyrazlar: Gazetecinin Ölümü, Kara Muska
Mustafa Resa: Kayıp Kızlar Üçgeni
Tuğba Sarıunal: Nakil, Sanrı, Paranoya, Akıl Tutulması
Başak Sayan: Ölü Kuşların Sessizliği
Emrah Serbes: Her Temas İz Bırakır, Son Hafriyat
Ender Sevinç: Kod Adı Majestik
Algan Sezgintüredi: Katilin Şeyi, Katilin Meselesi, Katilin Uşağı, Katilin Şahidi, Makulün Şansı
Mehmet Murat Somer: Peygamber Cinayetleri, Buse Cinayeti, Jigolo Cinayeti, Peruklu Cinayetler, Huzur Cinayeti, Ajda'nın Elmasları, Kader'in Peşinde
Barış Soydan: Boruotu Cinayeti, Cemaatçinin Ölümü
Ahmet Sönmez (Jake W. Stephenson): Brüksel Lahanası, Ankara Tavası, Vaşington Portakalı, 1974, Rezil Fabrikatör Dosyası, Kaçak Mercedes Dosyası
Genco Sümer: Feneryolu Cinayetleri
Şule Şahin: Kopmuş İp
Piraye Şengel: Gölgesiz Bir Kadın, Ayçöregi, Miralay Çıkmazı
Derviş Şentekin: Beş Parasızdım ve Kadın Çok Güzeldi, Beş Parasızdım ve Katilimi Arıyordum
Şebnem Şenyener: Bir Türk Casusunun Mektupları, Dansözün Ölümü
Sinan Tanyıldız: Elveda Ankara

Nihan Taştekin: Kertenkelenin Uykusu, Yağmur Başlamıştı, Karganın Güldüğü, Zeval
İhsan Tavşancıl: Deligüllü
Armağan Tekdöner: Dans Yarışması, Çırak, Ceza Kuşağı Muhammed
Akif Toktaş: Takıntı, Aşkdan da Öte
A. Emin Tolga: Kâbus, Hipnoz, Dilsiz, Soğuk, Sis
Ahmet Tulgar: Volkan'ın Romanı
Armağan Tunaboğlu: Yıldız Cinayetleri, Resim Cinayetleri, Konsey Cinayetleri, Karakol Cinayetleri
Gökçe İspi Turan: Arabada Kim Var? Âdem Âdemoğlu'nun Tek Muzafer Günü, Güve Yeniği
Esra Türkeku: Kapalıçarşı Cinayetleri, Cadibostanı Cinayetleri
Yıldırım Üçtuğ: Şah-Mat ve Ölüm, Çapraz Ateş
Ersan Üldes: Aldırılmış Çocuklar Örgütü
Cüneyt Ülsever: Hacı, Topal Devrimci Cinayeti, Hisarüstü Cinayetleri, Ayna Paramparça, Efendi ve Köle
Ahmet Ümit: Çıplak Ayaklıydı Gece, Bir Sis Böler Geceyi, Agatha'nın Anahtarları, Şeytan Ayrıntıda Gizlidir, Masal Masal İçinde, Sis ve Gece, Kar Kokusu, Patasana, Kukla, Ninatta'nın Bileziği, Aşk Köpeklik-tir, Beyoğlu Rapsodisi, Kavim, Bab-ı Esrar, İstanbul Hatırası, Sultanı Öldürmek, Beyoğlu'nun En Güzel Abisi
Ferhat Ünlü: Buzdan Gözyaşı, Bir Gölgenin İntikamı, M.A.T, Kötü Roman
Suphi Varım: Kâbus, Gölge, Düello, Karanlıkta İki Ceset, Simirna Kızılı, Karanlığın Kızıl Geçidi
Çağatay Yaşmut: Beyoğlu Çıkmazı, Şarkılar Susunca, Beni Yavaş Öldür, Kadıköy Cinayetleri
Selim Yeniçeri: Enigma
Müzeyyen Yılmaz: Kod Adı: Ceyda
Önay Yılmaz: Poseidon'un Laneti, Ölüm Deltası, Heybeliada Cinayetleri, Senin de Canın Yanacak

Dünyanın Polisiye Haritası

2017

**9 aralık
20 ocak**

İstanbul Bilgi Üniversitesi
santralistanbul Kampüsü

Eğitim İçeriği:

9 Aralık 2017: Polisiyenin doğuşu, dedektifler ve yardımcı dedektifler
Eğitmen: Zeynep Rade

16 Aralık 2017: Polisiye ve Siyaset
Eğitmen: Gülce Başer

23 Aralık 2017: Casusluk Polisiyeleri
Eğitmen: Cenk Çalışır

6 Ocak 2018: İskandinav Polisiyeleri
Eğitmen: Ceyhan Usanmaz

13 Ocak 2018: Polisiye çizgiromanlar
Eğitmen: Ayşe Erbulak

20 Ocak 2018: Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de polisiye
Eğitmen: Erol Üyepazarcı

Koordinatör: Özlem Özdemir

Süre: 6 Hafta, 18 saat *Cumartesi günleri 13:00-16:00 saatleri arasında

Ücret: 550 TL (KDV Dahil)

*Kredi kartına 2 taksit imkanı uygulanır.

Kayıt: bilgi-egitim@bilgi.edu.tr
(0212) 311 7171

“ÖTEKİ” SAFA İLHAMİ SAFA’NIN FANTASTİK POLİSİYELERİ

İLHAMİ SAFA’NIN, TEFRIKA OLARAK YAYIMLANAN ROMANLARININ SEKİZ TANESİ, 1943-45 YILLARI ARASINDA İSTANBUL MAARİF KİTAPHANESİ TARAFINDAN YAYIMLANMIŞTIR. BU ROMANLARIN DÖRDÜNDE “BEHÇET SAFA” MÜSTEARINI KULLANAN YAZARIMIZ, ÜÇ TANESİNDEYSE KENDİ ADINI KULLANMAYI TERCİH ETMİŞ. DAKTİLO LEMAN’DAYSA YAZAR İSMİ HİÇ YER ALMIYOR.

*Oğlum İlhami üç yaşında melek
Şimdilik tûl-i ömrü bence dilek
Ben büyütsem derim bu yavrucağı
Ah bilmem ki çok görür mü felek?*

Şair İsmail Safa bu dize-leri yazdığı 1898 yılında veremdi; Abdülhamit’in gazabına uğrayıp Sivas’a sürülmek üzereydi. Felek, oğlu İlhami’yi büyütmeyi şaire çok gördü. Şhide-i verem olarak andığı ilk eşinin ardından iki kızını da kaybedince hastalığı nüksetti; 20. asrın başında hayata gözlerini yumdu. Dul bıraktığı ikinci eşi Bedia Servet’e, İlhami ve Peyami adlarında iki oğul bıraktı.

İkisi de polisiye eserler verdiler. Anneleri Bedia Servet’in adından esinlenerek yarattığı Server Bedi müstear ismini gazete yazılarında ilk kullanan, büyük kardeş İlhami’dir. İlk dünya savaşı sonrasında bu takma ismi kardeşi Peyami’ye devreder. Elbette Peyami Safa, *Server Bedi* adı altında ağabeyinden çok daha bilinen eserler verdi; bugünlerde beyaz-perdede yeniden boy gösteren Cingöz Recai gibi. Ama biz bu yazıda İlhami Safa’dan bahsedeceğiz.

“Öteki” Safa bugün en çok, 1938’de *Yeni Sabah* gazetesinin kurucusu olarak tanınıyor. Vecdi Bürün’ün deyimiyle İlhami Safa’da, “*bizim akıl sır erdiremeyeceğimiz bir gazete var etmek gücü*” vardı. Öğretmenliği bıraktıktan sonra *Yeni Sabah* dışında *Son Telgraf* ve *Yirminci Asır* gazeteleri, *Hafta*, *Kültür Haftası* ve *Bıldırcın* dergilerini de yayımlayan isim oldu.

Halen İtalya’nın Elbe adasında yaşayan oğlu Behçet Safa’nın konuya yaklaşımıysa biraz daha farklı: “*Babam Babiali’de çok yoruldu. Kontrat yapmazdı, iş yürüyünce atarlardı bunu. Yeni Sabah’ı kurdu mesela. Gazete tutunca da atıldılar işten. Ya en lüks otelleri hatırlıyorum yahut küçük bir odada babamın arkasında uyuduğumu.*”

Amcasından hiç hazzetmediğini bildiğimiz ressam sayesinde, babasının Peyami’yle ne kadar zıt karakterde olduğunu da öğreniyoruz: “*Babam İlhami Safa bana anarşizmden falan bahsetmedi, kendisi de bilmiyordu ama öğrettiği şeyler çok anarşistçeydi. Bayraklara inanma derdi mesela.*”

Konuyu dağıtmak pahasına ressam Behçet Safa için bir parantez açalım. Kendisi, Beyoğlu’nun ünlü simalarından *Hayalet Oğuz*’un en yakın dostlarından. İçki sofrasında sinirlenip kaldırdığı gibi kafasını merdivene vurmuş olması, *Hayalet* ile dostluklarını etkilememiştir.

İlhami Bey, *Yeni Sabah*'ı kurduğu sıralarda, eşinin moda öğrenme hevesiyle aileyi terk edip Paris'e gittiğini biliyoruz. O sırada daha iki yaşında olan Behçet de aynı annesi gibi, evliliğini bitirip Paris'e yerleşince Hayalet, dostunu kaybettiğine çok üzülmüştü.

İlhami Safa, hayatının son döneminde yayıncılığa son verip memuriyete başlamış, ancak yine şans yaver gitmemişti. Resmi vazifesinden haksız yere uzaklaştırıldıktan sonra geçirdiği bir enfarktüs sonucu hayata gözlerini yumdu.

Safa'nın, tefrika olarak yayımlanan romanlarının sekiz tanesi, 1943-45 yılları arasında İstanbul Maarif Kitaphanesi tarafından yayımlanmıştır. Bu romanların dördünde "Behçet Safa" müstearını kullanan yazarımız, üç tanesindeyse kendi adını kullanmayı tercih etmiş. *Daktilo Leman*'daysa yazar ismi hiç yer almıyor.

ŞEYTAN /ŞEYTANIN PİÇİ

Şeytan'ın ana konusu, gizli ilimlere meraklı doktorumuz Mahir'in, Yezidilerin kayıp olduğu sanılan kutsal kitabı Mushaf-ı Reş'i ele geçirmek için Yezidilerin arasına yaptığı yolculuktur. Mahir bu kitabın izini, bir günlük sayesinde buluyor. Bir gemi kazasından sonra Mahir'in ailesinin yanına sığınan Suzan'a, gemide ölen bir adamın teslim ettiği günlüktür bu.

Romanın ana konusu Mahir'in yaptığı yolculuk ve bu yolculuğun sonrasında olanlardır diyoruz; ne var ki bu yolculuğun başlaması, 175 sayfalık romanın son 40 sayfasına kalır! Evvela Suzan'ın iç karartıcı geçmişini okuyoruz onlarca sayfa boyunca. Gemi kazasının anlatıldığı bölümden sonra da romanın neredeyse yarısı kadar yer tutan günlüğü okuyoruz, Mahir ve Suzan'la beraber.

Günlük yazarı Hasan Şefik, babasının akıbetini öğrenmek üzere sahte bir kimlikle Yezidilerin arasına karışmış, onlarla birlikte yaşamış, Melek-i Tavus, yani şeytana tapınan bu tekinsiz topluluk arasında kimliğini açığa vurmamak için epey zorlanmış biridir. Bana sorarsanız bu günlük metni de romanın ana konusuna nazaran daha derli toplu ve daha gerilimli bir öyküdür. Ama ne de olsa romanın ana karakterlerinin yer almadığı bir alt metindir bu. Dahası, yazarının akıbetini de baştan biliriz.

Hasan Şefik'in yolculuğu uzun uzun anlatılırken, Mahir'in yolculuğu es geçilir. Sonuçta Mahir döndüğünde, karısı Suzan, kardeşi Tahir'e gebedir. Fantastik roman bu ya; Tahir, Mahir kılığına girip, "Ben geldim," demiş, Suzan da kocası sanarak kaynına kendini teslim etmiştir.

Romanın sonunda iki intikam alınır. Mahir, karısının karnındaki bebeğe gizli ilimlerden öğrendiği bir metotla düzenli olarak yılan zehri tatbik eder. Zehir, doğacak bebeği ya insanüstü bir varlık haline getirecek ya da "şeytanın piçi" olmasına yol açacaktır. İkinci intikam, Yezidilerin Mahir'den aldığı intikam, romanın da son noktası olur.

Devam romanı, *Şeytanın Piçi*, Suzan'ın oğlunun öyküsüdür; ilk romandaki avântür tarz, yerini polisiye kurguya bırakmıştır. İstanbul'da uğursuz bir köşkte, boş odalardan gelen tekinsiz sesler dolayısıyla medyumların araştırmalarına tanık oluruz. İşlenen cinayetle birlikte elbette polisler de işe karışır. Gelgelelim, boğulan adamın boynundaki izler -nasıl oluyor- sa- iskelet izleridir; bu yüzden medyumlar da çabalarını sürdürürler. İlk romanı okuyanlar için muammanın çözümü kolaydır; okumayanlarsa geçmişte olanları bu romanda kısaca öğrenirler.

Yazar, güzel bir malzemeyi, yer yer ustalıkla işlemiş, ancak kurguda önemli sıkıntılar var. Buna karşın yazarın en vaatkâr üretimi olduğunu söylemek mümkün.

AMCASINDAN HİÇ HAZZETMEDİĞİNİ BİLDİĞİMİZ RESSAM SAYESİNDE, BABASININ PEYAMİ'YLE NE KADAR ZIT KARAKTERDE OLDUĞUNU DA ÖĞRENİYORUZ: "BABAM İLHAMİ SAFA BANA ANARŞİZMDEN FALAN BAHSETMEDİ, KENDİSİ DE BİLMİYORDU AMA ÖĞRETTİĞİ ŞEYLER ÇOK ANARŞİSTÇEYDİ. BAYRAKLARA İNANMA DİRDİ MESELA."

SARAYLININ KIZLARI / BİR AŞKIN İNTİKAMI

Sündüre sündüre iki romana yayılmış bir polisiye kurguyla karşı karşıyayız. Doktorumuz Osman, bir hizmetçi tarafından ölü bulunan ev sahibinin yanına vardığı anda, olayın bir cinayet olduğunu anlayıp hizmetçiye polise gönderir. Cesetle birlikte beklerken, perdenin arkasına saklanmış güzel bir genç kız yakalar. Kız, çevreden değildir, katil olmak için de gayet geçerli sebepleri vardır.

Baş şüphelimiz, "Anneniz, kız kardeşiniz varsa onların başı için beni bırakınız," diyerek bizim doktoru her nasılsa ikna eder. Böylece doktor bu kızı cinayet mahallinden kaçırmak için olmadık işlere girişir.

Kızın, saray erkânından Ramiz Bey'in iki kızından biri olduğunu çok sonra öğrenir. Hatta Hamdune, doktorun en yakın arkadaşı Cafer'in de nişanlısıdır. Cafer, bir tren kazasında bacıklarını kaybetmiş, Doktor Osman'ı hususi bakımı için kendi evinde kalmaya ikna etmiştir. Bu tren kazası, cinayette şüpheli olarak aranan kızın öldüğü sanılan kazadır aynı zamanda. Ama tesadüfler bu kadar da değil. Öldürülen adamı bulan hizmetçi de şimdi Cafer'in hizmetçisi olmuştur. Polis de trende ölen kızın katil olmadığını anlamış, doktor ve Hamdune'nin çevresindeki çemberi iyice daraltmıştır. Aşk olmazsa olur mu! Doktor Hamdune'nin kardeşi Mesude'ye de abayı yakar arada.

Tam artık çözülür bu cinayet derken, yeni bir muamma icat eder Safa Efendi. Ramiz Bey'in köşküne her gece bir hortlak ya da vampir musallat olup merdivenden doğru Hamdune'ye, "Gel Hamdune, gelmezsen seni zorla sürükleyeceğim!" gibi tehditler savurmaya başlamıştır.

Ramiz Bey bunun bir hortlak olduğuna emindir. Bu tür hortlaklarla en iyi mücadele yöntemi, ailede yakın zamanda ölen biri oluyorsa, onun mezarına adam gönderip ölünün tehdit edilmesidir. Sorun şu ki bu yöntem bu sefer işe yaramamıştır. İki muammanın çözümü de ikinci romana kalır. *Şeytan* ikilisindeki gibi, bunun devam romanı da ilkinde göre daha başarılıdır.

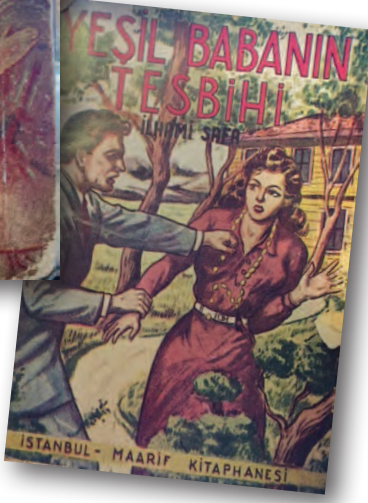
YEŞİL BABANIN TESBİHİ

Bu ilginç roman, *Şeytan* ile bir miktar benzerlik taşıyor. Bu sefer Yezidiler değil, Bektaşilerle ilgili bir hikâye anlatılıyor.

Eşref adlı tuhafiyeci bir genç, Hazani Baba adıyla bilinen bir Bektaşî'nin kızına âşık olunca, kıza yanaşmak için Bektaşî tarikatına girer. Oysa daha kısa yoldan sonuca gitmek isteyen bir rakibi, Gülsüm'ü kaçıracaktır. Eşref, Gülsüm'ü kurtarınca onunla evlenmeye muvaffak olur.

Ancak rakibi son kozunu oynamamıştır. Mersin'in meşhur üfürükçüsü Elif Hoca'ya giderek intikamını almak ister. Elif Hoca da sağ olsun, onu kırmaz; Eşref ile Gülsüm'ün bindiği gemiyi batırır.

Romanın büyük çoğunluğu, bu olaylardan yıllar sonra geçiyor. Bir çalışma masasının çekmecesinde, gizli bir bölmede bulunan bir günlük sayesinde gemi kazasından sonra geçen olayları öğreniriz.

Yeşil Babanın Tesbihi için, tam anlamıyla bir polisiye demek yanlış olur. Ancak yazarın muamma ögesini canlı tuttuğu, konuyu fazla dağıtmayıp bütünlüğü koruduğu, başarılı bir roman bu.

BİR AŞKIN PEŞİNDE (HACI ŞAKİR AİLESİNİN ESARİ)

Bir Aşkın Peşinde, bir demiryolu inşaatı için Van'a giden idealist mühendisimiz Mehmet Adil'in öyküsünü anlatıyor. Daha yol üzerinde, güzel bir kız tarafından tuzağa düşürülen Mehmet, başına sağlam bir darbe yemeden hemen önce kızın feryatlarını işitir:

"Aman Yarabbi! Onu öldürüyorsunuz!"

Kızın hem onu tuzağa düşürüp hem de ölmesinden korkması, sonradan Mehmet'in ilgisini çekecektir. Tatvan'da, bu güzel hanım, Zehra tek-rar ortaya çıkar. Mehmet'ten özür diler ve onun mutlaka İstanbul'a dönmesi gerektiğini, yoksa öldürüleceğini haber verir.

Nitekim düşmanları Mehmet'i öldürmek için türlü denemeler yapmaya devam eder. Hem Zehra hem de Mustafa adındaki bir yerli, bütün bunların sebebini bilir; ama ser verip sır vermezler. Mehmet'in ilk andan beri âşık olduğu Zehra, onu kurtarmak için uzaklaştırmaya çalışmakadır. Mustafa ise Mehmet'e karşı daha düşmanca bir tutum içindedir, ama Zehra'nın emriyle Mehmet'i kollamaya devam eder. Bütün bunların açıklaması biraz fazla basit kaçtığı için hayal kırıklığı yaratıyor.

SEMRA'NIN İKİ KOCASI

Romanın baş kısmında, kocasını öldü sanan Semra kızımızın nasıl ikinci kez evlendiği anlatılıyor. İlk kocası Fikret ne kadar ahlaklıysa, ikinci koca Raif de ahlaksızlığıyla nam salmış biridir.

İkinci bölümde Mehmet adlı kör bir adamın, bir cinayete tanık olması, ardından da meçhul bir kadın tarafından kaçırılarak alıkonulması anlatılıyor. Yazar, ilk defa kendini tutup doğaüstü hiçbir şey barındırmayan bir polisiyeye imza atmış; ne var ki vasatı aşamıyor.

DAKTİLO LEMAN'I NASIL KAÇIRDILAR?

Yazarın, 1943'te yayımlanan bu kısa romanı, Maarif Kitaphanesi serisinde yer almış. Amerika'dan nedense ülkemize sipariş edilmiş uçak planlarını ele geçirmek isteyen bir casus şebekesiyle yapılan mücadeleyi kahraman Türk polisi kazansa da şebekenin başı ele geçirilemiyor. Yazar, sonradan devam ettirmek istemiş olabilir; belki devamını yazmış da olabilir. Polisiye kurguya en yakın eseri budur diyebiliriz. O yıllarda popüler olan hipnotizma da romanda yer bulmuş.

İlhami Safa'yı en iyi haliyle okumak için, *Şeytanın Piçi*, *Yeşil Babanın Tesbihi* ya da *Bir Aşkın İntikamı* romanları tercih edilmelidir.

İNGİLİZ KEMAL

KURTULUŞ SAVAŞI'NIN ÇOK GİZLİ ANILARI

AHMET ESAT'IN CASUSLUK SERÜVENİ 1. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA TEŞKİLAT-I MAHSUSA'YA KATILMASIYLA BAŞLAR. KİMİ KAYNAKLARA GÖRE ÖRGÜTÜN ÖNEMLİ İSİMLERİNDEN ENVER PAŞA VE KARA KEMAL TARAFINDAN EĞİTİLDİĞİNİ DE BURADA NOT EDELİM. ENVER PAŞA'YI ZATEN BİLİYORUZ. KARA KEMAL İSE ENVER GİBİ İTTİHATÇILARIN EN ÖNDE GELENLERİNDENDİR. CUMHURİYET DÖNEMİNİN İLK YILLARINDA MUSTAFA KEMAL'E SUİKAST GİRİŞİMİYLE İLİŞKİLENDİRİLMESİNİN ARDINDAN, KARA KEMAL KAÇAK DURUMA DÜŞER. SAKLANDIĞI EVDE YAPILAN BİR BASKINDA ÖLÜR. KİMİ İDDIALARA GÖRE BASKIN SIRASINDA İNTİHAR ETMİŞTİR.

İngiliz Kemal, Türkiye'de yazılan az sayıda casusluk romanı arasında önemli bir yere sahiptir. 1950'lerden itibaren yayımlanmaya başlayan hikâyeler Recai Sanay ve Ali Kemal Meram'ın aralarında bulunduğu çeşitli yazarlar tarafından kaleme alınmıştır. 1952 ve 1968 yapımı iki de film uyarlaması olduğunu biliyoruz (arzu edenler filmleri YouTube'dan izleyebilirler).

İngiliz Kemal, gerçek hikâyelerden esinlenerek yaratılmış bir karakter. Olaylar da bildiğimiz kadarıyla yaşanmışlıklardan ilham alıyor. İngiliz Kemal karakterinin gerçek dünyadaki adı Ahmet Esat Tomruk. 1887'de İstanbul'da doğan Ahmet Esat'ın gençlik yılları Abdülhamit dönemine denk geliyor ve İstibdat rejimi karşıtı faaliyetlerinden dolayı yurtdışına çıkmak zorunda kalıyor. İngiltere başta olmak üzere Avrupa'nın pek çok ülkesinde dolaşarak hem dil yeteneğini hem de başka kültürlerle olan aşinalığını pekiştiriyor. İngiliz Kemal lakabı da buradan geliyor. İleride göreceğimiz gibi bu özellikler casusluk faaliyetleri için altın değerinde.

Ahmet Esat'ın casusluk serüveni 1. Dünya Savaşı sırasında Teşkilat-ı Mahsusa'ya katılmasıyla başlar. Kimi kaynaklara göre örgütün önemli isimlerinden Enver Paşa ve Kara Kemal tarafından eğitildiğini de burada not edelim. Enver Paşa'yı zaten biliyoruz. Kara Kemal ise Enver gibi İttihatçıların en önde gelenlerindendir. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Mustafa Kemal'e suikast girişimiyle ilişkilendirilmesinin ardından, Kara Kemal kaçak duruma düşer. Saklandığı evde yapılan bir baskında ölür. Kimi iddialara göre baskın sırasında intihar etmiştir.

Küçük bir parantez açarak, Kara Kemal'in, Kemal Tahir'in *Kurt Kanunu* romanının da başkahramanı olduğunu not düşelim. İzmir suikastı girişiminden sonra firari duruma düşen Kara Kemal'in etrafındaki çemberin giderek daraldığı bir süreçte iç çekişmeleri-

ni, korkularını, pişmanlıklarını Tahir'in bonkörce kullandığı aforizmalar üzerinden okuruz.

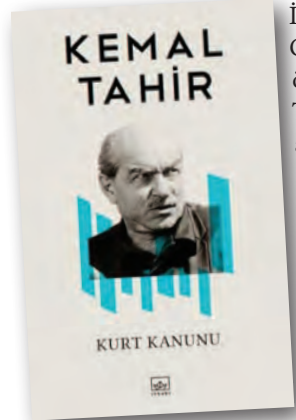
Ahmet Esat'a dönersek, esasında Kurtuluş Savaşı sırasında aldığı casusluk görevleriyle tanınmasına rağmen, 1. ve 2. Dünya Savaşlarında Ortadoğu ve Avrupa'da çeşitli misyonlara katılır. Kurtuluş Savaşı'ndaysa İzmir'de Yunanistan ordusunun üst düzey subaylarından bilgi toplamak için kendini Amerikalı bir gazeteci olarak tanıtır ve onlara yaklaşır.

1968'de başrolünde Kartal Tibet'in oynadığı film uyarlamasında, İngiliz güçlerinin Osmanlı mühimmatına el koyması ve aralarında İngiliz Kemal'in de bulunduğu direnişçilerin bu mühimmatı bir şekilde ele geçirip Anadolu'da sürmekte olan direnişe yollamaları anlatılır. Bu noktada "İngilizlerin dil ve âdetlerini çok iyi bilen" Kemal'e de kritik bir görev düşer. İngiltere'den gelmekte olan John Curly isimli bir subayı trende öldürüp yerine geçtikten sonra, Türk isyancılarının içerideki adamı olacaktır. Lakin aksilik o ki direniş tarafında da haber sızdırmakta olan bir İngiliz casusu vardır. Filmi izlerken, köstebeklerin birbirlerinin kuyruklarını kovaladıkları *The Departed* ya da onun yerli uyarlaması *İçeride*

dizisiyle çağrışım yapması mümkün.

Filmin içinde -özellikle de bugünün klişelerini düşündüğümüzde- dikkat çekici noktalar olduğunu iddia edebiliriz. Bunlardan ilki, İngilizlerin şeytanlaştırılmaması ya da en azından bunun kısmen yapılmış olması. İngiliz karakterler işgalci gücün temsilcileri olarak tabii ki haksız ve bu haksızlıklarını örtmek için doğal olarak kibirli, acımasız ve hoyrat olarak resmedilir. Fakat tümünden kötü de değildirlir. Kötü olmayan İngiliz karakterlerin başında işgal kuvvetlerinin başındaki generalin kızı Liz gelir. Bir İngiliz subayı kılığında görevini icra eden Kemal'den etkilenir Liz. Onun bu duygusu karşılıksız kalmayacaktır. Lakin Kemal'in de dediği gibi, "harp insanlara mutluluk getirmez." Filmin sonlarına doğru Kemal'in casus olduğu ortaya çıkınca hayal kırıklığına uğrayan Liz yine de onu sevmeye devam eder. Liz'in hüzünlü sonu da Kemal'in kollarında vuku bulur.

İki düşman güç arasında kalan umutsuz aşk temsili, her ne kadar bu ülkeler arasındaki düşmanlığın kalıcı olmaması yönünde bir mesaj verse de bu mesajın sınırlarını görmemiz de icap eder. Burada işgalci ile işgal edilen arasındaki aşk ilişkisinin sırasıyla kadın ve erkek arasında olması anlamsız değildir. Türk casusun kadın, sevdiği İngiliz'in de erkek olduğu bir versiyonun yazılma veya çekilme ihtimalini hayal etmeye çalıştığımızda (ve bunun ne kadar zor olduğunu gördü-

FİLM BOYUNCA İSTİHBARAT MÜCADELESİNİN DÖNEMİN
İSTANBUL'UNUN ŞARTLARINDA ORTAYA ÇIKARDIĞI BELLİ
BAŞLI TEMALAR VARDIR. BUNLARDAN İLKİ FES VE KALPAK
ARASINDAKİ KARŞITLIKTIR. TÜRK DİRENİŞÇİLERİ KENDİLERİNİ
SAKLADIKLARI ZAMANLAR DIŞINDA KALPAKLARIYLA
KARŞIMIZA ÇIKARLAR. DİĞER TARAFTA İNGİLİZLERLE
İŞBİRLİĞİ YAPAN YEREL UNSURLARSA NEREDEYSE HER
ZAMAN FESLİDİRLER. FİLMİN, OSMANLILIK-YENİ
OSMANLILIK GİBİ EĞİLİMLERİN KÜLTÜREL VE POPÜLER
ÜRETİMDEKİ NÜFUZUN BUGÜNKÜ SEVİYELERDE OLMADIĞI
BİR ZAMANDA ÇEKİLMİŞ OLMASININ VE DÖNEMİN RESMİ
İDEOLOJİSİNİN GEÇ DÖNEM OSMANLI'YI OLUMSUZ TEMSİL
ETME EĞİLİMİNİN BU KONUDA BELİRLEYİCİ OLDUĞUNU
SÖYLEMEK ÇOK YANLIŞ OLMAYACAKTIR.

gümüzde) daha iyi anlarız yukarıdaki durumun tesadüf olmadığını. Yine de her ne kadar Kemal için “vatan” öncelik olmaya devam etse de, Türk kahramanın gönlünü samimiyetle bir İngiliz’e kaptırması son kertede iki ülke arasındaki ilişkinin savaş koşulları dışında iyi olabileceğini ima etmesi açısından önemli bir ayrıntı.

Film boyunca istihbarat mücadelesinin, dönemin İstanbul’unun şartlarında ortaya çıkardığı belli başlı temalar vardır. Bunlardan ilki fes ve kalpak arasındaki karşıtlıktır. Türk direnişçileri kendilerini sakladıkları zamanlar dışında kalpaklarıyla karşımıza çıkarlar. Diğer tarafta İngilizlerle işbirliği yapan yerel unsurlarsa neredeyse her zaman feslidirler. Filmin, Osmanlılık-yeni Osmanlılık gibi eğilimlerin kültürel ve popüler üretimdeki nüfuzun bugünkü seviyelerde olmadığı bir zamanda çekilmiş olmasının ve dönemin resmi ideolojisinin geç dönem Osmanlı’yı olumsuz temsil etme eğiliminin bu konuda belirleyici olduğunu söylemek çok yanlış olmayacaktır.

Benzer bir şekilde, İngilizlere karşı verilen mücadelede dinin de araçsallaştırılmasına sıklıkla tanık oluruz. Filmin açılış sahnesi bu duruma iyi bir örnek teşkil eder. Burada mezarlıkta imamı takip eden bir cenaze alayını ve taşınan tabutları görürüz. Birkaç saniye içinde İngiliz askerleri belirir ve cenaze alayına ateş etmeye başlarlar. Anlaşılr ki tabutların içindeki naaş değil, silah ve cephanedir. Diğer bir örnekse yakalanan birkaç direnişçiye kurtarmak için İngiliz karargâhına yapılan baskındır. Zindanda tutulan arkadaşlarına bir direnişçi, imam kılığında ulaşır. Ellerini açır

dua ediyormuş gibi yaptığı sırada cüppesinin içine sakladığı tabancalar belirir. Kısa vadede karargâhtan kaçış ve en nihayetinde Milli Mücadele için gerekli olan silahlardır bunlar.

Ağırlıklı Müslüman bir coğrafyanın Müslüman olmayan güçler tarafından işgal edildiği pek çok durumda gördüğümüz üzere çarşaf, bir kılık değiştirme ve görünmez olma aracı olarak kullanılır. Direnişçiler şehir içinde fark edilmeden kadın çarşaflarıyla dolaşabilirler. Benzer bir sahneyi *Cezayir Savaşı* (Battle of Algiers) filminde de görebiliriz. Filmde sadece erkekler çarşafıya sarınarak gizlenmezler. Aynı zamanda o zamana kadar Fransız işgalciler tarafından bir tehdit olarak görülmemiş ve dolayısıyla önemsenmemiş olan Cezayirli kadınlar da sahneye tehlikeli aktörler olarak çıkarlar. İngilizceye *A Very Secret Service* (Çok Gizli Bir Örgüt) diye çevrilen *Au Service de la France* isimli istihbarat komedisinde, akıl hocasının dizinin esas karakterine verdiği ders, Batılı sömürgecilerin sömürdükleri toplumlardaki kadınlara bakışını özetler: “Cezayirli kadın hiç kimsedir. Eğer bir terörist değilse.”

Bu da bizi İngiltere-Türkiye (Osmanlı) ilişkilerindeki asimetriye getirir. Kibir ve üstünlük hissi *İngiliz Kemal* filmindeki bütün İngiliz askerlerinin mizaçlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Sadece savaşta aldıkları galibiyetlerle değil, aynı zamanda hâkimiyet kurdukları toplulukları “yönetme” konusundaki kapasitelerine güvenen Britanya İmparatorluğu’na bu konuda en çok faydası dokunan kurumlardan biridir istihbarat servisi. Hatta denebilir ki modern istihbarat, emperyalizmin bir ürünüdür. Modern istihbaratın kurucusu İngilizlerin bu kendine güvenleri beraberinde bir dezavantajı getirir. İşgal ettikleri topluluktan birilerinin de kendi içlerine hem de bir İngiliz subayı kılığında sızabileceğini tahmin etmezler. İngiliz Kemal’in yaptığı da bu kibri avantajına çevirmektir.

Tam da bu noktada, serinin diğer bir kitabına dönmek aydınlatıcı olacaktır. *İngiliz Kemal Lawrence’a Karşı*, serinin başka bir kitabı. Bu hikâyenin de 1952 yılı bir film uyarlaması var. Burada da İngiliz Kemal rolünde Ayhan Işık’ı görüyoruz. Başlıktan da anlaşılacağı üzere hikâyede İngiliz Kemal’in karşısında tarihin belki de ilk ünlü casusu T. E. Lawrence, namı diğer Arabistanlı Lawrence vardır. İlginç bir karşılaşmadır bu, çünkü İngiliz Kemal ile Arabistanlı Lawrence arasında (lakapları düzeyinde de) bir çeşit simetri vardır. Kendi benlik ve kimliğinin ötesinde kültürlere sızıp asimile olabilen iki figürdür Kemal ve Lawrence. Islah olmaz bir maceracı olan Lawrence, çölün kendisine ve Arap davasına İngiliz çıkarla-

rından daha büyük bir ehemmiyet verir. Hatta kendisini bir Arap olduğuna bile inandırmıştır. Hatta şöyle de denebilir: Belki de bu davaya gerçekten inanmış olması nedeniyle bir araya gelmez Arap aşiretlerini birlikte savaşmaya ikna edebilmiştir. Yine bu bakış açısına göre, İngilizlerin Arap İsyanı'na ettikleri ihanet aslında Lawrence'a da edilmiştir. Bu noktada Lawrence, İngiliz istihbaratının bir aparatından öte bir şey olmadığını da görmüş olabilir. Sadece oynadığı role gerçekten inanması nedeniyle pek çoğuna göre çok daha etkili bir aparat olabilmektedir.

Bu açıdan Lawrence'ın, bir başarı anlatısından ziyade üzücü, acıklı bir hikâyedir. Aynı durum İngiliz Kemal için geçerli değildir. Her daim görev ve önceliklerinin bilincinde olan Kemal, aşk olmadığı sürece karşı tarafla gerçek anlamıyla yakınlaşmaz. Lakin İngiliz Kemal'in bu konuda daha başarılı bir profil çizmesi, onu Lawrence karakterinin çokkatmanlılığı ve edebi potansiyeli karşısında daha zayıf bir konuma sokar. Kimlik, kişilik ve sadakat buhranlarıyla yoğrulmuş Lawrence figürü, sinema ve edebiyata çok daha zengin ve ilgi çekici bir malzeme sunar.

İngiliz Kemal'i casusluk roman/film literatüründe bir yere oturtmamız için birkaç önemli unsura bakmak önem teşkil ediyor. Bunlardan ilki, kahramanlık boyutudur. James Bond, Ethan Hunt (*Mission Impossible*), burada da Polat Alemdar (*Kurtlar Vadisi*) ya da Yusuf Miroğlu (*Deli Yürek*) gibi tek kişilik kahramanlık hikâyelerinin çok uzağındadır İngiliz Kemal karakteri. Kemal'in üstlendiği görevler, savaşın kaderine etki etse de nihai sonuçlar doğurmak-tan uzaktır. Daha önce söylediğimiz gibi, olaylar Kurtuluş Savaşı arka planında gerçekleşir ve İstanbul bu savaşın merkezinde değildir. Bu açıdan Kemal'in başardığı görevlerin önemi kritik olmakla birlikte büyük resmin küçük bir parçasıdır sadece. Diğer bir boyutsa takım çalışmasının niteliği ve önemi. Özellikle Bond üzerine yapılan analizlerin çokça dikkat çektiği noktalardan biri, Bond'un ekibinin her defasında esas mücadele bittikten sonra olay

mahalline gelmesi ve bir nevi temizlik işi yapmasıdır. İngiliz Kemal'deyse tam anlamıyla ekip çalışması sözkonusudur. Silah arkadaşlarının başı derde girdiğinde Kemal onların yardımına nasıl koşuyorsa, Kemal'in de başı derde girdiğinde arkadaşlarının yardımı olmadan kurtulması pek söz konusu değildir.

İngiliz Kemal hikâyelerinin bu yönleriyle uyum gösteren bir hususla kapanışı yapalım. İngiliz Kemal hikâyelerinde mutlak güç ya da güçler yoktur. Ya da tersten söylemek gerekirse, bütün tarafların güçlerinin sınırları daha gerçekçi bir şekilde tasvir edilir. Buna en bariz örnek, *İngiliz Kemal Lawrence'a Karşı* hikâyesinin ana görevinde görülür. Kitapta durum şöyle tarif edilir: "İngiliz ve Fransız gizli teşkilatları İstanbul'da birbirleriyle çarpışıyorlardı. Bundan bizim için sağlanacak avantaj yabana atılmayacak kadar büyüktü." İşgalin Anadolu'nun geneline yayılacağı söylentileri ortalıkta dolaşırken, Kemal'e verilen görev, İngiliz ve Fransız kuvvetleri arasına nifak sokmak, onların koordineli bir şekilde hareket etmesini önlemektir. Plan, Kemal'in zihninde şöyle şekillenir: "Yok, eğer aralarında bir anlaşmazlık çıkar ve Fransızlar yalnız başlarına bir bölgeyi işgale kalkıştırlarsa, bu takdirde İngilizlerin bazı hareketlerimizi hoş görmeleri ve hatta belki el altından desteklemeleri veya hiç olmazsa tarafsız kalıp kuvvetlerimizi bir noktada yoğunlaştırmaya yol açmaları mümkün olabilecekti." Korkulan senaryoysa bu iki büyük gücün uyum içinde işgal planlarını devreye sokmalarıdır. İma edilen şudur: İngiltere ve Fransa'nın koordineli hareket etmesi durumunda Milli Mücadele'nin başarısızlığa uğrama ihtimali yüksektir. Sonuç olarak kendi gücünün sınırlarının farkında olmanın özellikle istihbarat gibi bir alanda büyük avantaj olmasının ötesinde, bu prensip etrafında üretilen casusluk hikâyelerinin daha ilginç ve sofistike olmasını sağlar. Belki de İngiliz Kemal'in bugünkü istihbarat yazımı ve kolektif fantezilerimize yapacağı en büyük katkı budur.

SERTLİK DERECESİ

2000'Lİ YILLARIN TEKİNSİZ PSİKOPATI ÖZGÜR DENGİZ KLASİK BİR YAMYAM SERİ KATİL OLARAK SUÇ TARİHİNE GEÇMİŞTİR. 1980 EDİRNE DOĞUMLU ÖZGÜR DENGİZ, ECNEBİ AĞABEYLERİNDEN EKSİK KALMAYACAK VAHŞETTE PERFORMANS SERGİLEMİŞ YAMYAM BİR KARDEŞİMİZDİR. BU SIRADAN MAHALLE DELİKANLISI GÖRÜNÜMLÜ LİSE MEZUNU GENÇ, GECELERİ AVA ÇIKIYOR, ÖLDÜRDÜĞÜ KURBANLARINDAN BÜYÜK ET PARÇALARI KESEREK BUZDOLABINDA SAKLIYOR, KÖPEKLERİYLE BERABER KENDİSİ DE İNSAN ETİYLE BESLENİYORDU.

Türk polisiyesinde psikopatolojik cinsellik içeren sert temalara, uç sapkınlıkların anlatımına ve hatta pornografinin sıradan öğelerine bile pek sık rastlanmaz, zira edebiyatta yerel ortama aykırı öğeler ve genel teamüllere yabancı unsurlar

kullanmak hem cesaret hem bilgi ister. Yazdıklarını okuruna beğendirmekten başka çaresi olmayan suç edebiyatı yazarlarının hayal dünyasının toplumun ahlak kurallarıyla sınırlı ve kısıtlı kalması; pedofili, enstest, nekrofil, fetişizm, sadizm gibi infial uyandıran suç öğelerinin fazla itibar görmeyip gündem oluşturmamasıyla da ilgilidir.

Elbette bir ülkenin polisiye edebiyatı, yaygın suçlar içeren gerçek olaylardan, hukuki süreçlerden ve yerel mitlerden ilham alır. Toplumun yapısal eğilimleriyle sanatsal sansürlerinin etkisini bir yana koyarsak, edebiyatımızın yasaklı temalarıyla birlikte; yamyam, vampir, cadı, kurt adam gibi Batı'ya özgü yarı efsane karakterler yerli seri katillerimize yabancı değildir aslında.

Seri cinayet alanında uluslararası ölçeklere göre "bereketsiz" kabul edilen yurt topraklarındaki vahşet derecesi yüksek cinayetler -muhtemelen dini ve ahlaki nedenlerle- Batı'ya nispeten

daha az sayıda işlense de, "Bizden hâşâ yamyam, vampir çıkmaz; ayıptır, günahıdır," diyebileceğimiz kadar ender de sayılmazlar.

Tipik bir örnek, 2000'li yılların tekinsiz psikopati Özgür Dengiz klasik bir yamyam seri katil olarak suç tarihine geçmiştir. 1980 Edirne doğumlu Özgür Dengiz, ecnebi ağabeylerinden eksik kalmayacak vahşette performans sergilemiş yamyam bir kardeşimizdir. Bu sıradan mahalle delikanlısı görünümlü lise mezunu genç, geceleri ava çıkıyor, öldürdüğü kurbanlarından büyük et parçaları keserek buzdolabında saklıyor, köpekleriyle beraber kendisi de insan etiyle besleniyordu.

Kıbrıs gazisi emekli bir astsubayın oğlu olan Özgür Dengiz, suç işlemeye on yedi yaşındayken başladı, 1997'de birlikte içki içtiği bir arkadaşını öldürdü, toplam 42 ay yattıktan sonra, 2000'deki genel afı serbest kaldı.

Söylenenlere göre, ileri derecede antisosyal kişilik bozukluğu olan doğuştan arızalı Özgür Dengiz, aldığı cezalar nedeniyle üç yılda bitiremediği askeriyeden -raporlu olarak- döndükten sonra, geceleri çöp alanlarından topladığı eski eşyaları satarak harçlığını çıkarıyordu, zira geceleri uyuyamıyordu.

Son eylemi olarak, çöp alanında çalışan gariban bir temizlik işçisini silahla başından vurarak öldürdükten sonra, baldır etlerini kesip alan Özgür

Dengiz'in evinde, buzdolabındaki siyah poşetlere sarılı insan etleri bulundu. Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına çarptırılan Özgür Dengiz, ilk sorgusunda yetkililere, hayatının geri kalanında sürekli olarak insan eti yemek istediğini söylemiş, "Yıllardır boşu boşuna dana eti yemiştir," demiştir.

Eski çağlardaki bazı toplumlarda -beslenme ihtiyacı ya da dini nedenlerden dolayı- insan eti yemek doğal kabul edilirdi. Homo erectus olarak bilinen tarih öncesi insanları diğer kabilelerdeki insanların beyinlerini, Yeni Zelanda yerlileri de -cesaretleri kendilerine geçsin diye- düşman savaşçıların yüreklerini yerlerdi. Törenlerde insan eti ikram edilmesi Aztek dininin özelliklerinden biriydi. Fijililer de insan eti yemeye bayılırlardı.

ABD'li ünlü polisiye yazarı Thomas Harris'in yarattığı yamyam seri katil Dr. Hannibal Lecter'in insan etine düşkünlüğünün arka planında gerçek seri katillerden esinlenilmiş psikopatça bir motif yatar. Şehvet katilinin öldürme itkisini cinsel saldırıdan ve eylemin biçimini de onun seks ilişkisi anlayışı olan tecavüzden soyutlamanın mümkün olmadığı gerçeğinden yola çıkarsak; kurbanını deşmek, kesmek, parçalamak, kanını içmek, etlerini yemek gibi alt eylemleri -bu bağlamda- normal karşılamamız gerekir.

Cinsel ilişki esnasındaki esrikliliğin katbekat üzerinde, kontrolsüz bir gözü dönmürlük girdabına kapılan psikopat katilin, işini bitirdikten sonra kurbanının etlerini yemesine oldukça sık rastlanır. Aslında yamyamlık; öldürme eylemi esnasında başkaca vahşice yöntemler kullanan caninin eylem zincirinin içinde, eylemin ayrılmaz bir parçası olmaktan öte bir anlam taşımaz.

Polisiye edebiyatın ilham aldığı gerçek suç hikâyelerinin sertlik derecesini etkileyen temalar yamyamlıkla sınırlı değildir. Daha doğrusu, bu türden psikopatça eğilimler birbirinin içine geçerek sergilenirler. Ortaçağ Avrupa'sının kurt adamları, Transilvanya'nın vampirleri, İskandinavya'nın her türlü sapıklığa bulaşmış canavarlarıyla dolu efsaneleri polisiye öykü ve romanlara esin vermenin ötesine geçip içimizdeki korkuları gerçeğe dönüştürebilirler.

Batı'nın canavarlarının yerli muadilleri ve hiç işlenmemiş olayların içine dalmış gerçek karakterleri vardır. Yazılı tarihe geçmeyen hurafe niteliğindeki hadiseleri hayli kanıksamış olan halkımızı TV dünyasının marjinal canilerle dolu, Batı yapımı polisiye dizilerin konularına yabancı muamelesi yapmak, sofistike kurguları anlamaya-çağını varsaymak onur kırıcıdır.

Özbeöz Türk bir vampir; 2002 yılında Zeytinburnu'nda -ahlaka aykırı davranışlarda bulundukları gerekçesiyle- üç kadına saldırıp ikisini dişleriyle boyun ve yüzlerini ısırarak öldüren, birini de ağır yaralayan "Hannibal" lakaplı Uğur Varol'dur.

Bu zat-ı muhteremin, 2003'te yakalandığında normalden iki kat büyük köpek dişleri olduğu görülmüştür. Kendisini ele veren husus, zavallı kurbanlarının boyun ve kalçalarında diş izlerini bırakması ve izlerin birinci dereceden kanıt kabul edilmesiydi. Adli yetkililer, işlerini kolaylaştıran bu vampirsel durumdan elbette şikâyetçi olmuşlardı.

Uğur Varol geceleri karanlık ara sokaklarda avlanmaya çıkıyor ve tıpkı bir vampir yarasa gibi kurbanlarına saldırıp kanlarını emmeye, etlerini yemeye çalışıyordu. Vampir olduğu için bir klinikte tedavi görmeyi talep eden Uğur Varol, halen hapiste kuzu kuzu cezasını çekmektedir.

Suçbilim uzmanları, kan içme ve insan eti yeme arzusunun başka ağır suçlarla birlikte işlenmesini, eyleminin kendi hüsrانından doğan öfkeyi dış dünyaya yansıtmasıyla ilgili olduğunu ve bu suçun bazı istisnai durumlar hariç, biyolojik açlığın giderilmesine yönelik olmadığını belirtirler. İçinde yamyamca ve vampirce itkiler barındıran

SUÇBİLİM UZMANLARI, KAN İÇME VE İNSAN ETİ YEME ARZUSUNUN BAŞKA AĞIR SUÇLARLA BİRLİKTE İŞLENMESİNİ, EYLEMCİNİN KENDİ HÜSRANINDAN DOĞAN ÖFKEYİ DIŞ DÜNYAYA YANSITMASIYLA İLGİLİ OLDUĞUNU VE BU SUÇUN BAZI İSTISNAİ DURUMLAR HARIÇ, BİYOLOJİK AÇLIĞIN GİDERİLMESİNE YÖNELİK OLMADIĞINI BELİRTİRLER.

bir psikopat, biriktirdiği şehvet ve hınç nedeniyle kurbanını öldürmeyi yoğun şekilde arzulamakla kalmaz, o insanın efendisi olduğu fikriyle kanını içip etini yemeyi kendine ödül olarak görür.

Bu türden seri katillerin yanı sıra, yine polisiye külliyatımızda ender kullanılan bir diğer tabu olan ölüseviciliğin Türkiye şubesi Abdullah Aksoy, 1962-1967 yılları arasında on beş kişiyi öldürmüş, kurbanlarının cesetlerine tecavüz ettikten sonra onları mutfağın altına ve evinin arka bahçesine gömmüştü.

Evli ve iki çocuk babası bir inşaat amelesi olan bu korkunç sapık -karısı ve çocukları köye gittikleri zamanlarda- akşam vakti kasabada dolaşüyor, kurbanını çarşıdan seçiyor ve 45-55 yaş aralığındaki -bölgeye çoğunlukla mevsimlik işçi olarak gelen- erkeklerle kahvehanede kurulan ahbaplık sonrasında onları evde içki içmeye davet ediyordu. Bu ikramın, zavallıların son içkileri olduğunu söylemek gereksiz sanırım.

15 yaşındayken ölümcül bir kaza geçiren ve sonrasında kurtulmadığı epilepsi nöbetlerinden dolayı bir daha sağlığına kavuşamayan Abdullah Aksoy -kendi ifadesine göre- pasif eşcinseldi ve evine getirdiği kurbanı onunla cinsel ilişkiye girmeyi kabul etsin etmesin, her hâlükârda ölmekten kurtulamıyordu.

Gördüğünüz gibi, eşcinsellikte pasif, ölüsevicilikte aktif olunabiliyor. İki düzineden fazla kişiyi katleden, sonuncusunu da yaralı olarak elinden kaçırarak -Mezarcı namıyla matuf- Abdullah Aksoy 1967'de yakalanıp hapse atılmış ve yargılanmayı beklerken kendini bir eşarpıla hücreindeki su borusuna asarak intihar etmiştir.

Sertlik derecesi düşük polisiye edebiyata

sahip olduğumuz düşünülse de aslında dünya seri cinayet liginde eşi benzeri olmayan katil örneklerine sahip bir toplumda yaşadığımızı aklımızdan çıkarmamalıyız. Bu sıradışı seri katillerden biri, 1961-1964 arasında en az beş kişiyi elleriyle boğarak öldürmüş bir psikopat, Mehmet Yaman ve onun katil ruhlu karısı Zehra, evlilikleri öncesindeki performanslarını paylaşımcılık örneği izdivaçlarına taşıyarak göstermişlerdir.

İki münferit seri katilin birbirini bulup evlenmesi gibi tuhaf bir vakayla karşı karşıya olsak da davanın sonunda mahkeme, Mehmet Yaman'ın karısı Zehra'yı iki, kendisini beş kez idama mahkûm etmiş ve hüküm giydikten 14 yıl sonra, 1978'de ikisi de tahliye olmuştur. Şimdi nerede oldukları -hâlâ yaşıyorlarsa- bilinmemektedir.

Edirne Canavarı namı zat ve eşinin son cinayeti, komşusu Ömer T.'nin 1 Mayıs 1964 akşamüzeri -bahçe kapısı açık olan evine bakarken- Mehmet Yaman'ın bir ceset tarlasına çevirdiği arka bahçesine kazdığı mezara bir kadını gömmesine tanık olmasıyla ortaya çıkmıştır. Dehşet içinde kaçıp en yakın karakola sığınan Ömer T. gördüklerini polise anlatmış ve böylece Mehmet Yaman, bilinen son kurbanının mezarını toprakla kapatırken yakalanıp tutuklanmıştır. Polise direnmeden, kaçmaya kalkışmadan karakola gelip verdiği ifadesinde yaptığı her şeyi itiraf etmiştir.

Mezarcı bir babanın aynı meslekten oğlu Mehmet Yaman'ın ergenlik yaşlarında gerçekleştirdiği hırsızlık, cinsel saldırı ve fiili livata suçlarından çok sayıda sabıkası vardı. İflah olmaz suç makinesi yalnızca kısa bir süre hapis yatmış, 1950'deki genel af kapsamında tahliye olmuştu.

Mehmet Yaman soyup soğana çevirdikten sonra boğarak öldürdüğü kurbanlarını cinayet mahalline çağırarak için, karısı Zehra'nın önceki kocasından olma oğlunu "ulak" olarak kullanmaktaydı. Kendi ifadesine göre, canını aldığı beş kişinin yanı sıra iki kişi de elinden kurtulmuştu. Son iki cinayetin her aşamasında karısı da ona yardım etmiş, kurbanlarının cesetlerini evinin arkasındaki sebze bahçesine beraberce gömmüşlerdi.

Kafasını karısına takmış, sürekli kıskançlık ve kuşku içinde yaşayan Mehmet Yaman, kurnaz ve entrikacı Zehra'nın dördüncü kocasıydı ve korkunç yengemizin karanlık izdivaçlarının ardından, eski kocalarının hemen hepsi bu dünyaya şüpheli şekilde veda etmişlerdi.

Polisiye edebiyatın esinlendiği ağır suçların sertlik derecesinin yanı sıra arka plandaki nedensel faktörler de yazarın kurgu karakterine ve yaratışının niteliğine etki eder. Suçlunun ruhsal durumu ve işlediği suçların arkasındaki güdüler,

adli kovuşturma ve polis soruşturması safhaları kadar -hatta kimi zaman çok daha- önemlidir.

Sıradan bir öldürme eyleminde cinayetin amacı ve öldürmekten elde edilen kazanç olsa da seri katillerin birçoğu kurbanını neden öldürdüğünü kolayca ifade edemez, çünkü o sadistçe dürtüyü ya çocukluğunda öğrenip edinmiş ya da içinde bulmuştur. Kötülük onun ruhuna doğmuştur.

Seri katillerin büyük bölümünün sadist katillerden oluştuğunu biliyoruz. Bu kişilerdeki hastalıklı kösnüllük, yalnızca acımasızlık itkisi uyandırmaz, kimi zaman bunun tersi de olur; acımasız düşünce ve eylemleri cinsel heyecan yaratır ve bir fetiş nesnesi, hatta kazaan kan görmek dahi önceden biçimlenmiş düzeneği harekete geçirir ve öldürme içgüdüsünü uyandırır.

Sadizmin zirvesinde dikkat çeken bir örnek, bizden biri, iki çocuk babası Orhan Aksoy'dur. Aksoy, 2001'de başladığı cinayetlere, toplam beş kişiyi içkiyle uyutup ipe boğarak devam etmiştir. Kurbanlarının vücut boşluklarına silikon doldurmuş ve cesetlerini kolilere yerleştirip her birini İstanbul'un başka bir semtine bırakmıştır.

17 Ocak 2001 günü akşam saat 21.00 sularında, Gaziosmanpaşa'da bir park bekçisi, parkın Mevlâna Caddesi'ne bakan kapısında, sahipsiz kolilerin içinde iki çıplak erkek cesedi bulmuştu. Kafalarına naylon poşet geçirilmiş cesetler, elleri ve ayakları bağlandıktan sonra kolilerin içine cenin pozisyonunda yerleştirilmişlerdi.

Penisleri koli bandıyla defalarca sarılmış, ağız ve kulak delikleriyle anüsleri tutkal kıvamında bir maddeyle doldurulmuş olan yarı çürümüş cesetler, Adli Tıp Kurumu'na götürülüp otopsi yapıldı. Bir hafta önce Fatih'te işlenen cinayete kurulan benzerlik, polis dedektiflerine karşılarında bir seri katil bulunduğunu işaret ediyordu.

Kimlikler tespit edildi ve her üç maktulün ortak otopsi bulgularının üzerine gidilerek soruşturma derinleştirildi. Maktullerin telefon kayıtları in-

celendi, kayıp telefonlar takibe alındı ve seri katil Orhan Aksoy, Bursa'da bir kafede yemek yerken yakalandı. Tutuklandığında üzerinde, öldürdüğü şahısların özel eşyalarını taşımakta olan Aksoy'un itirafları sonunda iki benzer cinayet daha işlediği anlaşıldı ve evinde yapılan incelemede pek çok yeni kanıt bulundu.

Gayet mazbut ve sakin bir adam olarak tanındığı halde ruhunda şiddetle iç içe bir hayat süren Orhan Aksoy, kurbanlarını önce içine sedatif bir kimyasal kattığı içkiyle sarhoş ediyor ve sonra boğazlarını ipe sıkarak yavaş yavaş öldürüyordu. Cinayet nedeni önem arz etmese de Aksoy, kurbanlarının kimini hırsız, kimini dolandırıcı olduğu, kiminiyse karısına kötü imada bulunduğu için katletmişti ve yaptıklarından pişman değildi, çünkü işkenceyle öldürmekten büyük bir zevk duyuyordu.

Kendisi çelimsiz, zayıf yapıda biri olduğu halde kurbanlarını -babasına benzeye- iriyarı adamlar arasından seçen Kolicî lakaplı Orhan Aksoy küçüklüğünde öz babasının sistemli fiziksel şiddetine maruz kalmıştı. Ablası Rüveyde Aksoy'un ifadesine göre, babasının küçük Orhan'a uyguladığı şiddetin boyutu çok büyüktü. İnşaat işçisi Ahmet Aksoy, oğlunu sudan sebeplerle kimi zaman kemeriyle, kimi zaman da kazma sapıyla dövüyordu. Küçük Orhan sakin bir çocuktü, ama akşamları babasının motorunun sesini duyduğu anda altını ıslatıyor, yatağın altına saklanıyordu. Bazı geceler uykusundan kan ter içinde, bağırarak uyanıyor, babası yanına yaklaştığında feryat ediyor, annesi onu kucığında sakinleştirene kadar susmuyordu.

Çocuk Orhan Aksoy'un dayak ve işkenceyle hasar gören zihni, büyüdüğünde hastalıklı bir kişilik yaratmış, biriktirdiği intikam hırsı onu patlamaya hazır bir bombaya dönüştürmüştü.

Netice-i kelâm, güzel ve güzide insanlarla dolu memleketimiz; yamyam ve vampirlerin, ölüseviciler ve sadist canavarların her çeşidini üretmeye muktedir, alacakaranlık kuşağında bir bölgededir. Polisiye yazarlarımız için yeterli malzeme ve esin kaynağı bulunduğu ilişkin kanıtlar sunulmuşken, marjinal suç temalarının işlenme kısırlığını başka gerekçelerle açıklama yoluna gitmek -nasıl demeli- abesle iştigal olur.

Batı efsaneleri kadar zengin mitlere, Batı'nın korkutucu figürlerinin farklı isimlerdeki daha orijinal karşılıklarına ulaşabileceğimiz lisan hâkimiyetine sahip olduğumuzu görüp anlamalı ve kullanabileceğimiz malzemenin polisiye kurgularımızı allayıp pullayıp zenginleştireceğini idrak etmeliyiz. Eh, hangi toprakta ne ekerseniz, aynen onu biçersiniz.

REMZİ ÜNAL

KAHVE VE TABİİ Kİ KAHVE EŞLİĞİNDE SİGARA, REMZİ ÜNAL'IN VAZGEÇİLMEZLERİ ARASINDA ASLINDA. ZATEN KENDİSİ DE, "BURNUMDAN KAHVE, KULAKLARIMDAN SİGARA DUMANI FIŞKIRIRDI," DİYE İTİRAF EDER BU DURUMU. O KADAR Kİ REMZİ ÜNAL HER YENİ GÜNE UYANDIĞINDA KAHVESİNİ NE ZAMAN İÇECEK DİYE BEKLER, EVDEN HER ÇIKTIĞINDA SİGARASINI VE ÇAKMAĞINI UNUTUP UNUTMADIĞINI KONTROL EDERSİNİZ CEPLERİNİ YOKLAYARAK.

Bu köşe için hazırladığım her makaleye başlarken, ele aldığım dedektifin/polisin ya da hikâyenin özünü yakalayabilecek bir giriş cümlesi ararım. Ancak konu Remzi Ünal olunca, zannediyorum usta Celil Oker'in o meşhur takdiminin

üzerine çıkacak bir tanımlama aramak boşa kürek çekmek olurdu. Türk polisiyesinin eşsiz dedektifi Remzi Ünal... "Şu, Hava Kuvvetleri'nden müstafi, THY'den kovulma, kendisine saygısı olan hiçbir 'frequent flyer'ın adını bile duymadığı sekizinci sınıf çartır şirketlerinden birinde bile tutunamayan, sayenizde MS Flight Simulator'ın Cessna'sını bile adam gibi indirmekten âciz eski pilot, ex-kaptan, nevezuhur özel dedektif Remzi Ünal..." Bu tanımlama her kitapta ufak sözcük eklemeleri ya da çıkarmalarıyla değişebilir, bir seferinde "ex-damat aday" tanımlamasını görürüz örneğin.

Celil Oker, yaşadığımız ülkenin atmosferi içinde bir nebze olsun sırtımayan gerçekçi bir kahraman yaratmayı başarmıştır. Bunun yanında, diğer karakterleri de gerçekçidir, vakaları gerçekçidir, yöntemleri gerçekçidir ve adaleti gerçekçidir. Aslında eserlerini bu kadar gerçek kulan sebepleri kendisi de sıralamıştır dedektifi aracılığıyla:

"Ben yalnızca yerli malı bir özel dedektifim," der Remzi Ünal. "Ne cinayet masasındanım, ne savcılıktan ne de adli tabiplikten. Biraz ite kaka çıkmış bir yasa sayesinde çalışan, resmi makamlarca nasıl algılanacağı tam bilinmeyen ve çok da sevilmeyen, çalışma sınırları netleşmemiş taze bir sektörün temsilcisiyim."

Celil Oker'in bize sunduğu ve ilk paragrafta belirttiğim Remzi Ünal takdimi, dedektifimizin bu sektöre nasıl adım attığının gayet iyi bir özetini sunar aslında. Uçakları adam gibi indirdiği zamanlardan sonra, eski pilot, ex-kaptan olmasının sebeplerini de anlatının içinde, bazen de hiç beklemediğiniz bir yerde, Hemingwayvari ipuçları vererek aktarır okura: "İnsanoğlu acıyordu. Kahve ve sigara iyiydi, içki az iyiydi, insanın eli titriyordu fazla içince, yolcular çılgık çılgıca bağırıyordu, raportörler rapor yazıyordu, insanın meslektaşları kötü kötü bakıyordu yüzüne." Alkol yüzünden mesleğinden men edilmiş olsa da uçma eylemini büyük bir tutkuyla gerçekleştirdiği kesin, çünkü boş zamanlarının hatırı sayılır bir bölümünü uçuş simülasyon oyunları oynayarak geçirir ve "kendisinden intikam almaya çalışır gibi kurallara uygun bir iniş yapmaya uğraşırken soğuyan neskafe-sinden bir yudum alır."

Kahve ve tabii ki kahve eşliğinde sigara, Remzi Ünal'ın vazgeçilmezleri arasında aslında. Zaten kendisi de, "Burnumdan kahve, kulaklarımdan sigara dumanı fışkırırdı," diye itiraf eder bu durumu. O kadar ki Remzi Ünal her yeni güne uyandığında kahvesini ne zaman içecek diye bekler, evden her çıktığında sigarasını ve çakmağını unutup unutmadığını kontrol edersiniz ceplerini yoklayarak.

Remiz Ünal yalnız yaşayan biridir, dolayısıyla yeme içme alışkanlıkları da yalnız yaşayan birine uygundur. Aç yatmak istemediği ve yemek hazırlamakla da uğraşmaya yanaşmadığı zamanlarda buzdolabındaki sucuğu yarım ekmek eşliğinde çiğ çiğ yer örneğin. Ya da hafif acıkmaya başladığında gidip buzdolabını gözden geçirir ama gördüklerini beğenmez. Bakkalın چراغının sabah bıraktığı ekmeğin köşesinden biraz koparıp öylesine geveler televizyona bakarken. Bu arada televizyonda Fashion TV'nin açık olması muhtemeldir.

Remzi Ünal, yeme içme alışkanlıklarını kötü beslenme olarak niteler çoğu zaman. Doktor bir müşteri adayıyla konuşurken, "Bir kolesterolünüzü ölçtürseniz iyi olur, bayağı yüksek olma ihtimali var," der genç doktor. Remzi Ünal'ın bize yaptığı açıklama da şu şekildedir: "Kendisine son zamanlarda Adana ve Urfa kebab ağırlıklı bir beslenme düzeninde olduğumu açıklamaya gerek duymadım. Keyfim hiç yoksa hamburger ve patates kızarması." Aslında burada tercih ettiği yemekleri psikolojik durumuna göre sınıflandırdığını da görürüz. Ancak kolesterol riski Remzi Ünal'ı caydırmaz: "Akşama kadar yemek yemesem idare ederdim. Sonra bir Adana belki. Belki ciğer. Rakı."

Remzi Ünal, alkolden bahsetse de hikâyelerde alkol aldığını neredeyse hiç görmeyiz. Remzi Ünal'a söylediği rakının bitmediğini görüp, "İçmiyorsun," diyen bir müşterisine, "Eskiden çok içtim," diye cevap verir örneğin. Ya da birisi bira teklif ettiğinde, "Bir kahve olsaydı daha çok sevinirdim," der. Bir görüşme için Boğaziçi Üniversitesi Mezunlar Derneği'nde yemeğe oturduklarında öğleden sonra yediği simidin acısını çıkartacak şeyler ısmarlar. Beraber yemeğe gittiği kişi, siparişine bir şişe de şarap eklerken Remzi Ünal maden suyunu tercih eder. İş üstündeyken daha önce yaptığı hataları yapmamaya çalışmasının bir göstergesidir belki de bu.

Remzi Ünal, kötü beslenirim demesine rağmen, yediği her şey kötü değildir aslında. Yarım kızarmış tavuk örneğin ya da bir buçuk porsiyon döner ve kola. Bazen telefonla bir kıymalı pide ve iki ayran ısmarlar ya da peynirli pide, belki de pizza. İstiklal'deki Borsa Lokantası'nda camekânların arasından kendine hünkarbeğendili birtakım et parçaları seçer. Hareketli geçen bir günün ardından, "Günde üç kavga senin yaşında biri için fazla," dediği bir anda, on tane lahmacun ısmarlar kendine. Yanında maydanoz göndermelerini sıkı sıkıya tembih eder. "Unutacaklardı, yalnızca doğranmış soğan ile sumaktan oluşan bir karışım koyacaklardı, adım gibi biliyordum, ama yine de tembih ettim," der. Bir şişe de acılı şalgam suyu ekler siparişine.

İstanbul dışında gittiği yerlerde de mutlaka bir yemek sahnesi çizer bizim için. Bir vakayı araştırmak için Tarsus'a yolu düşer. Müşterisiyle birlikte, tren istasyonunun yanındaki bir kebabçıya yönelip bahçede sarmaşıklar altında bir masaya otururlar. Müşterisinin önünde rakı, Remzi Ünal'ın önündeyse şalgam suyu vardır. Çok geçmeden masaya Adanalar ve koca bir tabak ezme gelir. İstanbul'a dönmeden önce de kocaman bir kutu baklava almayı ihmal etmez. Yukarıda da bahsettiğim gibi, Adana belki de en çok tercih ettiği yemektir Remzi Ünal'ın. İstanbul'dayken de Tarsus'a yaptığı kısa yolculukta yediği Adana'ya en yakın Adana'yı yaptığını bildiği bir kebabçıya uğrar. Son zamanlarda yediği tüm yemeklerden daha uzun sürer bir buçuk Adana, on beş şiş, ezme ve iki büyük şişe acılı şalgam suyunu silip süpürmesi. Ardından, köşesi kırılmış fincanda az şekerli kahvesini yudumlar.

Celil Oker'in, karakterini tüm boyutlarıyla inşa ederken yeme içme alışkanlıklarını da karakterinin bir parçası olarak okurlara vermesi, ustalığını kanıtlar nitelikte aslında. O yüzden açılıştaki olduğu gibi kapanışta da Celil Oker'in sözleriyle sonlandırmak isterim yazımı: "Çekip gitse miydin İstanbul'dan? Ama ne kadar süreyle ve nereye giderdim? Gittiğim her yere kendimi de götürdükten sonra anlamı yoktu İstanbul'dan uzaklaşmanın. Uyurdum, kahve üstüne kahve içerdim, antrenmana giderdim, Moğollar dinlerdim, kötü yemekler yerdim, Cessna'yı uçurdum, düşürdüm, sigara içerdim."

SUÇ, İNSANIN TA KENDİSİDİR!

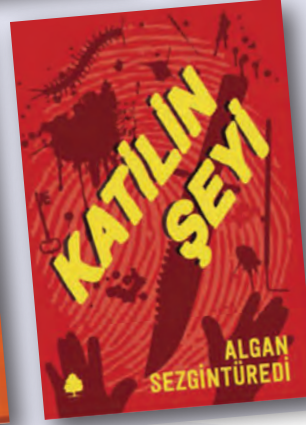
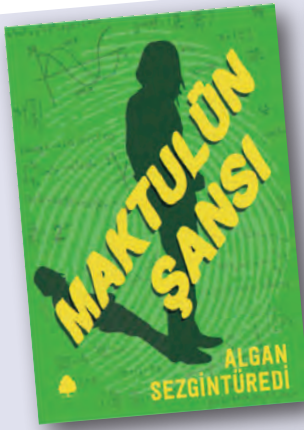
VEDAT KURDEL, HAYATIN MİZAHINA HÂKİM BİR KARAKTER, BİR ANLATICIDIR. HER NE KADAR SERİ İLERLEDİKÇE ÇEŞİTLİ DEDEKTİFLİK BAŞARILARINA İMZA ATSA DA ASLINDA BU ÜLKE İNSANI İÇİN PEK DE İŞTEN SAYILMAYACAK BİR İŞ YAPTIĞINI BİLEN, HAYATTA GÖSTERDİĞİ TÜM BAŞARISIZLIĞI NE OLURSA OLSUN HiÇ UNUTMAYAN, KALENDER MEŞREPLİ, İÇE KAPALI, OĞLAN ÇOCUKLUĞUNU KALBİNDE TAŞIYAN İRİYARI BİR KAYBEDENİMİZDİR KENDİSİ. ELEŞTİRMeye ÖNCE KENDİNDEN BAŞLAMASI, BAŞLAYABİLMESİ, KATİLİ DE MAKTULÜ MAKTUL YAPAN KİŞİLERİ VE ORTAMI DA YARGILAMADAN ÖNCE ANLAMASINI SAĞLAYACAKTIR HEMEN HER HİKÂYEDE.

Katilin Şeyi, Katilin Meselesi, Katilin Uşağı, Katilin Şahidi ve son olarak Maktulün Şansı... Kaşların hemen havaya kalktığını görür gibiyim bu noktada... Algan Sezgintüredi polisiyelerinde son kitap, seride bir dönüşümü mü gösteriyor? Artık iyiden iyiye bağlandığımız özel dedektifler Vedat Kurdel ve Tefo'nun maceraları yarıda mı kaldı, yoksa serinin son kitabının adıyla birlikte izleği de mi değişti? Hayır, telaşa mahal yok. *Maktulün Şansı*'nda sözünü edeceğimiz birtakım değişiklikler var elbette ama bunlara girmeden önce, serinin amansız bir takipçisi olarak sizlere Algan Sezgintüredi polisiyelerinin değişmez bazı özelliklerinden söz etmek istiyorum. Çünkü evet, katili herkes merak eder ama oyunun kurallarını bilmeyen sonuçta maktulün ta kendisi olacaktır yine...

Bir Algan Sezgintüredi polisiyesinin iki çok önemli karakteristik özelliği vardır. Birincisi, hikâyemiz ne olursa olsun, kahramanı, gizli kahramanı diyelim, her zaman katilin kendisidir. Katilin ve işlediği cinayetin karakteri mutlaka romanın genel havasına siner. (Bu durumun en karakteristik biçimi için bkz. *Katilin Meselesi*.) Dedektiflerimizin hali tavrı, anlatıcımızın yani Vedat Kurdel'in dili, tam tersiymiş gibi görünse de söz konusu karakterin önüne hiçbir zaman geçmez. Başından sonuna katilin meselesine odaklanacaktır okur.

Çünkü Sezgintüredi çok iyi bilir ki nihayetinde suç, insanın ta kendisidir.

Algan Sezgintüredi polisiyelerinin ikinci değişmez özelliği, burada, şimdi ve bizlerin arasında geçmesidir. Kullanılan dil de, anlatılan suç da, ceza da, iyilik de, kötülük de bizi ilgilendirir, bizdendir, bize aittir. Sezgintüredi hemen hiçbir yerde, "Yok canım, bu kadar da olmaz artık!" de-dirtmez bize. Hikâyenin hiçbir yerinde yapay bir söz, olmayacak bir hareket ya da kanıt görmemiz mümkün değildir neredeyse... Tabii tam burada anlatıcımız Vedat Kurdel'in mizahi, satirik üslubuna değinmemek de olmaz. Kurdel hayatın mizahına hâkim bir karakter, bir anlatıcıdır. Her ne kadar seri ilerledikçe çeşitli dedektiflik başarılarına imza atsa da aslında bu ülke insanı için pek de işten sayılmayacak bir iş yaptığını bilen, hayatta gösterdiği tüm başarısızlığı ne olursa olsun hiç unutmayan, kalender meşrepli, içe kapalı, oğlan çocukluğunu kalbinde taşıyan iriyarı bir kaybedenimizdir kendisi. Eleştirmeye önce kendinden başlaması, başlayabilmesi, katili de maktulü maktul yapan kişileri ve ortamı da yargılamadan önce anlamasını sağlayacaktır hemen her hikâyede. Onun samimi, bizden, biraz paldır küldür ve kimilerine yüzeysel görünecek kişiliğini, yazar bu şekilde derinleştirerek hikâyelerinin içine pekâlâ yedirir ve suçu aydınlatma

noktasında, her seferinde kilit noktasına koyarak işlemeyi başarır.

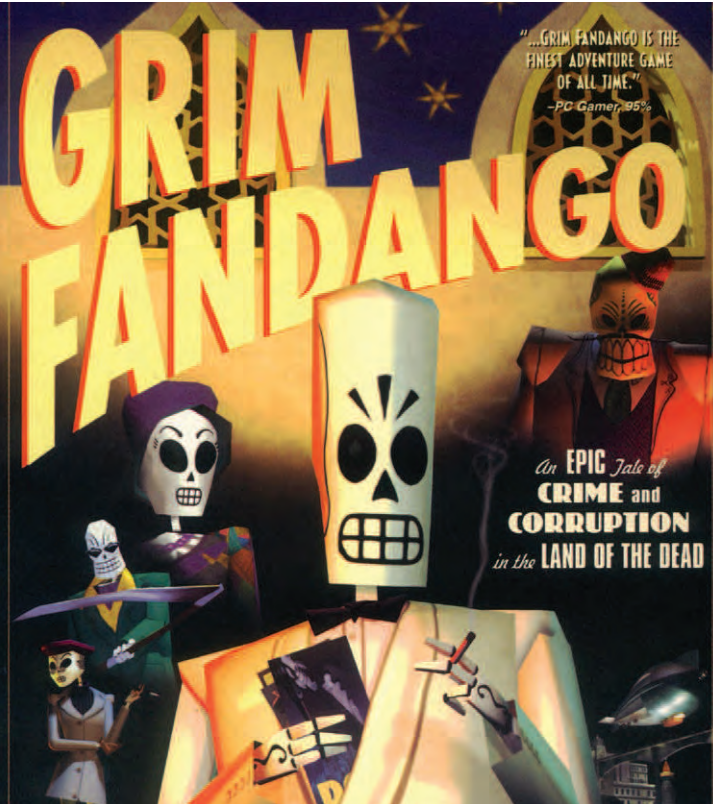
Vedat Kurdel'i diğer dedektiflerden ayıran en önemli özelliklerinden biri de "deha"sızlığıdır. Gerçekinden fazla zeki, suçu ve insanı okumada neredeyse olağanüstü güçler atfedilen dedektiflerden de değildir o; kendini bırakmış, maço, pejmürde, zekâsını kullanmaya sözde gönül indirmeyen polis eskilerinden de... Orta sınıf bir ailenin iyi terbiye edilmiş apartman çocuğudur düpedüz. Büyük bir yetenek atfettiği, ortağı, kadim dostu Tefo'nun bile aslında o kadar da büyüleyici özellikleri yoktur. Ama Vedat Kurdel, konuşur. Durmaksızın konuşur, inceler, tartar, eleştirir, analiz eder ve bizi gevezeliğiyle hikâyesinin sonuna kadar götürmeyi her seferinde başarır.

Gelelim serinin şimdilik son kitabı olan *Maktulün Şansı*'na. Kim ne derse desin, her polisiye-dedektiflik hikâyesi, iddiası bu yönde olmasa da ister istemez siyasidir. *Katilin Şeyi*'nden itibaren Vedat'la Tefo'nun okuduğumuz maceraları da gerek romanlara yayılan toplum ve sistem eleştirileri, gerek karakterler aracılığıyla verilen kültürel ve insani gözlemlerden çıkardığımız sonuçlar bize belli bir siyasal izlenim verir. Diğer yandan *Maktulün Şansı*'nda Algan Sezgintüredi, kendiliğinden siyasal olmanın bir adım ötesine geçip siyasal polisiye türünün bir örneğiyle çıkıyor bu defa karşımıza. Üstelik siyasal polisyelerde o hep

alışageldiğimiz ağır, karanlık havayı üzerimize çöktirmeden yapıyor bunu.

Kahramanlarımızın avukat dostlarından Seyfo'nun bir kayıp vakası bildirmesiyle başlıyor *Maktulün Şansı*. Muhafazakâr bir ailenin içe kapalı, hastalık derecesinde bilgisayar bağımlısı genç bir *hacker* olan oğlu aniden ortadan kaybolmuş, birtakım derin devlet sırlarıyla beraber sırta kadem basmıştır. Kayıp genç *hacker*ın, Seyfo'nun eski bir aşkının oğlu olması vakanın duygusal bir boyutuyken, işin güncel siyaset ve derin devlet ilişkilerine değen ucu mide bulandırır. Hastalığın ve dehanın sınırlarında gezen genç zihinlere, kimsenin çözemediği gizemli formüllere, saplantılı ve bir o kadar aşklara açılır giderek hikâyemiz. Ancak Vedat'ın da Tefo'nun da bu vakadan kaçışı yoktur. Giderek muhafazakârlaşan günümüz siyasal ortamıyla ilk bakışta ona tezat görünen teknolojinin gelişimi, dünya siyasetinin bilimle ilişkisi üzerinden atlaya zıplaya, değişen kültür ve kentli insanın karakterine şaşır şaşır adım adım ilerler kahramanlarımız olayı çözmekte. Sonuna doğru onlar bir vakanın daha üstesinden gelirken Algan Sezgintüredi de kendi üslubunca siyasal polisiyenin hakkını verir.

Türkçe edebiyatın "şimdilik" üvey evlatlarından olan polisiyenin bizim kuşağımızdan en iyi örneklerini veren Sezgintüredi polisyeleri üzerine söyleyecek şüphesiz daha çok şey var. Ama onlar için serinin daha çok yazılmasını bekliyoruz!

ASIL MACERA ÖLÜMDEN SONRA: GRIM FANDANGO

Gündelik hayatımızdaki pek çok bağlantı gibi polisiye ile video oyunlar arasındaki ilişki de başlangıçta hiç aklımıza gelmeyen, sonrasında nasıl daha önce gözümüze hiç çarpmadığına şaşırdığımız cinsten bir konu başlığı. Belki de bu şaşkınlı-

ğımızın sebebi, video oyunları görsel ve yazınsal sanatlardan ayıran çok temel bir özelliktir: Oyunlar bize bir hikâyenin takipçiliğinden fazlasını bahşeder. Oyuncu, bir oyun evreninde cinayeti çözen dedektifi eşzamanlı gözlemleyen değil, o dedektifin eylemlerini ortaya koyan, seçimlerini yapan, inisiyatifi onun adına kullanan kişidir. İzlenen hikâye ne kadar çizgisel olsa da bu inisiyatifin getirdiği psikolojik ağırlık, kişinin oyun deneyimini bir film ya da kitap deneyiminden ister istemez farklı bir noktaya çekecektir. Bu farklılıktan ötürü, video oyunlarını polisiyenin diğer hâkim mecralarıyla birlikte değerlendirmeyi unutuyoruz sanırım.

Polisiye oyununu diğer mecralardaki polisiye deneyimlerden farklı tutan bir diğer önemli öğeyse oyuncunun (kısıtlı) özgürlüğüdür. Aynı oyunda kimi oyuncu direkt olarak çözüme giderken kimisi ayrıntıların içinde gezinmeyi, temel görevlerden kopup saatler sonra hikâyeye dönüş yapmayı tercih edebilir. Talepler ne olursa olsun gönül rahatlığıyla öne sürebileceğimiz bir şey varsa o da her oyuncunun ilgilendiği oyunu deneyimleme sürecinin kendine özgü olacağıdır. Bir diğer deyişle video oyunlarda her yiğidin yoğurt yiyişi, her dedektifin vakaya yaklaşımı farklıdır.

GRIM FANDANGO'DA BİR POLİSİYE İÇİN OLDUKÇA AYKIRI BİR KARAKTERİ, BİR ÖLÜM MELEĞİNİ YÖNETİRİZ. MANNY CALAVERA, UZUN YILLARDIR "SEKİZİNCİ YERALTI" OLARAK DA BİLİNEREN ÖLÜLER ÜLKESİ'NDE İKAMET EDEN BİR "SEYAHAT ACENTASI"DIR. MANNY'NİN GÖREVİ DÜNYADAN GÖÇEN RUHLARA ÖLÜLER ÜLKESİ'NE KADAR EŞLİK ETMEK VE DAHA SONRA ONLARI SONSUZ DİNLENME'NİN GERÇEKLEŞTİĞİ DOKUZUNCU YERALTI'NA YÖNLENDİRMEKTİR. BU YÖNLENDİRME, ÖLEN KİŞİLERİN HAYATLARINI NASIL GEÇİRDİKLERİNE BAĞLI OLARAK ŞEKİLLENİR. GÜNAHSIZ BİR HAYAT, KİŞİNİN DOKUZUNCU YERALTI'NA GİDEN EKSPRES TREN İÇİN BİR BİLET KAZANMASINI SAĞLARKEN SİCİLİ KABARIK BİR HAYAT, KİŞİNİN DÖRT SENELİK ÇETİN BİR YOLCULUK SONUNDA DOKUZUNCU YERALTI'NIN KAPILARINA ERİŞMESİNİ ZORUNLU KILAR.

Yazının çok dağılmaması için polisiye oyunları; bir vakanın çözümüne yönelik bulmacaları, çeşitli ipuçları yardımıyla çözmeyi içeren oyunlar olarak tanımlayalım. Bu tanımla baktığımızda özellikle 1990'larda video polisiye/dedektiflik oyunlarının altın çağını yaşadığını söyleyebiliriz. Kişisel bilgisayarların hayatlarda ilk kez yoğun yer edinmeye başladığı bu dönemde hikâye ve grafik kalitele-riyle dikkat çeken macera oyunları, PC oyuncu-luğunun temel ürünü halini almış, çoğu polisiye macerası da bu dönemde üretim şansı yakalamıştı. 2000'lere gelindiğinde oyun dünyasındaki talepler değişecek, vaka çözmeye dayalı polisiye oyunları için bir düşüş gerçekleşecekti. Üzerine konuşula-cak oyun sayısı bol, ancak ille de birini tanıtmayı seçeceksek bu yola *Grim Fandango* ile çıkmak isa-betli olur. Lucas Arts'ın 1998'de piyasaya sürdüğü macera oyunu *Grim Fandango*, macera oyunları-nın altın çağının son büyük işlerinden biri olarak karşımıza çıkmakta ve özgünlüğüyle bugün de oyunseverler tarafından sıkça anılmaktadır.

Grim Fandango'da bir polisiye için oldukça aykırı bir karakteri, bir ölüm meleğini yönetiriz. Manny Calavera, uzun yıllardır "Sekizinci Yeraltı" olarak da bilinen Ölüler Ülkesi'nde ikamet eden bir "seyahat acentası"dır. Manny'nin görevi dün-yadan göçen ruhlara Ölüler Ülkesi'ne kadar eşlik etmek ve daha sonra onları Sonsuz Dinlenme'nin gerçekleştiği Dokuzuncu Yeraltı'na yönlendirmek-tir. Bu yönlendirme, ölen kişilerin hayatlarını na-sıl geçirdiklerine bağlı olarak şekillenir. Günahsız bir hayat, kişinin Dokuzuncu Yeraltı'na giden ekspres tren için bir bilet kazanmasını sağlarken sicili kabarak bir hayat, kişinin dört senelik çetin bir

yolculuk sonunda Dokuzuncu Yeraltı'nın kapıları-na erişmesini zorunlu kılar. Ekspres trenden muaf bir yolculuğun zorluğu, ruhların çoğunu daha başlamadan pes etmeye ve Ölüler Ülkesi'nde yeni bir düzen kurmaya itmiştir. Kendi tren biletini kazanmak için sabırla işini yapmakta olan Manny, tesadüfler sonucu çalıştığı Ölüm Departmanı'nın karanlık işler çevirdiğini keşfeder. Tren biletleri, şirketin içindeki bazı şahıslar tarafından çalın-makta ve zengin ruhlara satılmaktadır. Bir anda kendini büyük bir skandalın içinde bulan Manny, şimdi Ölüler Ülkesi'nin kendine has mafyasından kaçmak zorundadır.

Eğlence ögesi, çeşitli bulmacaların çözümü üzerine kurulu "Göster ve Tıkla" (İng. Point & Click) macera oyunlarının en üretken şirketi Lucas Arts, 1990'larda özgün ve tematik pek çok eser üretmesiyle dikkat çekmişti. Şirketin tarihe geçen pek çok oyununun arkasındaki tasarımcı/ yazar Tim Schafer, *Grim Fandango* ile bu sefer ölüm, Aztek mitolojisi ve (esere polisiye kimli-ğini kazandıran) kara film geleneğini tek potada eritmeyi dener. Oyunun karakter tasarımlarında Meksika geleneklerinden ve dini bir bayram olan Ölüler Günü'ne özgü Calaca estetiğinden fay-dalanılır. Ölen kişilerin cennetin kuzeyi sayılan Mitchlan'a doğru dört yıllık bir yolculuğa çıkması fikri de Schafer'in Aztek kültüründen oyuna entegre ettiği omurgadır. Ne var ki *Grim Fandan-go* insanın olduğu her yer gibi Ölüler Ülkesi'ni de bürokrasiye mahkûm eder, cennete yolculuğun çeşitli kolay yolları (araba, gemi, ekspres tren) ve bu yolların bölüşümüyle ilgili bir dolu departman bulunmaktadır. Bürokrasiye sonrasında sistem

boşluklarını ve bu boşluklardan yararlanan çıkar odaklarını doğurur. Mitolojik, “ideal” bir adalet sisteminin üçkâğıda maruz kalmaktan kaçamaması *Grim Fandango*’nun çatı mizahını ve eleştirisini oluşturur. Oyunun çok konuşulmayan bir diğer özelliğiye göze çok batmayan bir sınıfsallığı da içinde barındırmasıdır. Ölüler Ülkesi’nde tamircilik ya da inşaat işçiliği gibi ağır/teknik işlerin çoğu bu işler için “yaratılan” şeytanlar tarafından gerçekleştirilmekte ve bu şeytanlar sadece kendi işlerini yaptıkları sürece hayatta kalabilmekte-dirler. Bir ücretli kölelik alegorisi sayılabilecek bu durumun da günümüze yönelik bir eleştiri barındırdığı aşikârdır, zira hikâyenin bir noktasında Manny tersanede çalışan arı görünümlü şeytanlara dertlerini düzgünce anlatabilmeleri için *Komünist Manifesto* verir.

İşin kara film ayağındaysa *Grim Fandango* hem hikâye örgüsü hem de verdiği referanslarla 1930-60 Amerikan sinemasına büyük bir saygı duruşu gösterir. Bir anda kendini maceranın ortasında bulan gündelik satış görevlisi fikri, *Double Indemnity*’den esinle doğarken özellikle hikâyenin ikinci kısmı *Casablanca*’nın görseelliğinden bolca faydalanır. Daha dikkatli oyunculara bazı diyaloglarda *Sunset Boulevard*’a göndermeler yapıldığını, hatta Ölüler Ülkesi’nin dışındaki tekinsiz ormanın adını 1936 tarihli Leslie Howard ve Humphrey Bogart filmi *Petrified Forest*’tan aldığını fark edeceklerdir. Sıkça yapılan göndermeler bir yana, *Grim Fandango*’da karakterler de bir kara filmin ihtiyaç duyduğu rolleri doldur-

maktadırlar. Bogart’ın iskelete bürünmüş haliyle kahramanımız Manny, protagonistliği üstlenirken Ölüler Ülkesi’ne yeni gelmiş ve Manny’nin bir hatası sonucu kendini dört senelik yolculuğun içinde bulmuş Mercedes “Meche” Colomar, hikâyenin tartışmasız *femme fatale*’ini oluşturur.

Özellikle ilk iki bölümünde yasak ilişkiler, entrikalar, direniş grupları ve daha pek çok öğeyi barındıran *Grim Fandango*’nun üçüncü bölümünde gerçeküstü öğeler *noir* çekiciliğinin önüne geçer. Biletleri çalınan bir sürü ruhun saklı tutulduğu ve dünyanın sonunda bulunan gizli bir maden işletmesinde geçen bu bölümü Dokuzuncu Yeraltı’nın girişinde bulunan Aztek tapınağı izler. Sonrasındaysa Manny’nin mafya lideri Hector Le Mans ile çeşitli karşılaşmalarıyla hikâye gene *noir* atmosferine geri dönecektir.

Çıktığı yıl eleştirmenler tarafından büyük ilgi gören ancak finansal olarak başarı kazanamayan *Grim Fandango*, üç boyutlu grafiklerin baskınlık kazanacağı yakın gelecek için planlanmış son büyük projelerdendir, satışlar açısından olmasa da estetik açıdan projenin başarı kazandığı da kabul edilmeli. Özellikle karakter tasarımlarındaki sadelik sayesinde aradan geçen yirmi yıla rağmen hâlâ göze hitap edebilen oyun, 2015’in başında da yeni elektronik sistemler için tekrar düzenlenerek satışa sunuldu. Oyun dünyasıyla ilgilenen, kaliteli hikâye talebi olan ve tematik özgünlüğe önem veren tüm polisiyeseverlere tavsiye edilir.

Yazın sürecindeki yardımları için Pınar Orbay’a teşekkürler.

13 KASIM - 30 ARALIK

en büyük kitap fuarı

size Özel 10 TL indirim

İndirim Kodu: 8069CFBF

BAŞARILI SHAKESPEARE UYARLAMALARIYLA BİLDİĞİMİZ OYUNCU VE YÖNETMEN KENNETH BRANAGH, BU KEZ POLİSİYESEVERLERİN MERAKLA BEKLEDİĞİ DOĞU EKSPRESİNDE CİNAYET İLE GÖNÜLLERİ FETHEDECEK GİBİ. FİLM; TOM BATEMAN, LUCY BOYNTON, OLIVIA COLMAN, PENELOPE CRUZ, WILLEM DAFOE, JUDI DENCH, JOHNNY DEPP, JOSH GAD, MANUEL GARCIA-RULFO, DEREK JACOBI, MARWAN KENZARI, LESLIE ODOM JR., MICHELLE PFEIFFER VE SERGEI POLUNIN GİBİ YILDIZLAR GEÇİDİ DENİLEBİLECEK OYUNCU KADROSUYLA ÇOK KONUŞULACAK BELLİ Kİ. KENNETH BRANAGH, FİLMİ YÖNETMEKLE KALMIYOR, AGATHA CHRISTIE’NİN PEK SEVDİĞİMİZ KAHRAMANI HERCULE POIROT’YU DA CANLANDIRIYOR; ŞU ANA KADARKİ “EN GÖRKEMLİ” POIROT BİYİĞİNA SAHİP OLDUĞUNU DA EKLEMEDEN GEÇMEYELİM. DOĞU EKSPRESİNDE CİNAYET, 10 KASIM 2017 İTİBARIYLA SİNEMALARDA!

Genellikle bir yönetmen olmanın, oynamak için kendi tren setinizi hazırlamaya benzediği söylenir; bu filmde gerçekten öyleydi. Doğu Ekspresi, filmde bir karakter gibi, öyle değil mi?

Kenneth Branagh: Evet, çünkü Doğu Ekspresi, heyecan verici, cazibeli, romantik, ölümcül olabilir ve tehlikeli; böylece insanların test edilebileceği klostrofobik bir çevre haline geliyor. İyi hikâyede anlatılan konuların drama ve çatışması ortaya çıkıyor. Dolayısıyla içeriden ve dışarıdan çok esnek bir altyapı oldu.

Longcross Stüdyoları’nda gerçek bir tren inşa ettiniz.

Kenneth Branagh: Yaptık. Longcross’ta İstanbul istasyonumuz ve Dinaric Alpleri’nin ortasında da Braut istasyonu vardı ve bu insanların tamamı eski Yugoslavya gibi Surrey’deki yapraklı şeritleri dolaşan tren yolcularıydı. Ancak bunu sinemanın büyüğü ve gerçek demiryolu pisti sayesinde başardık. Bunu yaptıktan sonra çoğumuz trende olma sebebiyle yolculuk halsizliği yaşadık.

Poirot’nun bıyığı hakkında konuşmamız lazım, şimdiye kadarki en iyi bıyık...

Kenneth Branagh: Çok kibarsınız. Agatha Christie, bıyığı, kitaplarda muazzam bir şey olarak tanımlıyor ve biz de bunu yapmaya karar verdik. Bıyık, bir tür koruma ve aynı zamanda da provokasyon. Ve aslında Poirot’nun umursamaz tarzının bir dışavurumu. Ancak Poirot’nun aksanı, orijinallikleri, onun da söylediği gibi insanları korunmasız bırakıyor.

Bu filmi çekmeden önce Sidney Lumet’in 1974’teki Doğu Ekspresinde Cinayet filmini izlediniz mi?

Penelope Cruz: Elbette. Çok eskiden, gençken izlemiştim ama hiçbir şeyi hatırlamıyordum. Bir gözüm açık, bir gözüm kapalı izlemiştim çünkü istemiyordum... Söylediğiniz için mutluyum, Ingrid Bergmann’ın çok iyi canlandığı bu karakteri canlandırıyordum ve performansımın onunkine yaklaşmasının yolu yoktu. Fakat hepimiz için açık ve net olan bir şey vardı; yeni bir film yapıyorduk ve yaptığımız filmi eskisine saygı duyarak yapıyorduk. Bu sebeple belli bir uzaklıkla izledim filmi.

Doğu Ekspresinde kiminle aynı ranzayı paylaşmak isterdiniz?

Kenneth Branagh: Lucy, bu soruyu yanıtlayarak başlamak ister misin?

Lucy Boynton: Muhtemelen Josh Gad'i seçerdim, komikliği sebebiyle.

Josh Gad: Güzel bakışlarım için değil.

Kenneth Branagh: Olivia, kiminle paylaşıyor-sun?

Olivia Coleman: Judy ile paylaşabilir miyim? Yanında olduğum için evet demek zorundasın. Ve Daisy'yi de alabilir miyiz?

Penelope Cruz: Aslında ben de Judy'yi söyleyecektim ama sorun değil, Daisy de olur çünkü filmde de onunla birlikte uyuyordum. Bunu söylediğim gibi yazma (gülüyor). Verdiğim karara sadık kalıyorum, Daisy.

Willem Dafoe: Marwan.

Josh Gad: Elbette beni söyleyen herkes. Ve Judy.

Manuel Garcia-Rulfo: Ben de Judy demek zorundayım.

Derek Jacobi: Bence o şimdi bir eşcinsel simgesi, Josh'ı seçmeliyim.

Marwan Kenzari: Sadece söylediği için değil, Willem.

Sergei Polunin: Johnny Depp'i seçiyorum.

Daisy Ridley: Coly (Coleman) ve Petey'i seçeceğim.

Oyuncu kadrosunun kitabı okumasını istemiş miydin? Yoksa senaryoya bağlı kalmalarını mı tercih ettin?

Kenneth Branagh: Gerçekten istedikleri yöntemi seçmekte özgürdüler, her yerden ilham

aldık. Manuel, kendini kitabı okurken mi buldun yoksa senaryoya sadık mı kaldın? Senin için nasıldı?

Manuel Garcia-Rulfo: Filmde olacağımı öğrendikten sonra kitabı okumuştum. Uzun zaman önce okudum ama sadece eğlence için. Çoğunlukla senaryoyu dinledim, herkesin söylediği gibi trenin ve setlerin hepsinin şahane olduğunu, bu sayede karaktere girmenin de kolay olduğu açık. Kostümler şaşırtıcıydı, aktörler ve her şeyiyle mükemmeldi ama evet, sanırım senaryoyu daha çok dinledim.

Sergei ve Daisy, siz kitapları referans aldınız mı?

Daisy Ridley: Kitabı tabii ki okudum. İlk seçmeler başlamadan önce senaryoyu okudum, sonra da senaryoya geri döndüm ve bilmem gereken ekstra bir şey var mı görmek için kitabı okudum, ancak oldukça farklıydı. Benim için en yararlı olan, Ken ile yaptığımız ilk oturumda ahlak ve ahlaki pusuladan bahsetmemizdi. Çekimler devam ederken aslında bir polisiye filminden beklemediğim çok duygusal günler yaşadık. Ama esas olarak, Ken'le yaptığımız bir konuşmada, kişinin belirli bir durumda nasıl tepki vereceği ve sonra bu durumu farklı koşulların nasıl etkilediğine, nasıl değiştiğine ilişkin bir konuşma geldi.

Sergei Polunin: Ben kitabı gerçekten referans olarak almadım çünkü benim karakterim sonradan yaratıldı. Bir dansçıyı oynuyorum ve ben de bir dansçıyım, bu yüzden kitaptan almak yerine kendi hayatımı, kendi deneyimlerimi kazmak iyi bir yöntem oldu benim için.

CANLI CANLI POLİSİYE...

FARE KAPANI YANI *THE MOUSETRAP* DÜNYANIN BİLDİĞİ EN ÖNEMLİ POLİSİYE TİYATRO OYUNUDUR. HER ŞEYDEN ÖNCE DÜNYANIN EN ÇOK VE EN UZUN OYNANAN TİYATRO OYUNU OLARAK ÖNEMLİ BİR REKORA İMZA ATMIŞTIR. LONDRA'DA ST. MARTIN'S THEATRE'DA TAM 65 YIL BOYUNCA 27 BİNDEN FAZLA SEYİRCİYE OYNAMIŞ VE OYNAMAYA DEVAM ETMEKTEDİR.

İlk kitabım *Çok Şekerli Ölüm* çıktığında bilgisine, kültürüne ve tabii ki oyuncululuğuna hayran olduğum Ali Poyrazoğlu'na yollamıştım okusun diye. Kısa sürede okuduktan sonra bana şöyle bir yorumda bulundu: "Derhal polisiye oyun piyasesi yazmalısın."

Bu onur, beni mest ve motive etmiş olsa da üstünden 6 yıl geçtiği halde hâlâ bir polisiye oyun yazmadığım için üzgünüm. Ama hemen belirtmeliyim ki en büyük ideallerimden biri de polisiye tiyatro oyunu yazabilmek. Çünkü benim bir yanımda tiyatrocudur. Dünyanın en pahalı iki âşığına sahibim: oyunculuk ve yazarlık. Tabii günün birinde oyun yazmak ve o oyunda oynayabilmek şahane bir hedef olarak kafamda duruyor.

Kime sorsan en çok polisiye okumayı seviyor ülkemizde. Hatta kitap olarak da en çok polisiye okumayı seviyor. Polisiye okuru gibi polisiye seyircisi de çok zekidir. Heyecan ister, çok ince detaylar ister, kandırılmaktansa hiç hoşlanmaz.

Polisiyesever, kitabı okurken her şeyi kafasında hayal eder. Oysa tiyatro sahnesinde hayalleri can bulur. Polisiye, tiyatro sahnesinde de defalarca can bulmuş, canlı canlı seyirciyle buluşmuştur.

Fare Kapanı yani *The Mousetrap* dünyanın bildiği en önemli polisiye tiyatro oyunudur. Her şeyden önce dünyanın en çok ve en uzun oynanan

tiyatro oyunu olarak önemli bir rekora imza atmıştır. Londra'da St. Martin's Theatre'da tam 65 yıl boyunca 27 binden fazla seyirciye oynamış ve oynamaya devam etmektedir.

Polisiye bir tiyatro oyunu, kırılması güç bir rekora imza atmışsa insan ister istemez yazarı kim diye merak ediyor ve hiç sürpriz olmayacak bir isimle karşılaşılıyor; Agatha Christie.

Fare Kapanı ilk önce 20 dakikalık bir radyo skeci olarak yazılmış. 1952 yılında kitap olup sahnelenmeye başlamış. Ülkemizde de çeşitli tiyatrolarda sahnelenen oyunun konusu kısaca şöyle: "Bir kar fırtınası sırasında İngiltere'de bir dağ otelinde mahsur kalan 7 kişinin aralarındaki katili bulmak için verdikleri mücadele."

Benim, bu oyunun Çevre Tiyatrosu'nda sergilendiği halini seyretme fırsatım olmuştu. Ama o zaman yaşım küçük olduğu için tam olarak hatırlamıyorum. Tek anımsadığım, gerçek hayatta da hiç sevmediğim bir oyuncunun ilk perdenin sonunda camdan gelen biri tarafından öldürülmesiydi. Sevindiğimi hatırlıyorum.

2011-2012 sezonunda Ak'la Kara Tiyatrosu'nda seyirciyle buluştuk. Burak Karaman ve Elif Erdal'ın yönetmen koltuğunda oturduğu oyunda Bedia Ener, Gazanfer Ündüz, Özgür Özdural, Ruhi Sarı, Merve Anlağan, Can Şıkıldız, Deniz Şen rolleri paylaştılar.

Fare Kapanı, Ak'la Kara Tiyatrosu'nun oynadığı tek polisiye oyun değildi. 2012-2013 sezonunda Sir Arthur Conan Doyle'un ölümsüz eseri *Sherlock Holmes*'un yönetmen koltuğunda gene Elif Erdal ve Burak Karaman oturmuş. Sahneyi Kerem Kobanbay, Beril Senvarol, Fatih Gülnar, Emre Törün, Tugay Erverdi, Arzu Akın, Gülnur Badakal, Hakan Çeliker, Adem Türker ve Mert Şişmanlar paylaşmış.

Bohemyada Skandal ve *Dans Eden Adamlar* öyküleriyle yapılan oyun, 2012'de dünya prömiyerini gerçekleştirmiş.

İlk perdede çalın dedektifimizin müşterisi Bohemya Kralı'dır. Irena Adler adlı bir kadının şantajından kurtulmak ister. Sherlock Holmes ve Irena Adler'in zekâları çarpışırken adeta bir satranç karşılaşmasına tanık oluruz.

İkinci perdedeyse üç yıl sonraya gideriz. Bu kez müşteri Irena Adler'in eşi Godfrey Norton'dır ve Holmes ile görüştüğünden hemen sonra öldürülür. Katilin kim olduğunu bulmak dedektifimize düşer. Hiçbir şeyin görüldüğü gibi olmadığını sadece dedektif görebilmektedir.

Dünyanın en çok tanıdığı dedektif Sherlock Holmes birçok ülkede, defalarca ve farklı tiyatrolar tarafından sahnelenmiştir.

Bunların başlıcaları;

- 1909 İngiltere - Lyceum Theatre
- 2006 ABD - Greenville's Centre Stage
- 2013 ABD - Charleston Stage
- 2014 ABD - First Stage

Çok bilinen yabancı tiyatro oyunlarının ardından biraz da yerli polisiye eserlere bakmak gerekirse *Dokuz Canlı*'dan söz etmek lazım. İstanbul Belediyesi Şehir Tiyatroları'nın Basın ve Halkla İlişkiler Bürosu'nun

amirliğini yapan Tayfun Türkili yazmış. Birçok belediye ve üniversite tiyatrolarında can bulan *Dokuz Canlı*, 2011-2012 sezonunda Toprak Sahn Tiyatrosu'nda oynandı.

Çok hafif komedi öğeleriyle bezenen oyunun konusu kısaca şöyle: Sevgiliyle evlenmek için karısını öldürmeye karar veren adamın başarısızlığından bıkan sevgilisi sonunda bir tetikçi tutar. Sonunda o da işi beceremeyince işler iyice karışır.

Yerli polisiye oyunu konusunda maalesef çok zengin bir geçmişimiz yok. İşte tam bu noktada polisiye oyun yazma isteğim bastırılamaz bir şekilde artıyor.

Türk tiyatrolarına baktığımızda polisiye oyunları en çok Ak'la Kara Tiyatrosu sahneye koymuş. Türkiye'nin en iyi polisiye roman ustalarından biri olan Ahmet Ümit'in oyunlaştırılan tek kitabı *Aşk Köpekliktir*, 2013-2014 sezonunda Savaş Özduval rejisiyle oynamışlar. Başrolleri Fatih Gülnar, Füsün Kostak, Özgür Özduval, Pelin Turancı, Arda Meriçliler paylaşmış.

Çok sevgili *221B* okurları, eğer hem polisiye hem tiyatroyla ilgilisenez ve bu yazı size keyif verdiyse ben devamını yazmaya hazırım.

DEDEKTİF SANLI

TOPLAMDA 19 HİKÂYESİNİN BULUNDUĞU BU CİLT, POLİSİYEYLE MİZAHIN MÜTHİŞ EVLİLİĞİNDEN DOĞAN PARLAK BİR ÇOCUK. HINZIR, ZEKİ VE EĞLENCİLİ. POLİSİYENİN KARANLIK VE YIPRATICI SOKAKLARINDAN ÇIKIP FARKLI BİR YOLA GİRMEK İSTEYENLER BU ÇOCUĞUN ELİNDEN TUTUP KEYİFLİ BİR GEZİNTİYE ÇIKABİLİR.

Bugüne kadar okuduğum yüzlerce çizgiroman içinde beni benden alan, aklımdan çıkmayan tekrar tekrar okuduğum birçok çizgi roman oldu. Ama insanın kendi coğrafyasından, kendi kültüründen çıkan bir eseri okuması bambaşka bir keyif. Karakterlere hemen bağlanıyor; daha ilk dakikadan hikâyenin içinde buluyorsunuz kendinizi.

İşte Dedektif Sanlı'yı ilk okuduğumda başıma gelen tam olarak da buydu. Bırakın ilk sayfayı daha ilk dört panelde dedektifle aranızda bir bağ oluşuyor. Sanlı, annesinin yaptığı yaprak sarmasını tadına vara vara keyifle yerken "Hımm gerçek olamaz bu" diye mırıldanıyor.

"Gerçek olamaz, sanal dolma olmalı bu."

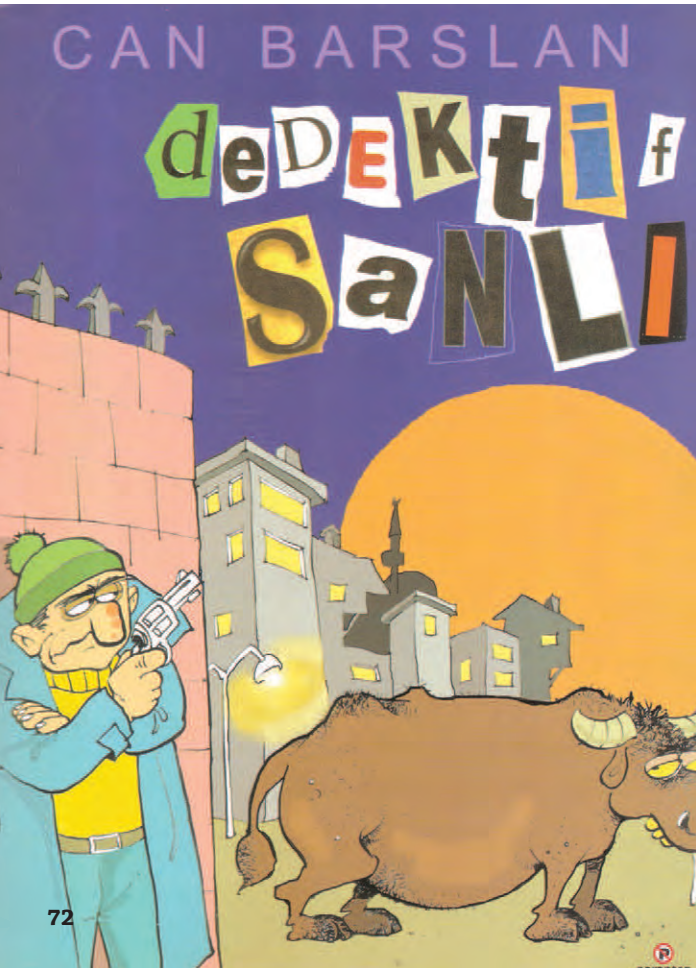
"Yok evladım sana yağı kullandım. Daha var ye... Börek de yaptım" diye cevap veriyor annesi bulaşıkları yıkarken.

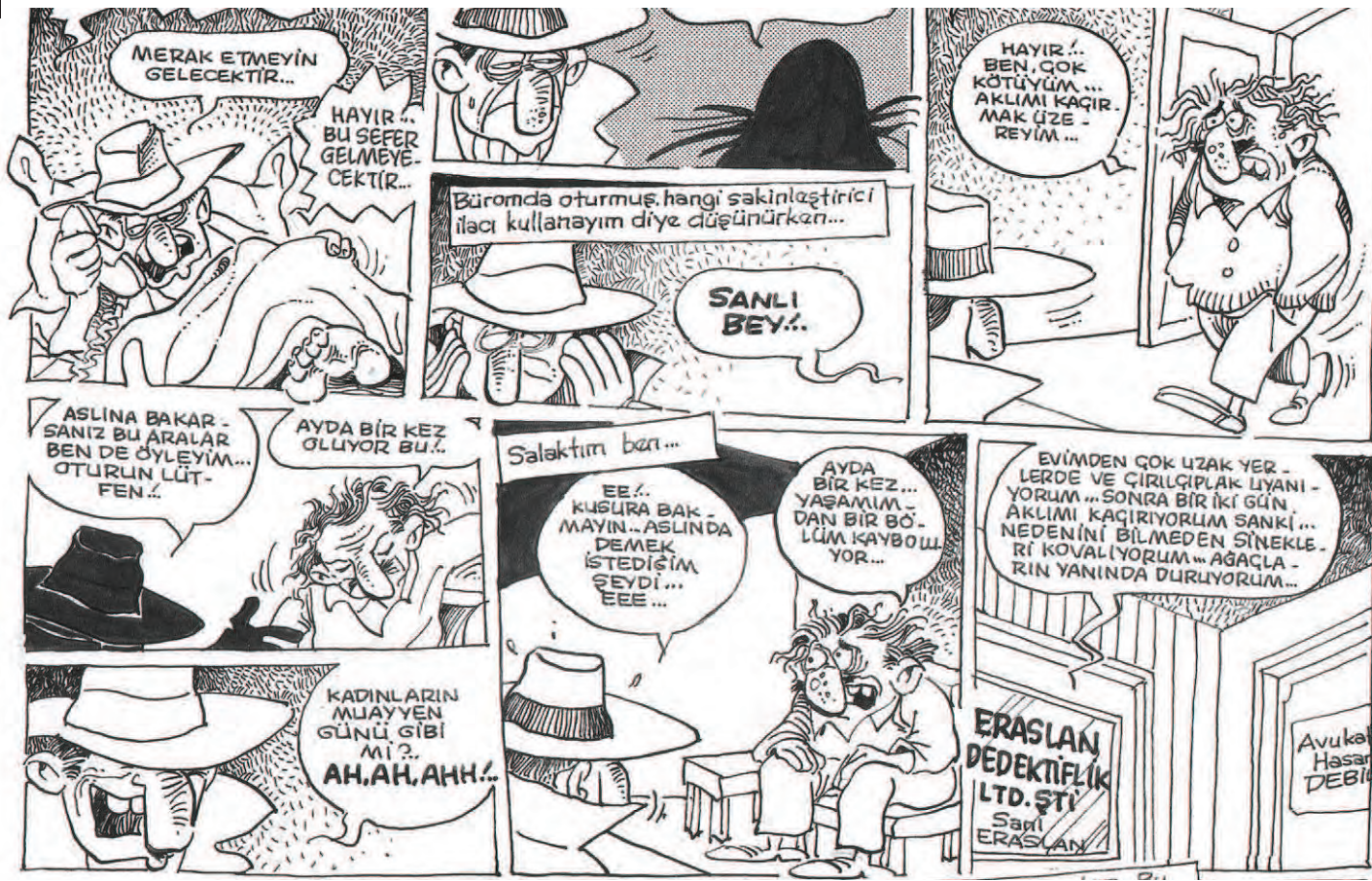
Mahallenin Muhtarları senaryosu gibi konuşsalar da anneler birtanedir. Anne yemeği yemeyeli o kadar uzun zaman olmuştu ki... Bu bölümü ilk okuduğumda gülümsemiştim. "İşte bu!" dedim içimden; "Gönder Can Barslan, gönder gelsin!"

Can Barslan'ın Türkiye'nin ilk ve tek özel dedektifi olarak tanıttığı Dedektif Sanlı, zamanın sevilen mizah dergisi *L-Manyak*'ta yayımlanıyordu. Karakterin geçmişiyle ilgili hiçbir bilgi paylaşmayan Barslan, bizi doğruca olayın içine atıyor; dedektifimizin her sayıda çözdüğü entrikaları keyifle okurken bir yandan da karakterini tanıyorduk.

İnternette bulabileceğiniz gibi eş takibi yapan, hesap kontrol eden özel dedektiflerden değil Sanlı. Çalıştığı bir şirket de yok kendi özel ekibi de... Ayrıca farklı olmanın getirdiği önyargı sorunundan da mustarip. Rakı sofrasında bir arkadaşı başkalarının kendisine güldüğünü söyleyince hemen ve öfke dolu bir toplum özeti çıkarıyor dedektifimiz:

"Bunlar nasıl heriflerdir bilir misin? Kulağına küpe takan ilk delikanlıyı taşla tutarlar, ondan sonra küpe takanlar çoğaldığında kendileri de takmaya başlarlar. Bunlar top sakallıya keçi sakallı diye alay eden adamlardır. Oysa şimdi, hepsi aynı fabrika ürünü gibi çenelerini örten beşer günlük sakal birikintileriyle doluyorlar. Bunlar var ya bunlar... Yarın birisi bunları şişleyince anlayacaklar özel dedektiflik müessesini!"

Önyargının ve alayın pençesindeki Dedektif Sanlı bilinen veya itibar gören bir kanun adamı olmadığından hikâyeler, birinin gelip ona danışmasıyla değil de Sanlı'nın yolda yürürken kendini içinde bulduğu olaylarla veya dikkatini çeken bir detayın peşine düşmesiyle başlıyor. Sorgu, takip, senaryo kurma, karşı plan geliştirme derken hemen her hikâye suçluların yakalarını kaptırmalarıyla sonlanıyor. Yalnız bu nokta da şöyle çok güzel bir detay var: çizgiromanın mizah sularında yüzmesi, absürdlüğüyle mantık sınırlarının dışına çıkmasını ve hikâyenin gidişatının neredeyse tahmin edilemez olmasını sağlıyor. Yani katil kim diye düşünmeyi bırakın; işlenen suçların arka planlarını, katillerin motivasyonlarını anladığınızda olayların saçmalığı, tahmin yürütmenin nafile olduğunu bize gösteriyor. Hikâyeyi acı tatlı bir gülümsemeyle noktalyorsunuz. Acı tatlı dedim çünkü Can Barslan'ın, dolayısıyla çizgiromanın, en başarılı yönü mizahı da ustalıkla kullanarak toplumdaki yanlışları hicvetmesi. Dedektif Sanlı'yı okurken toplumumuzu yer yer esir alan cahilliği, bencilliği, fırsatçılığı da gözlemlemiş oluyoruz.

Örneğin doğal bir süveteri andıran göğüs kollarını akciğer ameliyatıyla kaybeden adamın utançından kendini öldürttüğü hikâye: "Mevlüt abimiz mahallenin en kılı delikanlısıydı, göğsünü açtı mı gün ortasında hava karardı. Onu mahvettiler."

Bu sözleri sarf eden yakınlarının bastırıldığı yastığın altında kendi rızasıyla can veren ada-

mı anlatırken, toplumumuzun erkeği, erkekliği nelerle çarpık bir şekilde bağdaştırdığını çok güzel anlatıyor Can Barslan.

Her hikâyesiyle toplumumuzdaki sorunları deşen Sanlı karakteriyle ilgili önemli detayları, özel bilgilendirme kutularıyla öğreniyoruz. Sanlı'nın birini ikna ettiği karede hemen üstte bir kutu oluyor örneğin ve kutuda şu yazıyor: "Derler ki Sanlı birini ikna ederken 75-E mi güzelim" gücündedir." Okuyucuyu kahkaha atma noktasına çıkartan bu kutular, gerçekten çok keyifli.

Görsel anlamdaki tek sorun, panellerin çok iç içe olması. Elbette bunun sebebi çizgiromanın ilk olarak dergide yayımlanması ve Barslan'ın hikâyeyi sınırlı sayfaya sığdırmak zorunda kalması olabilir. Bu durum biraz göz yorucu olabiliyor ama okuma zevkinizi mahvedecek kadar değil. Çizimler siyah beyaz, yalın ve hikâyenin mizahi yönünü fevkalade sırtlıyor. Ancak çizgiromanda detaylı ve gerçekçi çizimleri seviyorsanız bu eserin size hitap etmeyeceğini de belirtmek isterim.

Toplamda 19 hikâyenin bulunduğu bu cilt, polisiyeyle mizahın müthiş evliliğinden doğan parlak bir çocuk. Hınzır, zeki ve eğlenceli. Polisiyenin karanlık ve yıpratıcı sokaklarından çıkıp farklı bir yola girmek isteyenler bu çocuğun elinden tutup keyifli bir gezintiye çıkabilir.

"Derler ki Sanlı gerçeklere değinme konusunda topluma 1000x1000 m. ayna tutma gücündedir."

Evet, bunu ben uydurdum...

THE BLETCHLEY CIRCLE

KODLARIN GÖLGESİNDE KADINLAR

2. DÜNYA SAVAŞI'NIN AYAK SESLERİ 1938'DEN İTİBAREN DUYULMAYA BAŞLANINCA İNGİLİZ GİZLİ SERVİSİ Mİ6 ÇALIŞANLARI TARAFINDAN BİR ÜS OLARAK BELİRLENEN BLETCHLEY PARK, SAVAŞ BOYUNCA İNGİLİZ ŞİFRE KIRICILARIN, NAZİLERİN KOD SİSTEMİ ENİGMA VE LORENZ'İ ÇÖZMELERİ İÇİN ALANINDA PARLAK UZMANLARIN TOPLANDIĞI BİR ÜS OLARAK KULLANILMIŞ. TEK BİR YAPIYLA HİZMETE BAŞLAYAN MEKÂN, DAHA SONRA ARTAN ÇALIŞAN SAYISI VE BİRİMLER NEDENİYLE BARAKA USULÜ OLARAK GENİŞLETİLİP BÜYÜK BİR TESİS HALİNE GETİRİLMİŞ. SAVAŞ BOYUNCA BURADA 8.000 KİŞİ GÖREV YAPMIŞ. İŞİN İLGİNÇ YANIYSA GÖREVLİLERİN %75'İNİN KADIN OLMASI. BUGÜNKÜ ÇALIŞMA ŞARTLARI DÜŞÜNÜLDÜĞÜNDE BİLE ŞAŞIRTICI BİR ORAN!

“ Sen benim karımsın, her şeyden önce bir annesin... Kararını ver.”

Tutkuyla peşinden koştuğunuz bir amacınız varken dikkatinizin olması gereken yerden dağıldığını gören kocanız size bu cümleyi kursa ne cevap verirsiniz? Kadınlık görevlerinizin hatırlatıldığı bir noktada seçim yapmanız söylene hakkınızı hangisinden yana kullanırsınız?

Bir kadın, bir erkeğin karısı ve çocuklarının annesi olmaktan fazlası olabilir mi? Ne saçma soru... Feminist tartışmaların teorik düzleminde, belletilmiş modernizm öğretilerinde, kalkınmacı ülkelerin ekonomik reçetelerinde, sağcı ve muhafazakâr olmayan sosyal katmanlarda, popüler kadın kültürünün dilinde buna verilecek cevap, “Tabii ki!” olacaktır. “Tabii ki bir kadın her şey olabilir!”

Bugünlerde kadınlardan beklenen bu. Her şey olmak zorundayız. İyi bir anne, iyi bir eş, iyi bir sevgili, iyi bir çalışan, iyi bir organizatör, iyi bir denge sağlayıcı, iyi bir her şey! İstedğini olmak isteyen kadın her şey olmak zorunda kalıyor. Peki, her şey olan bir kadının istediğini olma, varlığını gerçekleştirme ihtimali ne kadar?

Bletchley Park adını muhtemelen çok azımız duymuştur. *The Bletchley Circle* adlı İngiliz polisiye dizisini izleyene kadar ben de duymamıştım. 2. Dünya Savaşı esnasında, Nazi ordularının haberleşmek için kullandıkları kod sistemini kırma işini, icat ettiği makine Colossus'la hızlandırarak savaşın kaderini değiştiren Alan Turing'in hikâyesi tam da burada, Bletchley Park'ta başlamış.

Biz Türkiye’de, 1. Dünya Savaşı’nın ayrıntılarına daha çok hâkimiz. Sonuçlarını direkt yaşayıp imparatorluktan cumhuriyet rejimine geçişimizdeki etkisini tarih kitaplarında yıllarca okuduk. Ancak 2. Dünya Savaşı bizim için, girmeyi göze alamayıp genç cumhuriyetimizi riske atmadığımız bir savaştan ibaret. Sonuçlarına birebir maruz kalmadığımız için de tarih bilincimizdeki yeri daha belirsiz.

Dünyanın gidişatını kökünden değiştiren, aydınlanma iyimserliğinin sonunu getiren 2. Dünya Savaşı, 100 milyondan fazla askeri personelin dahil olduğu, nükleer silahların kullanıldığı tek savaş olmakla kalmayıp holokost gibi kitlesel sivil ölümlerin gerçekleştirildiği, insanlık tarihindeki en büyük ve en kanlı savaş olarak kayda geçti. 1939-1945 arasında 40-50 milyon insan hayatını kaybetti.

Bu savaşın gidişatınıysa bugünkü bilgisayarların temeli sayılan Turing makinelerinin değiş-tirdiği bütün dünyaca bilinen bir hakikat, doğru. Ancak Bletchley Park gerçeğini biraz araştırınca, bunun tek hikâyeye indirgenmiş bir mit olduğu rahatça anlaşılıyor. Çünkü mevzubahis sadece Turing’in ve Bletchley Park’ta çalışan erkeklerin dehası değil. Aynı zamanda arka planda çalışıp gecelerini günlerine katan kadınların keskin ve analitik zekâsı.

2. Dünya Savaşı’nın ayak sesleri 1938’den itibaren duyulmaya başlanınca, İngiliz Gizli Servisi MI6 çalışanları tarafından bir üs olarak belirlenen Bletchley Park, savaş boyunca İngiliz şifre kırıcıların, Nazilerin kod sistemi Enigma ve Lorenz’i

çözmeleri için alanında parlak uzmanların toplandığı bir üs olarak kullanılmış. Tek bir yapıyla hizmete başlayan mekân, daha sonra artan çalışan sayısı ve birimler nedeniyle baraka usulü olarak genişletilip büyük bir tesis haline getirilmiş. Savaş boyunca burada 8.000 kişi görev yapmış. İşin ilginç yanıysa görevlilerin %75’inin kadın olması. Bugünkü çalışma şartları düşünüldüğünde bile şaşırtıcı bir oran!

Tabii ki bunun sebebi belli. Erkekler cepheye gidince gündelik hayat ve şehirdeki bütün önemli işler kadınlara kalır. Büyük savaşların en karakteristik özelliklerinden biri budur. Nitekim Bletchley Park’ta da aynı durum baş göstermiş. Az sayıda insandan oluşan beyin takımındaki biliminsanlarının hepsi erkekmiş. O dönemlerde bilim dünyasının kapıları kadınlara pek açık olmadığından bu bilinen ve alışıldık bir durum.

Ancak pek bilinmeyen, Bletchley Park’ı yaşayan bir organizma haline getirenin binlerce kadın olması! Binlerce kadının içinde, o yıllara göre sıradışı yetenekleriyle fark yaratan bir grup kod kırıcı kadınsa *The Bletchley Circle* dizisinin yaratılma nedeni. Peki, kimdir bu bir grup kadın? “Bletchley Girls” olarak anılan, savaş esnasında ve takip eden seneler boyunca gölgeler içinde kalmış kadınlar, nasıl özelliklere sahipler?

Başlarda üniversiteler üstünden referansla ve önemli ailelerin bağlantılarıyla Bletchley’e kabul edilen kadınların, neredeyse hepsi üst sınıfa dahil. Daha sonra kod kırma işleminin makineleşip me-

kanize olmasıyla personel ihtiyacı artmaya başladı. Dilbilimci, matematikçi ve çapraz bulmacadan iyi anlayan kadınlar için ilan verilir. Çoğunun orta sınıftan geldiği, kimisinin fizik, matematik ve mühendislik alanlarında derece yaptığı bu insanlar, kadınların zihinsel mesaiyle ilgilenmeyeceğini düşünen erkek şeflerini kısa zamanda yanıltmayı başarır. Her gün büyük farklar yaratıp Nazi ordularının hareketlerini önceden tespit ederek birçok hayat kurtarırlar.

2. Dünya Savaşı sırasında... Bletchley Park'ta kod kırıcıların gece mesailerinden biri... Susan, Millie, Lucy ve şefleri Jean, Susan'ın sürekli tekrarlandığını tespit ettiği bir kod üzerinde çalışıyor. Susan tekrar eden şemalar konusunda, Millie yabancı diller ve haritalar konusunda, Lucy ise hiçbir şeyi unutmadığı hafızasıyla Bletchley Park'taki üstün hizmetlerine devam ediyorlar. Az önce hakkında tartıştıkları kodun, bir Alman birliğinin manevraları hakkında olduğunu anlıyorlar. Ve işte! Düşman kuvvetlerinin bundan sonraki hareketlerini tahmin edebilirler! Sahadaki askerlerin hayatını kurtarıp bir kere daha fark yaratmayı başardılar!

Barakadaki lojmanlarına dönüp uyumak için yataklarına girdiklerinde Millie asla sıradan olmayacağını söyler. Zaten şimdi de değildir. Kimsenin yapamadığını yapmakta ve dünyanın seyrini değiştirmektedir. Susan gerçekçi bir şekilde iç çeker. "Bütün bunlar bittiğinde zaten sıradan olmayacak mıyız?"

Aradan 9 sene geçer. 2. Dünya Savaşı bitmiştir. Erkekler cepheden dönmüş, Bletchley'de çalışan bütün kadınlar gibi Susan, Millie, Lucy ve Jean de

sıradan hayatlara dönüş yapmak zorunda kalmıştır. Susan iki çocuk yapmış, kocasıyla sakin, düzenli ve sıkıcı bir hayat sürmektedir. Tam da dediği gibi olmuştur. Savaşın sonra herkes sıradanlaşmış, fark yaratmayla ilgili bir gayesi kalmamıştır.

Fakat Susan'ın Nazileri dize getiren zihni, yine de yerinde duramaz. Radyoda dinleyip gazetelerde okuduğu seri cinayetlerin şemasını çıkarır. Şimdiye kadar 3 kadın cinayeti işlenmiş, 4. kadına kayıplara karışmıştır. Susan savaş zamanındaki uzmanlığını kullanarak, katilin davranış şekline dair bir şema çıkarır. Bunu da bir an önce polislerle paylaşmak ister. Katilin davranış matematiğini belirleyip onun bir adım önüne geçmek, başka kadınların hayatını kurtarmak demektir.

Kocasından onu emniyet müdür yardımcısıyla tanıştırmasını ister. Cinayetlerle ilgili teşkilata yardımcı olabileceğini söyler. Kocasını bunu büyük şaşkınlıkla karşılar. İki çocuğunun annesi, sıradan bir ev kadını olan karısının polise ne gibi bir katkısı olabilir. Tamam, Susan'ın savaş zamanında Dışişleri'nde hizmet verdiğini bilmektedir ama... Yine de karısını kırmaz. Susan'ı Scotland Yard'a götürür.

Scotland Yard binasında, müdür yardımcısının yanına hevesle girer Susan. Yeniden bir şeyler çözmenin heyecanı içindedir. Yanındaki kocası ve karşıdaki müdür yardımcısı ona şaşkınlıkla bakmaktadır. Susan, duvardaki Londra haritasını kullanarak katile dair belirlediği davranış şemasını anlatır. Ve sonraki cesedi muhtemelen bulacakları lokasyonu tarif eder. Ancak yanındaki iki erkeğin onu ciddiye almaya hiç hevesi yoktur. Susan her şeye rağmen ısrar eder. Kurduğu man-

tıktan çok emindir. Müdür yardımcısı, Susan'ın savaş zamanında kod kırıcı olarak çalıştığını anlar. Yalnız bu, bir devlet sırrıdır. Susan'ın kocası da dahil bunu kimseye anlatmaya hakkı yoktur.

Susan'ın bahsettiği lokasyonda polisler arama yapar fakat kimseyi bulamazlar. Susan bu işi nihayete erdirmeyi kafasına takmıştır. Yıllar sonra yeteneklerini kullanarak yine insanlar için fark yaratmak istemektedir. Bunun için kendisini dikkate almayan erkekler yerine, eski dostlarına, yani kod kırıcı kadınlara başvurmaya karar verir. Onlara giderken aklında eski günlerden kalan şiarları vardır: "Asla sıradan olma!"

Susan eski takım arkadaşlarının kapısını tek tek çalar. Millie savaştan sonra ülke dolaşmış, birçok macera yaşamıştır. Şimdiyse meteliğe kurşun atmakta ve bir kafede garsonluk yapmaktadır. Lucy beş para etmez bir adamla evlenmiş, onun baskısı altında silik bir hayat sürmektedir. Jean ise kütüphanede çalışmaktadır. Yıllar sonra karşılına Susan çıkınca çok şaşırırlar. Susan'a göre bu cinayetler dizisini ancak onlar çözebilir. Haklıdır da. Çünkü sıradan bir kanıt takip yönteminden daha fazlası gerekmektedir. Analiz, olasılık hesapları, şematik şekiller... Bu özellikler polis teşkilatında değil, sadece bu kadınlarda vardır.

"Şemasını çözebilirsek bir sonraki adımını biliriz. Tıpkı Alman ordusunun 3 gün sonra nerede olacağını bildiğimiz gibi. Cinayetleri bir kod olarak görüp şifresini kırana kadar devam edebiliriz."

Susan'ın kurduğu bu denklem, herkese çok mantıklı gelse de polisin işini polise bırakmak isterler. Çünkü bir katili yakalamak, kod kırmaktan daha fazlasıdır. "Bir şey bulursak polise mi gideceğiz?" Susan her zaman olduğu gibi bir adım

önde olmak isteğindedir. "Katili belki de biz buluruz. Önceden her gün hayatları kurtarırdık. Şimdi de yapabiliriz."

5. kızın da ortadan kaybolduğu haberi gelince, bu eski kod kırıcı takım için katilin peşine düşmek kaçınılmaz olmuştur. Kadınlara için fark yaratacak olan yine kadınların dehası olacaktır.

The Bletchley Circle, kadınların hayatın sokaklarından eve dönüş hikâyesi. Savaş bittikten sonra erkekler, kadınları yine "ait oldukları" yerlere yani evlerine, mutfaklarına, anneliklerine gönderdi. Yoklukları ancak olağanüstü bir hal olan savaşın varlığına bağlı olan erkekler, kadınları ancak "beklenmedik" oldukları zaman dikkate almaya devam etmekte.

Aşk ve Gurur'dan yedi bölümlük *The Bletchley Circle*'a kadın karakterlerin "beklenmedik ve farklı" olma şeması yakamızı maalesef hiç bırakmadı. Okurken ya da izlerken bize heyecan veren hikâyeler, gerçekteki hallerimiz düşünüldüğünde tek bir şeyi işaret ediyor: Hayat, roman ve drama birbirini besleyip duruyor. Erkeklerle işe yaradığımızı, zeki olduğumuzu, onları şaşırtarak kanıtlama ve takdirlerini kazanma matematiği 200 yıldır kıramadığımız bir döngü.

Bu döngü içinde her şey olmak ve kendimiz olmak arasında kalmak en büyük lanetimiz. Bu bizim lanetimiz mi yoksa bize biçilen bir lanet mi, orası tartışmalı. Kadınlara meydan verildiğinde neler başarabildiği aşikârken deha olma iltiması hep erkeklerle ait. Bu iltimas kodlarını kırmak mıdır aslolan yoksa kendi varlığımızı ortaya koymak mı, belli ki cevabını zamanla bulacağız.

SALONDAKİ CESET

“Her şeyden önce sakin olmalısın Hakan Uğurlu.”

Dışardan konuşmak kolaydı elbet ama yine de telefonun öteki ucundaki Erdem’i dinlemeliydim. Kütüphaneden uzaklaşarak camın kenarına geldim. Sokaktan bir grup liseli öğrenci geçiyordu. Moda, hafta içi bu saatte sessizdi; dışarıdan kimsenin gezmeye gelmediği, mahalle sakinlerinin çoğunun yemeğe oturduğu, sokakların sadece yeni açılan sayısız barın müdavimine ait olduğu saatlerdi bunlar. Moda çok sakindi; bense aksine, tarif edemeyeceğim kadar paniğe kapılmışım. İyi ki Erdem vardı. Eski arkadaşım; büyük bir gazetenin, ismi duyulmuş muhabirlerindendi. Hayat bilgisi, hele benim gibi fildişi kulesinden pek çıkmayan bir akademisyene göre fazlasıyla geniş, iş bilir bir dosttu. Eve girer girmez ne yapacağımı bilemediğim için akıllı telefonumdaki kısa yola tıklayarak onu aramıştım.

“Hakan iyi misin?”

“Bir sigara yaktım Erdem; ne yapacağımı bilmiyorum.”

“Tamam. Bak, şimdi önce bana ne olduğunu ve neler hissettiğini anlat, olur mu?”

“Anlatacak bir şey yok. Dediğim gibi, evde bir ceset var! Ceset, Erdem!”

“Anladım oğlum onu! Hayatta her şey başına gelebilir insanın; kontrolünü kaybetme sakın. Önce gerçekten emin olalım...”

Neden emin olacaktım? Eve gelmiş ve bu kadını görmüştüm. Orada kımıldamadan yatıyordu.

“Emin olmak ne demek Erdem? Ölmüş kadın işte, eve geldiğimde buradaydı.”

“Ölü olduğu kesin mi peki? Git, bir bak, kontrol et.”

“Burada, kitaplığın önünde yatıyor işte! Kımıldamıyor. Kan var. Sen emin misin diyorsun hâlâ!”

Ben, sinema-televizyon bölümünden Doçent Hakan Uğurlu: Öyle suç filmleriyle ilgili tez yazmaya benzemiyordu bu iş. Karşımda ölü bir kadın yatıyordu ve suçla, cinayete ilgili okuduğum sayısız makalenin şu an hiçbir faydası yoktu. Hayat, metinlerden çok uzaktaydı. Ya da metinler şimdi çok uzakta, hayat tüm acımasızlığıyla tam karşımdaydı. Bu kadına ne olmuştu, neden benim evimdeydi, benim suçum olabilir miydi bu? Beynim bulağı, sağlıklı düşünemiyordum.

“Tamam, Hakan, anladım, evde biri ölmüş. Nasıl oldu bu iş? Onu anlat, biraz konuşalım. Bileyim ki yardım edebileyim.”

“Okuldan geldim, eve girmeden bir kahve içeyim dedim. Normalde hep altıda evde olurum, biliyorsun. Bu kez Çekirdek’te takıldım, bir şeyler okudum falan, sekiz olmuş saat. Sonra eve geldiğimde kapıyı açık buldum.”

Çekirdek benim her zaman uğradığım kahvecimdi. Moda son dönemde barların olduğu kadar kahvecilerin de istilasına uğramıştı. Buranın yerlileri pek hoşlanmasa da benim gibi kahve seven birinin elbette buna itirazı olamazdı. Son iki yıldır Çekirdek’in kahve-rine bağımlı olmuşum. Okuldan gelişi gidisi saatim genelde belli olduğu için beş buçuk

altı arası beni arayan oralarda bulabilirdi. Ama bugün fazla takılmış, saati sekiz yapmıştım. Yapmaz olaydım.

“Kilit kırılmış mı Hakan?”

“Evet, zorla açılmış. Bir girdim, içeride bu kadın vardı. Şok oldum tabii. Hemen seni aradım işte.”

“Nasıl biri bu kadın?”

Birden kadına gerçekten bakmadığımı, beni asıl korkutanın yerde cansız yatan bir kadın düşüncesi olduğunu fark ettim. Paniğe kapılmış, pek bakmamış, incelememiştim kadını. Ama sarışın ve iriydi.

“Bilmiyorum,” dedim, “bakamadım.”

“Bak, Hakan, önce şöyle yap: Senin dolapta Pasiflora vardı bir ara, hâlâ duruyorsa git ondan iç biraz. Hem senin bir sakinleştiricin de vardı, son günlerde içtin mi hiç?”

“Hayır, Erdem, içmedim. Ne ilgisi var şimdi? İlacı falan salla, ne yapacağım ben oğlum? Polisi arayayım mı?”

“Arama sakın. Çözeceğiz bunu. Bir yere otur ve beni dinle lütfen.”

“Nasıl çözeceğiz Erdem? Kadın evimde ölmüş, polisi aramayıp ne yapacağım?”

Erdem’e itiraz ettim ama bunları söylerken mutfağa gidip şişeyi dikmişim bile. Polisi aramak zorundaydım, başka ne yapabilirdim? Onların da geldiklerinde ilk yapacakları iş beni gözaltına almak olacaktı. Evimde ölü bulunan bir kadın ve tek şüpheli elbette ki ben. Suçlu olmadığımı inanmayacaklardı. Öte yandan içimde bastıramadığım bir his vardı, suçlu muydum yoksa? Bu kadın her kimse evime girmiş ve birileri onu öldürmüştü. Acaba birkaç saat önce gelsem, kahvecide oyalanmasam bu cinayeti önleyebilir miydim? Evde olsaydım belki bunların hiçbiri olmazdı. Erdem’in sesiyle kendime geldim.

“Bak, önce bu kadının kim olduğunu anlamamız gerek. Yüzüne bak, tanıyıp tanımadığını söyle bana.”

Mutfaktan çıkıp salona, kadının yanına gittim. İttiğim etkisini göstermişti, belki de psikolojikti bilmiyorum, biraz daha sakin dim şimdi. Kadın yüzüstü yatıyordu. Mor bir gömlek, kot pantolon ve ayağında spor ayak-

kabılar. Gömleğinin bir kısmı kan yüzünden renk değiştirmişti. Bu giysiler nedense çok tanıdık geliyordu. Pantolonun sıyrılmış paçasından görünen ince beyaz bacaklar da.

“Tanıdık mı kadın, Hakan?”

“Bekle bir dakika, yüzüne bakacağım.”

Odanın ortasında kanlar içinde yatan bir kadın imgesi muhtemelen okuduğum sayısız cinayet hikâyesinden de aşınaydı bana. Kitaplıktaki bazı kitaplar yerlere dökülmüştü. Murakami’nin *1Q84*’ü, Ackroyd’un *Cinayet Saati*, Rekin Teksoy’un *Sinema Tarihi* kadının kanlı bedeninin yanından bana bakıyordu. Kadının sol eli sanki kaldığı yeri unutmasın diye Lawrence Block kitaplarımdan birinin arasına düşmüş, öylece duruyordu. Murakami’nin cildinin kötü yırtıldığını düşündüm.

O arada telefonun sesini hoparlöre verdiğimi unutmuştum, Erdem’in sesi odada yankılandı.

“Hakan, ne oluyor, ne yapıyorsun? İyi misin oğlum?”

“Galiba kadın, katille boğuşmuş Erdem. Kitaplar devrilmiş falan. Sehpa da. Bak, bir de şimdi gördüm, yerde makas var. Kitaplıktaki kalemlikten almış, kendini savunmaya çalışmış.” Yine paniğe kapılıyordum.

“Demek ki biri eve girip onu öldürmüştü.

Ama unutma, bu sen değilsin Hakan; bu işte senin suçun yok, unutma.”

“Erdem iyi de, bu kadın kim, neden benim evimde? Ben polisi arıyorum.”

“Bir dakika beni dinle de şu kadının yüzüne bak, ne olur!”

Yavaşça kadını çevirdim, şimdi yüzünü görebiliyordum. Güzel bir yüzdü; düzgün bir burun, kocaman gözler, dağılmış kısa saçlar. Bakımlıydı. Donmuş gözleri bana bakıyordu. Sanki olan biten yüzünden beni suçlar gibiydi. *Neden erken gelmedin, neden?* Donmuş gözlerindeki suçlama ancak beni iyi tanıyan birinin yapabileceği kadar samimiydi. Beynime aniden bir füze düştü, vücudumda bir deprem oldu, ışıklar yanıp söndü: Bu kadını tanıyordum! Evimde yatan bu kadını tanıyordum!

“Erdem, ben bu kadını tanıyorum!”

“Tanıyorsun Hakan. Dikkatlice bak. Kim o?”

O sırada kapı çaldı. Çelik kapının metal tokmağından gelen sesle irkildim. Bu saatte kim gelebilirdi ki? Çok ziyaretçisi olan biri değilim. Akrabalarım ile ilişkilerim iyi değildir, arkadaşlarım azdır. Onlarla da genellikle dışarıda görüşürüm. Kim gelebilirdi, kim zil yerine tokmağı kullanırdı? Tabii ki kapıcı: Düzenli tek ziyaretçim.

Ayağa kalktım. Kapıyı açmak istemiyordum; dedikoducu kapıcımın durumu görmesi hiç hoşuma gitmezdi. Cam kenarındaki koltuğuma oturup adamın gitmesini bekledim. Kapı bir daha çalmadı, onun yerine evin içinde bir ayak sesi duyuldu.

“Hakan Bey, iyi misiniz?”

Kapıcıım Muhammet, kocaman göbeği ve kısa boyuyla koridorda belirdi. Oldukça korkutucu bir andı bu, arkasından vuran apartman ışığı adamın silüetini karanlık koridorunun duvarlarına düşürüyordu.

“Hakan Bey burada mısınız? Bir sorun yok ya? Çöp almaya gelmiştim, kapı açıldı... Yani öyle görünce meraklandım.”

Daha fazla içeri girmesin diye cevap vermek zorunda kaldım.

“Buradayım Muhammet, bir sorun yok. Merak etme, her şey yolunda. Kapıyı açık bırakmışım sadece.”

O sırada Muhammet, salonun kapısına kadar gelmişti. Kalkarak önüne hamle ettim. Ama zamanında yetişemedim, Muhammet meraklı bakışlarla salona bakıyordu.

“Aman dikkat edin Hakan Bey, hırlısı var hırsızı var; hele sizin daha dikkatli olmanız gerek. Bakın geçen gün bizim sitede yine bir daireyi soymuşlar güpegündüz.”

Yerde yatan kadını görmemiş olması imkânsızdı ama hiçbir şey demedi.

“Haklısın Muhammet, unutmuşum işte.” Sonra dayanamayıp devam ettim. “Bak, burada gördüğün şeyle benim bir ilgim yok. Düşündüğün gibi değil.”

“Biliyorum Hakan Bey. Yine aynı şey... Değil mi? Sakin olun.”

“Bilmiyorsun! Hiçbir şey hem de! Eve geldiğimde kadın buradaydı. Hadi, ara polisi, durma, biliyorum aklından bu geçiyor şu anda.” Sinirlerim bozulmuştu, arasın polisi de kurtulayım, diye düşündüm, alsınlar beni de.

“Hakan Bey, polisi falan aramayacağım, sakın olun ne olur. Gelin, oturun isterseniz.”

Sonra hızlı ama sakın bir hareketle beni kollarımdan tutarak koltuğa oturttu. İriyarı görüntüsünün aksine son derece yumuşaktı.

“Muhammet, hadi, ara polisi. Suçlu benim kabul, geç geldim eve. Belki erken gelsem her şey farklı olurdu.”

O sırada bir süredir sesi çıkmayan Erdem hoparlörden seslendi.

“Olmazdı Hakan, engel olamayacağın bir şeydi bu. Senin bir suçun yok. Kendine gel.”

Muhammet içeri gidip elinde bir bardak su ve bir ilaçla gelmiş, bana içirmeye uğraşıyordu.

“Hadi Hakan Bey, için şunu.”

Zorla yuttum kocaman beyaz kapsülü.

“Geçecek Hakan Bey, geçecek,” dedi Muhammet sakince. Karşıma oturmuştu.

“İyi misin?” dedi Erdem uzaklardan.

“Yine oldu, değil mi Erdem?” dedim gözle-rimden yaşlar akarken.

“Evet, Hakan... Ama bu sefer iyi atlattık.”

“Gerçekten benim suçum değildi, değil mi Erdem?” diye sordum Muhammet’in gözlerine bakarken.

“Değildi, Hakan; sen bir şey yapamazdın.”

“Peki, bunlar ne zaman geçecek Erdem? Salonumda onu görmeyi ne zaman bırakacağım?”

Erdem cevap vermedi. Telefonunun şarjı falan bitmiş olmalıydı, artık hatta değildi.

“Bir çay yapayım mı Hakan Bey?” dedi Muhammet. “Yine korkuttunuz beni. Biraz oturayım da laflayalım, iyi gelir. Hem şu soygunu anlatırım size, bayağı şey çalmışlar 24 numaradan.”

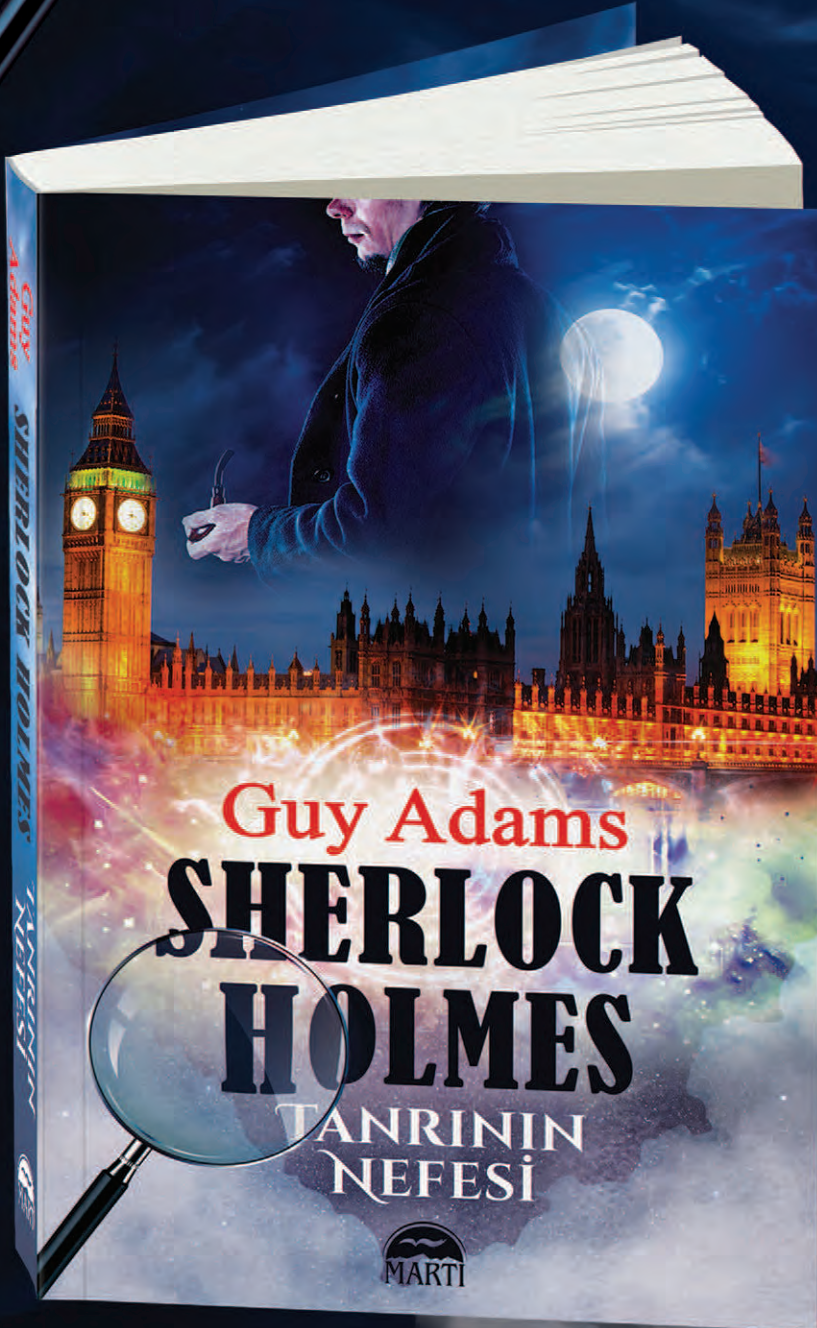
“Yap bakalım,” dedim.

Dönüp kitaplığa baktım, Murakami yırtık cildiyle üst raftan bana sırtıyordu.

Guy Adams

SHERLOCK HOLMES

TANRININ
NEFESİ

“Sherlock Holmes hayranlarının keyifle ve nefeslerini tutarak okuyacakları, Guy Adams’ın kaleminde hayat bulan yepyeni bir macera.”

Goodreads

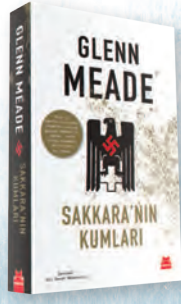
“Ünlü dedektif bu kez doğaüstü güçlere ve batıl inançlara savaş açmak için geri döndü.”

Publishers Weekly

“Özgün ve alabildiğine gizemli Sherlock Holmes hikâyeleri serisine bir yenisi daha ekleniyor.”

Scuttlebutt Magazine

POLİSİYE TÜRÜNÜN EN İYİ YAZARLARINDAN

GLENN MEADE

HUZURSUZ HAYALETLER

İçinde milyonlarca doların ve Irak Müzesi'nden çalınan ölüm maskesinin bulunduğu bir çanta... Sekiz yıl önce gerçekleşen bir uçak kazası... Kazada hayatını kaybeden Irak gazisi eski bir Amerikan askeri...

Glenn Meade son romanı *Huzursuz Hayaletler*'de, Irak savaşının vahşetini, ceplerini kanlı parayla ve kaçak tarihi eserlerle dolduran Amerikalı zenginleri, mağdur edilmiş bir askerin ailesi için varını yoğunu ortaya koymasını, hiç düşmeyen bir tempo ve unutulmayacak karakterleriyle anlatıyor.

NE KEDİSİZ

NE KİTAPSIZ

/kirmizikedikitap

/krmzkedikita

/kirmizikediyayinevi

www.kirmizikedi.com